

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1907. Första Kammaren. N:o 38.

Fredagen den 10 maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.; och dess förhandlingar leddes till en början af herr vice talmannen.

Herr statsrådet *Swartz* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående vissa ändringar i gällande stämpelförordning.

Justerades protokollen för den 2 och 3 i denna månad.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran följande den 8 innevarande maj bordlagda ärenden, nämligen statsutskottets utlåtanden n:is 119 och 120, bevillningsutskottets betänkanden n:is 33 och 34 äfvensom lagutskottets utlåtanden n:is 58 och 59.

Sedan herr talmannen öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, föredrogs å nyo första särskilda utskottets den 6 och 7 innevarande månad bordlagda utlåtande, n:o 3, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 6, 7, 8, 10, 11, 13 till och med 22, 25, 28 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen jämte inom Riksdagen i ämnet väckta motioner.

Till handläggning af särskilda utskottet n:o 1 hade båda kamrarna hänvisat Kungl. Maj:ts till Riksdagen afåtna proposition n:o 28 jämte åtskilliga i anledning af densamma inom kamrarna afgifna yttranden. Uti nämnda proposition hade Kungl. Maj:t till Riksdagens pröfning i grundlagsenlig ordning framlagt följande

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Förslag

till

ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 6, 7, 8, 10, 11, 13 till och med 22, 25, 28 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen.

Regeringsformen.

§ 31.

Till borgmästaretjänst i stad äge där bosatta och i stadens allmänna angelägenheter röstberättigade män att föreslå tre behörige personer, då Konungen en af dem utnämne. På lika sätt förhållas med rådmans- och magistratssekreterare-sysslorna i Stockholm.

§ 49.

Riksdagen representerar svenska folket. De rättigheter och åligganden, som gällande lag tillägger Rikets Ständer, tillkomma hädanefter Riksdagen. Den fördelas i två kamrar, hvilkas ledamöter väljas på sätt riksdagsordningen och särskild af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag stadga. Kamrarna — — — — sammankalla. Hos urtima riksdag — — — — — sammanhang.

§ 53.

Lagtima riksdag skall för ärendenas beredning tillsätta dessa utskott: ett konstitutionsutskott, att väcka och upptaga frågor rörande förändringar i grundlagarna så ock i vallag, hvarom i 49 § förmåles, att yttranden däröfver till Riksdagen afgifva, samt att granska de i statsrådet förda protokoll; ett statsutskott, att utreda — — — — — kyrkolagarnas förbättring.

Å urtima riksdag skola — — — — förekommande ärenden.

Riksdagsordningen.

Kamrarnas bildande.

a) Första kammaren.

§ 6.

1. Första Kammarens ledamöter skola till ett antal af etthundra-femtio utses af land-tingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga. Valet gäller för en tid af sex år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

2. Hvarje landstingsområde — — — folkmängd.

3. För valkrets — — — riksdagsman.

4. Därest det antal — — — riksdagsman.

5. Det antal — — — riksdagsmannakallet.

6. Upphör stad att i landsting deltaga, inträder stadens rätt att utse riksdagsman då, enligt 7 § 2 eller 3 mom., nytt val skall ske

inom den valkrets, staden förut tillhört. Är ej, då stadens rätt att välja inträder, riksdagsmännens antal för staden af Konungen bestämdt, skall en af valkretsens platser tillkomma staden.

7. Äro icke — — — riksgäldskontoret.

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

§ 7.

1. Valkretsarna indelas i sex grupper. Denna indelning fastställes i vallagen. Är stad, som i 6 § 6 mom. sägs, berättigad att utse riksdagsman, skall staden tillhöra samma grupp som det landstingsområde, hvari staden förut ingått.

2. Hvarje år skall inom en af de i 1 mom. nämnda grupper för rättas val för nästföljande sexårsperiod. Hvilken ordning härvid skall mellan grupperna iakttagas, därom stadgas i vallagen. Val verkställes af landsting vid lagtima möte och af stadsfullmäktige vid sammanträde under september månad.

3. Har Konungen förordnat om nya val i hela riket, förrättas sådant val i hvarje valkrets för tiden intill utgången af den sexårsperiod, för hvilken val senast hållits inom den grupp, valkretsen tillhör.

4. Har i en valkrets riksdagsman afgått före sexårsperiodens slut, och är ej annan valkrets, till följd af ny bestämmelse om riksdagsmännens antal för de särskilda valkretsarna, berättigad till den lediga platsen, fylles ledigheten på sätt i vallagen sägs. Skall ledigheten fyllas genom nytt val, verkställes sådant för den återstående tiden.

5. Skall plats, när sexårsperioden för en valkrets tilländalupit, öfvergå från denna till valkrets inom annan grupp, varde nytt val dessförinnan anställt för de år, som återstå af löpande sexårsperiod för sistnämnda valkrets.

6. Har i en valkrets riksdagsman afgått före sexårsperiodens slut, och är annan valkrets berättigad till den lediga platsen, varde i sistnämnda valkrets nytt val anställt för tid, som i 3 mom. afses; dock att, där platsen jämlikt 2 eller 5 mom. redan är tillsatt för tid efter löpande året, det val, som för ledighetens fyllande hålles, skall gälla allenast till årets slut.

7. Landsting sammanträder för riksdagsmannaval, där så erfordras, till urtima möte.

§ 8.

Valen till Första Kammaren äro proportionella, där ej allenast en riksdagsman skall utses.

Närmare bestämmelser om valen meddelas i vallagen.

§ 10.

För en hvar, som blifvit till ledamot af Första Kammaren utsedd, skall, på sätt i vallagen närmare stadgas, fullmakt ofördröjligen utfärdas i två exemplar, af hvilka det ena öfverlämnas åt den valde och det andra insändes till justitiedepartementet.

§ 11.

Är någon missnöjd med val till riksdagsman i Första Kammaren,

Om utsträck-
ning af den
politiska röst-
rätten m. m.
(Forts.)

må han däröfver hos Konungen anföra underdåniga besvär. Han äger för sådant ändamål hos vederbörande protokollsförare äska behörigt protokollsutdrag, hvilket genast eller inom högst två dagar därefter bör till klaganden utlämnas; och skall han — — — afgöras.

b) Andra kammaren.

§ 13.

Andra Kammarens ledamöter skola till ett antal af tvåhundra-trettio väljas för en tid af tre år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

§ 14.

1. Hvert och ett af rikets län så ock Stockholms stad utgör en eller flera valkretsar.

2. Stad, som utgör del af län, skall, där stadens folkmängd vid början af andra året inom en treårsperiod uppgår till eller öfverstiger tre tvåhundra-trettiondelar af rikets folkmängd, utgöra en valkrets i fråga om val, som afser tid efter periodens utgång; dock må stad, hvars folkmängd utgör minst sex tvåhundra-trettiondelar af rikets folkmängd, kunna delas i valkretsar.

Inträffar vid början af andra året inom en treårsperiod, att i stad, som utgör en valkrets, folkmängden ej längre uppgår till en trettiondel af rikets folkmängd, skall staden icke vidare bilda egen valkrets.

3. Rikets indelning i valkretsar innehålles i vallagen.

§ 15.

1. I hvarje valkrets väljes, efter folkmängden vid början af andra året näst före den treårsperiod, för hvilken valen gälla, en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en tvåhundra-trettiondel af rikets folkmängd.

2. För valkrets, hvars folkmängd ej uppgår till fullt tre tvåhundra-trettiondelar af rikets folkmängd, väljas dock tre riksdagsmän.

3. Därest det antal riksdagsmän, som med tillämpning af stadgandena i 1 och 2 mom. bör utses, icke uppgår till tvåhundra-trettio, skola, för ernående af detta antal, de valkretsar, hvilkas folkmängd mest öfverskjuter de tal, som enligt 1 mom. äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarna, hvar för sig i ordning efter öfverskottens storlek vara berättigade att välja ytterligare en riksdagsman. Aro öfverskottstalen lika för två eller flera valkretsar, afgöres, där så är nödigt, företrädet genom lottning på sätt i 6 § 7 mom. är stadgadt.

4. Det antal riksdagsmän, hvarje valkrets enligt ofvan angifna grunder äger utse, fastställes för hvarje treårsperiod af Konungen.

§ 16.

Valrätt tillkommer en hvar välfrejdad svensk man från och med kalenderåret näst efter det, hvarunder han uppnått tjugufyra års ålder, dock ej

a) den, som står under förmynderskap eller är i konkurstillstånd;

b) den, som hiiftar för understöd, hvilket under löpande eller sistförflutna kalenderåret af fattigvårdssambälle tilldelats honom själf, hans hustru eller minderåriga barn;

c) den, som icke erlagt de honom påförda utskylder till stat och kommun, hvilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren;

d) värnpliktig, som icke fullgjort de honom till och med utgången af sistförflutna kalenderåret åliggande värnpliktsöfningar.

Till efterrättelse vid val skall finnas röstlängd; och skall, på sätt i vallagen finnes närmare bestämdt, valrätten grundas på förhållandena vid tiden för röstlängdens tillkomst, ändå att förändring före valet inträffar.

§ 17.

1. Val till riksdagsmän i Andra Kammaren verkställas under september månad året näst före början af de tre år, för hvilka valen gälla.

2. Förordnar Konungen om nya val, förrättas dessa ofördröjligen för den tid, som återstår af treårsperioden.

3. Afgår riksdagsman innan den tid, för hvilken han blifvit vald, tillädalupit, fylles ledigheten på sätt i vallagen sägs. Skall ledigbeten fyllas genom nytt val, verkställas sådant ofördröjligen för den återstående tiden.

§ 18.

Valen till Andra Kammaren äro omedelbara. Vid dessa val tillkommer hvarje röstande lika röst. Valsättet är proportionellt, där ej allenast en riksdagsman skall utses.

Närmare bestämmelser om valen meddelas i vallagen.

§ 19.

Till ledamot i Andra Kammaren kan endast utses man, som äger valrätt inom valkretsen eller, där fråga är om stad, bestående af flera valkretsar, inom någon af dessa.

§ 20.

För en hvar, som blifvit utsedd till ledamot i Andra Kammaren, skall, på sätt i vallagen närmare stadgas, fullmakt ofördröjligen utfärdas i två exemplar, af hvilka det ena öfverlämnas åt den valde och det andra insändes till justitiedepartementet.

§ 21.

Riksdagsman, som för Andra Kammaren vald blifvit, må ej denna befattning sig undandraga, med mindre han företer giltiga skäl för afsägelse. Såsom sådana anses:

1. de hinder allmänna lagen upptager såsom laga förfall;

2. ålder öfver 60 år;

3. att den valde tillförene såsom riksdagsman bevisat tre lagtima riksdagar.

Afsägelse af riksdagsmannauppdrag, ehvad den göres vid valtill-

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

fälle eller efteråt, mellan riksdagar. prövas af Konungens befallningshafvande.

(Forts.)

§ 22.

Är någon missnöjd med val till riksdagsman i Andra Kammaren, eller vill någon klaga öfver beslut, hvarigenom af honom gjord afsägelse af riksdagsmannaupdrag ej blifvit godkänd, må han däröfver hos Konungen anföra besvär. För sådant ändamål äger klaganden hos Konungens befallningshafvande äska behörigt protokollsutdrag, hvilket inom högst tre dagar därefter bör till klaganden utlämnas; och skall han, vid förlust af talan, sist inom tio dagar efter valförrättningens slut eller, där afsägelse skett senare än vid valtillfälle, efter erhållen del af Konungens befallningshafvandes beslut sina till Konungen ställda besvär ingifva till befallningshafvanden, som, på sätt i 11 § stadgas, lämnar vederbörande tillfälle att sig förklara. Sedan den för förklarings afgifvande bestämda tid tilländalupit, har Konungens befallningshafvande att besvären jämte alla målet rörande handlingar ofördrojligen till Konungen insända, hvarefter med målet vidare så förhållas, som i 11 § sägs.

§ 25.

Riksdagsmannaval förrättas med slutna sedlar. Aro valsedlar till större antal än hälften ogilla, varde nytt val anställt.

§ 28.

1. Hos Konungen göres af hvardera kammaren anmälan om de ledigheter inom kammaren, hvilka skola under samma eller innan nästa riksdag fyllas, hvarefter Konungen anbefaller Dess befallningshafvande föranstalta, att riksdagsmän utses i de afgangnes ställe.

2. Om mellan riksdagar ledighet i någondera kammaren genom ledamots afgang uppstår, åligger Konungens befallningshafvande, när den afgangne tillhört Andra Kammaren, att så förfara, som i 1 mom. är sagt; och, då den afgangne varit ledamot af Första Kammaren, att om ledigheten göra anmälan hos Konungen, som förordnar om ledighetens fyllande.

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar och vallagen samt att hos Riksdagen föreslå de ändringar däruti, dem utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så ock att meddela utlåtaende öfver de från kamrarna till utskottet hänvisade grundlags- och vallagsfrågor.

2. Utskottet — — — stadgadt.

3. Utskottet — — — proposition.

Öfvergångsstadgande.

1. Riksdagsman i Första Kammaren, som är vald med tillämpning af de före år 1909 gällande stadganden, äger med sin befattning

fortfara till utgången af det nionde kalenderåret efter det, under hvilket valet skett.

Där tjänstgöringstidens slut ej sammanfaller med början af sexårsperiod för den valkrets, som är berättigad till platsen, skall val, som för platsens besättande hålles, gälla för tiden intill början af närmaste sexårsperiod för valkretsen. Samma lag vare, där platsen varder ledig före tjänstgöringstidens utgång.

2. För den grupp af valkretsar, hvilken är den första enligt den i vallagen mellan grupperna stadgade ordning, utgöres första sexårsperioden af åren 1910—1915.

Förordnar Konungen om nya val till Första Kammaren, innan val bör, jämlikt nyssnämnda ordning, i sjätte gruppen förrättas första gången för sexårsperiod, skola de nya valen gälla för grupp, som haft att välja för sexårsperiod, till periodens utgång och för annan grupp till början af dess första sexårsperiod.

3. Intill dess nya val i hela riket till Andra Kammaren första gången förrättas efter utgången af augusti månad 1910, skola i fråga om val till kammaren tillämpas de före år 1909 i sådant hänseende gällande stadganden.

I samband med ofvannämnda proposition hade Kungl. Maj:t till Riksdagens granskning öfverlämnat ett förslag till lag om val till Riksdagen.

Jämte den kungl. propositionen hade utskottet till behandling förehåft följande till utskottet hänvisade motioner, nämligen:

dels motionerna inom Första Kammaren:

- n:o 41 af herr *Alb. Bergström*, i hvilken motions syfte herr *Gottfr. Olsén* instämt;
- n:o 45 af herr *Alb. Bergström*;
- n:o 68 af herr *Sigfrid Wieselgren*;
- n:o 70 af herr *Hugo Blomberg*; samt
- n:o 78 af herr *G. F. Östberg*;

dels ock motionerna inom Andra Kammaren:

- n:o 197 af *Chr. Olsson* i Viken;
- n:o 203 af herrar *Karl Staaff, Fridtjuv Berg, David Bergström, friherre Carl Carlson Bonde, K. G. Karlsson, Jacob T. Larsson, Johan Ericsson, Th. af Callerholm, Aug. Henricson, S. H. Kvarnzelius, Victor Moll, G. Jansson, J. Bromée, Lars Eriksson, Ernst Beckman, Magnus Höjer, G. Kronlund, Elof Biesert, K. Joh. Larsson, Sven Palme, Karl Otto, Julius Centerwall, Karl Starbäck, Joh. Ström, A. Hansson, Robert Johansson, G. Lindgren* i Islingby, *C. Wallentin, Joh. Er. Nordin, J. Andersson* i Baggböle, *Adolf Janson* i Bräten, *V. Hugo Wickström, Halvar Eriksson, M. Sundström, J. M. Juhlin, J. G. Forsberg, Ol. Olsson* i See, *J. E. Ericsson, G. M. Sandin, Smeds L. Olsson, M. Matsson, Erik Röing, J. Byström, Hjalmar Wijk, E. L. Camitz, Axel Rune, Emil Hammarlund, Alfr. Lundgren, Karl M. Lindh, Linus Lundström, E. Sundin, Johan E. Ekman, C. J. F. Ljunggren, Sixten Neiglick, C. J. Ham-*

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.

(Forts.)

- marström, A. J. Hagström, W. Johansson i Öija, Dan. Broström, Axel Ekman, Nils Larsson, Per N:son Bosson, O. G. Erikson, Carl Jansson i Edsbäcken, B. P. Ersson, P. Hörnstén, Rob. Karlsson, Oskar Berg, M. F. Nyström, E. Lovén, R. A. Wawrinsky, Erik Martin, Oscar Forssling och Gottfrid Thavenius, i hvilken motions syfte instämt herrar Chr. Olsson, E. A. Nilson och Albin Ahlstrand;
- n:o 205 af herrar Hjalmar Branting, Nils Persson, F. W. Thorsson, Viktor Larsson, Ernst Blomberg, Herm. Lindqvist, E. A. Leksell, N. Edv. Lindberg, E. C. Kropp, A. J. Christiernson, L. J. Carlsson, Aug. Nilsson, Charles Lindley, Värner Rydén och Bernh. Eriksson;
- n:o 208 af herrar Carl Lindhagen, Fr. Berglund, Curt Wallis, Edvard Wavrinsky, A. Thylander, Jakob Pettersson, Knut Kjellberg och L. Gust. Broomé, uti hvilken motion herr Frithiof Söderbergh instämt med undantag för vissa uti den samma framställda yrkanden;
- n:o 210 af herr Karl Warburg;
- n:o 212 af herr P. Hörnstén, uti hvilken motion instämt herr W. Johansson i Öija och i dess syfte herr S. J. Enander;
- n:o 215 af herr Albin Ahlstrand;
- n:is 216 och 253 af herr friherre Theodor Adelswärd;
- n:o 252 af herrar D. Persson i Tällberg, A. A. Eriksson, Joh. Johansson, Jöns Åkesson och Karl Karlsson;
- n:o 258 af herrar J. P. Jespersen, P. Nilsson i Bonarp, M. Svallingson, Oscar N. Olsson, Ivan Svensson och T. T. Lind; samt
- n:o 262 af herr J. Bengtsson.

I den af herr Staaff m. fl. afgifna motionen hemställdes, att Riksdagen måtte såsom hvilande för vidare behandling i grundlagsenlig ordning antaga följande förslag till ändrad lydelse af

Regeringsformen.

§ 31.

Till borgmästarejänst i stad äge där bosatta och i stadens allmänna angelägenheter röstberättigade män att föreslå tre behöriga personer, då Konungen en af dem utnämne. På lika sätt förhållas med rådmans- och magistratssekreterare-sysslorna i Stockholm.

§ 49.

Riksdagen representerar svenska folket. De rättigheter och åligganden, som gällande lag tillägger Rikets Ständer, tillkomma hädanefter Riksdagen. Den fördelas i två kamrar, Första Kammaren och Andra Kammaren, hvilkas ledamöter väljas på sätt riksdagsordningen och, beträffande ledamöterna i Andra Kammaren, jämväl särskild af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag stadga. Kamrarna

— — — — — sammankalla.

Hos urtima Riksdag — — — — — sammanhang.

§ 53.

Lagtima Riksdag skall för ärendenas beredning tillsätta dessa utskott: ett konstitutionsutskott, att väcka och upptaga frågor rörande förändringar i grundlagarna, så ock i vallag, hvarom i 49 § förmäles, att yttranden däröfver till Riksdagen afgifva samt att granska de i statsrådet förda protokoll; ett statsutskott, att utreda — — — — kyrkolagarnas förbättring.

A urtima riksdag skola — — — — förekommande ärenden.

Riksdagsordningen.

§ 10.

Val till Första Kammaren förrättas med slutna sedlar. Finnes valsedel lyda å person, som ej är valbar, eller på flera eller färre, än som vid valtillfället böra väljas, eller innefattar valsedel någon tvetydighet i anseende till den eller de valdes namn, skall samma sedel anses ogill.

Äro valsedlar till större antal än hälften ogilla och finnes det inverka på valets utgång, varde nytt val anställt.

De afgifna valsedlarna skola af valets förrättare inläggas under försöglung och förvaras, till dess valets giltighet vederbörligen afgjorts.

§ 11.

För den, som — — — (lika med nuvarande § 10) — — — Ort och tid.

§ 12.

Är någon missnöjd — — — (lika med nuvarande § 11) — — — afgöras.

§ 13.

Riksdagsman — — — (lika med nuvarande § 12) — — — befallningshafvande.

b) Andra Kammaren.

§ 14.

1. Andra Kammarens ledamöter skola till ett antal af tvåhundra-trettio, däraf etthundrasextiofem för landet och sextiofem för städerna, väljas för en tid af tre år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

2. Riket skall vara indeladt i valkretsar, som välja hvar en riksdagsman.

3. Å landet, hvartill i fråga om riksdagsmannaval äfven räknas köpingar, utgör hvarje domsaga en valkrets. Understiger domsagornas antal etthundrasextiofem, skola, för ernående af det bestämda antalet riksdagsmän, de folkrikaste domsagorna, såvidt ske kan häradsvis, indelas i tre valkretsar. Öfverstiger domsagornas antal etthundrasextio-

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m. fem, skola, i den mån sådant erfordras, domsagor, som gränsa intill hvarandra och hafva minsta sammanlagda folkmängden, förenas, två och två, till en valkrets.

(Forts.)

4. Stad, hvars folkmängd uppgår till en sextiofemtedel men understiger två sextiofemtedelar af folkmängden i rikets alla städer, skall utgöra en valkrets.

5. Stad, hvars folkmängd är större än nyss är nämndt, skall indelas i så många valkretsar, som dess folkmängdssiffra innehåller sextiofemtedelar af folkmängdssiffran för rikets alla städer. Vid denna indelning skall iakttagas, att icke i någon valkrets folkmängden må med mera än en tjugonedel öfver- eller understiga det tal, som erhålles vid delning af stadens folkmängdssiffra med antalet valkretsar i staden; att området för hvarje valkrets skall kunna onslutas med en sammanhängande gränslinje, så framt ej i särskildt fall sådant hindras däraf, att under staden lydande mark är skild från dess öfriga område; att delning af byggnadskvarter ej utan synnerliga skäl må äga rum; samt att förening af territoriell församling eller del däraf med annansådan församling eller del däraf icke må äga rum i vidare mån, än tillämpningen af de förut i detta mom. gifna stadganden påkallar.

6. Städer med mindre folkmängd än i 4 mom. är sagdt ordnas, såvidt lämpligen ske kan länsvis, i så många valkretsar, som erfordras för uppnående af det i 1 mom. föreskrifna antal riksdagsmän för städerna.

7. Uppgår städernas folkmängd till mer än sextiofem tvåhundra-trettiondelar af folkmängden i hela riket, skall det här ofvan föreskrifna antalet riksdagsmän tvåhundra-trettio utses för landet och för städerna efter förhållandet mellan folkmängden å landet och i städerna. Stadgandena i 3, 4, 5 och 6 mom. skola i sådant fall äga motsvarande tillämpning.

8. Valkretsindelning verkställes, efter ofvan angifna grunder, hvart nionde år af Konungen. I stad, som i 5 mom. afses, skall förslag till valkretsindelning upprättas af magistraten och stadsfullmäktiges yttrande däröfver inhämtas. Den fastställda ordningen vinner ej tillämpning förr än i afseende å de val, hvilka näst därefter enligt 16 § 1 mom. skola äga rum. Utan afseende å inträffade förändringar länder den sedermera till ovillkorlig efterrättelse, intill dess ny indelning, på sätt nu är stadgadt, träder i tillämpning.

§ 15.

Valrätt tillkommer en hvar välfrejdad svensk man från och med kalenderåret näst efter det, hvarunder han uppnått tjugufyra års ålder, dock ej

a) den, som står under förmynderskap eller är i konkurstillstånd;
b) den, som häftar för understöd, hvilket under löpande eller sistförflutna kalenderåret af fattigvårdssamhälle tilldelats honom själf, hans hustru eller minderåriga barn;

c) den, som icke erlagt de honom påförda utskylder till stat och kommun, hvilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren;

d) värnpliktig, som icke fullgjort de honom till och med utgången af sistförflutna kalenderåret åliggande värnpliktsöfningar.

Till efterrättelse vid val skall finnas röstlängd; och skall, på sätt i vallagen finnes närmare bestämdt, valrätten grundas på förhållandena vid tiden för röstlängdens tillkomst, ändå att förändring före valet inträffar.

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

§ 16.

1. Val till riksdagsmän — — — — (lika med nuvarande § 15 mom. 1) — — — — valen gälla.

2. Förordnar Konungen — — — — (lika med nuvarande § 15 mom. 2) — — — — återstående tiden.

§ 17.

Valen till Andra Kammaren äro omedelbara. Vid dessa val tillkommer hvarje röstande en röst. Har någon erhållit godkända röster till större antal än hälften af alla afgifna röster, vare han till riksdagsman utsedd. Har ej någon erhållit sådan röstöfvervikt, skall inom tre veckor från valets slutliga handläggning omval äga rum. Den, som därvid erhållit flera godkända röster än någon annan, vare lagligen vald, och skilje lotten emellan dem, som erhållit lika rösttal. Äro vid omvalet valseddlar till större antal än hälften ogilla, och finnes det inverka på valets utgång, varde nytt omval anställt.

§ 18.

Till ledamot i Andra Kammaren kan endast utses man, som äger valrätt inom valkretsen eller, där fråga är om stad, bestående af flera valkretsar, inom någon af dessa.

§ 19.

För den, som blifvit utsedd till ledamot af Andra Kammaren, skall, på sätt i vallagen närmare stadgas, fullmakt ofördröjligen utfärdas i två exemplar, af hvilka det ena öfverlämnas åt den valde och det andra insändes till justitiedepartementet.

§ 20.

Riksdagsman, som för Andra Kammaren vald blifvit, må ej denna befattning sig undandraga, med mindre han företer giltiga skäl för afsägelse. Såsom sådana anses:

1) de hinder, allmänna lagen upptager såsom laga förfall;

2) ålder öfver 60 år;

3) att den valde tillförene såsom riksdagsman bevisat tre lagtima riksdagar.

Afsägelse af riksdagsmannaupdrag, som göres vid valtillfälle, pröfvas af den myndighet, som enligt vallagen lägger slutlig hand vid valet. Sker afsägelse efteråt, mellan riksdagar, pröfvas den af Konungens befallningshafvande.

§ 21.

Närmare bestämmelser om valen meddelas i vallagen.

Om utsträckning af den politiska rätten m. m.

(Forts.)

§ 22.

1. Är någon missnöjd med val till riksdagsman i Andra Kammaren, må han däröfver anföra besvär hos Konungens befallningshafvande i den ort, där myndighet, som enligt vallagen lägger slutlig hand vid valet, har sitt säte. För sådant ändamål äger klaganden hos nämnda myndighet äska behörigt protokollsutdrag, hvilket genast eller inom högst två dagar därefter bör till klaganden utlämnas; och skall han, vid förlust af talan, sist inom åtta dagar efter den slutliga handläggningen ingifva sina besvär till Konungens befallningshafvande, som, på sätt i 12 § stadgas, lämnar vederbörande tillfälle att sig förklara samt sist innan nästa dags utgång, efter det den för förklarings afgifvande bestämda tid tilländalupit, sitt utslag i målet utfärdar. Varder omval utsatt, såsom i 17 § sägs, må öfver det första valet ej föras klagan annorledes än i sammanhang med besvär öfver omvalet.

2. Den med Konungens befallningshafvandes utslag missnöjde äger att, sist inom åtta dagar efter däråf erhållen del, till Konungens befallningshafvande inlämna sina besvär, ställda till Konungen, hvar efter med målet vidare så förhålles, som ofvan i 12 § sägs.

3. Vill någon klaga öfver beslut, hvarigenom af honom gjord afsägelse af riksdagsmannauppdrag ej blifvit godkänd, förfares i afseende därå, om afsägelsen ägt rum vid valtillfälle, enligt 1 mom. i denna § och, om afsägelsen efteråt skett, hos Konungens befallningshafvande, enligt 2 mom.

§ 25.

Fel, som vid riksdagsmannaval förelupit, må ej föranleda valets upphäfvande, med mindre felet kan antagas hafva inverkat på valets utgång.

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar och vallag, hvarom i 49 § regeringsformen förmäles, samt att hos Riksdagen föreslå de ändringar däruti, dem utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så ock att meddela utlåtande öfver de från kamrarna till utskottet hänvisade grundlags- och vallagsfrågor.

2. Utskottet — — — — stadgadt.

3. Utskottet — — — — proposition.

Öfvergångsstadgande.

Intill dess nya val i hela riket till Andra Kammaren första gången förrättas efter det dessa bestämmelser träd i kraft, skola i fråga om val till kammaren tillämpas de före ikraftträdandet gällande stadganden. Valkretsindelning, som i § 14 mom. 8 sägs, skall emellertid ofördröjligen verkställas och vinna tillämpning i afseende å förstämnda val. Ny valkretsindelning skall därefter företagas året innan allmänna val jämlikt § 16 mom. 1 för fjärde gången efter den första valkretsindelningen äga rum.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på anförda skäl hemställt *Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.*

1:o att Riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunde oförändrad bifallas, ville antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande

(Forts.)

Förslag till ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13 till och med 22, 25, 28 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

Regeringsformen.

§ 31.

Till borgmästaretjänst i stad äge där bosatta och i stadens allmänna angelägenheter röstberättigade män att föreslå tre behörige personer, då Konungen en af dem utnämne. På lika sätt förhållas med rådmans- och magistratssekreterare-sysslorna i Stockholm.

§ 49.

Riksdagen representerar svenska folket. De rättigheter och åligganden, som gällande lag tillägger Rikets Ständer, tillkomma hädanefter Riksdagen. Den fördelas i två kamrar, hvilkas ledamöter väljas på sätt riksdagsordningen och särskild af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag stadga. Kamrarna äga i alla frågor lika behörighet och myndighet; skolande Riksdagen i kraft af denna grundlag sammankomma till lagtima möte hvarje år den 15 januari, eller, om helgdag då inträffar, dagen därefter; Konungen dock obetaget att, emellan lagtima riksdagar, urtima Riksdag sammankalla.

Hos urtima Riksdag må endast förekomma ärende, som föranledt Riksdagens sammankallande eller af Konungen eljest för densamma framläggas, så ock hvad med dylikt ärende står i oskiljaktigt sammanhang.

§ 53.

Lagtima Riksdag skall för ärendenas beredning tillsätta dessa utskott: ett konstitutionsutskott, att väcka och upptaga frågor rörande förändringar i grundlagarne, så ock i vallag, hvarom i 49 § förmåles, att yttranden däröfver till Riksdagen afgifva, samt att granska de i statsrådet förda protokoll; ett statsutskott, att utreda och för Riksdagen uppgifva statsverkets och riksgäldsverkets tillstånd, förvaltning och behof; ett bevillningsutskott, att behandla bevillningsfrågor; ett bankoutskott, att öfverse bankens styrelse och tillstånd samt föreskrifter om bankoförvaltningen gifva; samt ett lagutskott, att utarbeta de från kamrarna remitterade förslag till civil-, kriminal-, kommunal- och kyrkolagarnas förbättring.

Å urtima riksdag skola ej flera utskott tillsättas, än som erfordras för beredning af därvid förekommande ärenden.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

Riksdagsordningen.

Kamrarnas bildande.

a) Första Kammaren.

§ 6.

1. Första Kammarens ledamöter skola till ett antal af etthundra-femtio utses af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga. Valet gäller för en tid af sex år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

2. Hvarje landstingsområde och sådan stad, som nu är nämnd, utgör en valkrets, för hvilken, efter folkmängden inom dess område, väljes en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en etthundra-femtiondel af rikets folkmängd.

3. För valkrets, som har mindre folkmängd än i mom. 2 sägs, väljes dock en riksdagsman.

4. Därest det antal riksdagsmän, som med tillämpning af stad-gandena i mom. 2 och 3 bör utses, icke uppgår till etthundrafemtio, skola, för ernående af detta antal, de valkretsar, hvilkas folkmängd mest öfverskjuter de tal, som enligt mom. 2 äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarne, vara berättigade att hvardera välja ytterligare en riksdagsman.

5. Det antal riksdagsmän, hvarje valkrets enligt ofvan angifna grunder äger utse, bestämmes hvart tionde år af Konungen; dock må hvad sålunda bestämmes icke lända till inskränkning i vald riksdagsmans rätt att under föreskrifven tid utöfva riksdagsmannakallet.

6. Upphör stad att i landsting deltaga, inträder stadens rätt att utse riksdagsman då, enligt 7 § 2 eller 3 mom., nytt val skall ske inom den valkrets, staden förut tillhört. Är ej, då stadens rätt att välja inträder, riksdagsmännens antal för staden af Konungen bestämdt, skall en af valkretsens platser tillkomma staden.

7. Äro icke, då tillämpning skall ske af den i mom. 5 nämnda bestämmelse, så många ledigheter inom kammaren, att nya valkretsar, som i följd af stadgandet i näst förestående mom. ännu ej utsett riksdagsmän, samt gamla valkretsar, för hvilka ökning af antalet riksdagsmän bör äga rum, kunna samtidigt komma i åtnjutande af rättigheten att välja fullt antal riksdagsmän, skall, i afseende å ordningen för sagda rättighets utöfning dessa valkretsar emellan, gälla till efterrättelse: att nya valkretsar äga företräde framför äldre; att bland två eller flera nya valkretsar företrädet tillkommer den, som tidigast utträdit ur landsting; att valkretsar, för hvilka tillökningen i riksdagsmännens antal är grundad på stadgandena i mom. 2, äga företräde framför valkretsar, för hvilka sådan tillökning härleder sig från föreskrifterna i mom. 4; att bland sådana valkretsar, hvilka på grund af stadgandena i mom. 2 äga välja ökad antal riksdagsmän, den har företrädet, för hvilken detta antal är störst, eller, om antalet är lika

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

för två eller flera valkretsar, den bland dem, hvars folkmängd mest öfverskjuter de tal, som enligt samma mom. äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarne; att bland sådana valkretsar, hvilka jämlikt mom. 4 äga utse ökad antal riksdagsmän, företrädet tillkommer den, för hvilken det i samma mom. omnämnda folkmängdsöfverskott är störst; samt att i de fall, där folkmängdsöfverskottet, såsom lika stort för två eller flera valkretsar, ej kan tjäna till grund för bestämmande af företrädet dem emellan, detta skall afgöras genom lottning inför chefen för justitiedepartementet i närvaro af tre bland fullmäktige i rikets bank och tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret.

Om utvärkning af den politiska röst-rätten m. m.

(Forts.)

§ 7.

1. Valkretsarna indelas i sex grupper. Denna indelning fastställes i vallagen. Är stad, som i 6 § 6 mom. sägs, berättigad att utse riksdagsman, skall staden tillhöra samma grupp som det landstingsområde, hvari staden förut ingått.

2. Hvarje år skall inom en af de i 1 mom. nämnda grupper förrättas val för nästföljande sexårsperiod. Hvilken ordning härvid skall mellan grupperna iakttagas, därom stadgas i vallagen. Val verkställes af landsting vid lagtima möte och af stadsfullmäktige vid sammanträde under september månad.

3. Har Konungen förordnat om nya val i hela riket, förrättas sådant val i hvarje valkrets för tiden intill utgången af den sexårsperiod, för hvilken val senast hållits inom den grupp, valkretsen tillhör.

4. Har i en valkrets riksdagsman afgått före sexårsperiodens slut, och är ej annan valkrets, till följd af ny bestämmelse om riksdagsmännens antal för de särskilda valkretsarna, berättigad till den lediga platsen, fyllas ledigheten på sätt i vallagen sägs. Skall ledigheten fyllas genom nytt val, verkställes sådant för den återstående tiden.

5. Skall plats, när sexårsperioden för en valkrets tilländalupit, öfvergå från denna till valkrets inom annan grupp, varde *nytt val dessförinnan* anställdt för de år, som återstå af löpande sexårsperiod för sistnämnda valkrets.

5. Skall plats, när sexårsperioden för en valkrets tilländalupit, öfvergå från denna till valkrets inom annan grupp, varde *under sjätte året af sagda period, å tid som i 2 mom. sägs, inom sistnämnda valkrets nytt val* anställdt för *det eller* de år, som återstå af löpande sexårsperiod för *samma* valkrets.

6. Har i en valkrets riksdagsman afgått före sexårsperiodens slut, och är annan valkrets berättigad till den lediga platsen, varde i sistnämnda valkrets nytt val anställdt för tid, som i 3 mom. afses; dock att, där platsen jämlikt 2 eller 5 mom. redan är tillsatt för tid efter löpande året, det val, som för ledighetens fyllande hålles, skall gälla allenast till årets slut.

7. Landsting sammanträder för riksdagsmannaval, där så erfordras, till urtima möte.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

§ 8.

Valen till Första Kammaren äro proportionella, där ej allenast en riksdagsman skall utses.

Närmare bestämmelser om valen meddelas i vallagen.

(Utskottets förslag:)

§ 8.

Valen till Första Kammaren äro proportionella, där två eller flera riksdagsmän skola utses.

Närmare bestämmelser om valen meddelas i vallagen.

§ 9.

Till ledamöter i Första Kammaren kunna endast väljas män, som uppnått trettiofem års ålder samt äga och minst tre år näst före valet ägt fastighet till taxeringsvärde, ej understigande åttatusen riksdaler, eller ock till staten skatta samt under tid, som nyss är sagd, skattat för minst fyratusen riksdaler årlig inkomst. Kommer riksdagsman, efter det han vald blifvit, i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i kammaren, frånträder han sin befattning.

§ 10.

För en hvar, som blifvit till ledamot i Första Kammaren utsedd, skall, på sätt i vallagen närmare stadgas, fullmakt ofördröjligen utfärdas i två exemplar, af hvilka det ena öfverlämnas åt den valde och det andra insändes till justitiedepartementet.

§ 11.

Är någon missnöjd med val till riksdagsman i Första Kammaren, må han däröfver hos Konungen anföra underdåniga besvär. Han äger för sådant ändamål hos vederbörande protokollsförare äska behörigt protokollsutdrag. *Hvilket genast eller inom högst två dagar* därefter bör till klaganden utlämnas; och skall han, vid förlust af talan, sina till Konungen ställda besvär, sist inom en månad efter valförrättningens slut, ingifva till Konungens befallningshafvande, som genom kungörelse, hvilken i allmänna tidningarna införes, utsätter viss kort tid, inom hvilken underdånig

§ 11.

Är någon missnöjd med val till riksdagsman i Första Kammaren, må han däröfver hos Konungen anföra underdåniga besvär. Han äger för sådant ändamål hos vederbörande protokollsförare äska behörigt protokollsutdrag, *hvilket inom högst två dagar* därefter bör till klaganden utlämnas; och skall han, vid förlust af talan, sina till Konungen ställda besvär, sist inom en månad efter valförrättningens slut, ingifva till Konungens befallningshafvande, som genom kungörelse, hvilken i allmänna tidningarna införes, utsätter viss kort tid, inom hvilken underdånig för-

(Kungl. Maj:ts förslag:)

förklaring må öfver besvären till Konungens befallningshafvande aflämnas. Sedan den tid tilländagått, har Konungens befallningshafvande att besvärshandlingarna jämte de förklaringar, som må hafva inkommit, ofördröjligen till Konungen insända, för att i Dess Högsta domstol skyndsamt föredragas och afgöras.

(Utskottets förslag:)

klaring må öfver besvären till Konungens befallningshafvande aflämnas. Sedan den tid tilländagått, har Konungens befallningshafvande att besvärshandlingarna jämte de förklaringar, som må hafva inkommit, ofördröjligen till Konungen insända, för att i Dess Högsta domstol skyndsamt föredragas och afgöras.

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.

(Forts.)

b) *Andra Kammaren.*

§ 13.

Andra Kammarens ledamöter skola till ett antal af tvåhundra-trettio väljas för en tid af tre år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

§ 14.

1. Hvert och ett af rikets län så ock Stockholms stad utgör en eller flera valkretsar.

2. Stad, som utgör del af län, skall, där stadens folkmängd vid början af andra året inom en treårsperiod uppgår till eller öfverstiger tre tvåhundra-trettiondelar af rikets folkmängd, utgöra en valkrets i fråga om val, som afser tid efter periodens utgång; dock må stad, hvars folkmängd utgör minst sex tvåhundra-trettiondelar af rikets folkmängd, kunna delas i valkretsar.

Inträffar vid början af andra året inom en treårsperiod, att i stad, som utgör en valkrets, folkmängden ej längre uppgår till en nittiondel af rikets folkmängd, skall staden icke vidare bilda egen valkrets.

3. Rikets indelning i valkretsar innehålles i vallagen.

§ 15.

1. I hvarje valkrets väljes, efter folkmängden vid början af andra året näst före den treårsperiod, för hvilken valen gälla, en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en tvåhundra-trettiondel af rikets folkmängd.

2. För valkrets, hvars folkmängd ej uppgår till fullt tre tvåhundra-trettiondelar af rikets folkmängd, väljas dock tre riksdagsmän.

3. Derest det antal riksdagsmän, som med tillämpning af stadgandena i 1 och 2 mom. bör utses, icke uppgår till tvåhundra-trettio, skola, för ernående af detta antal, de valkretsar, hvilkas folkmängd mest öfverskjuter de tal, som enligt 1 mom. äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarna, hvar för sig i ordning efter öfverskottens storlek vara berättigade att välja ytterligare en riksdagsman. Äro öfverskottstalen lika för två eller flera valkretsar, afgöres, där så är nödigt, företrädet genom lottning på sätt i 6 § 7 mom. är stadgad.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

4. Det antal riksdagsmän, hvarje valkrets enligt ofvan angifna grunder äger utse, fastställas för hvarje treårsperiod af Konungen.

§ 16.

Valrätt tillkommer en hvar välfrejdad svensk man från och med kalenderåret näst efter det, hvarunder han uppnått tjugufyra års ålder, dock ej

a) den, som står under förmynderskap eller är i konkurstillstånd;
b) den, som häftar för understöd, hvilket under löpande eller sistförflutna kalenderåret af fattigvårdssambälle tilldelats honom själf, hans hustru eller minderåriga barn;

c) den, som icke erlagt de honom påförda utskylder till stat och kommun, hvilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren;

d) värnpliktig, som icke fullgjort de honom till och med utgången af sistförflutna kalenderåret åliggande värnpliktsöfningar.

Till efterrättelse vid val skall finnas röstlängd; och skall, på sätt i vallagen finnes närmare bestämdt, valrätten grundas på förhållandena vid tiden för röstlängdens tillkomst, ändå att förändring före valet inträffar.

§ 17.

1. Val till riksdagsman i Andra Kammaren verkställas under september månad året näst före början af de tre år, för hvilka valen gälla.

2. Förordnar Konungen om nya val, förrättas dessa ofördröjligen för den tid, som återstår af treårsperioden.

3. Afgår riksdagsman innan den tid, för hvilken han blifvit vald, tilländalupit, fyller ledigheten på sätt i vallagen sägs. Skall ledigheten fyllas genom nytt val, verkställas sådant ofördröjligen för den återstående tiden.

§ 18.

Valen till Andra Kammaren äro omedelbara. Vid dessa val tillkommer hvarje röstande lika röst. *Val-sättet är proportionellt, där ej all-nast en riksdagsman skall utses.*

Närmare bestämmelser om valen meddelas i vallagen.

§ 18.

Valen till Andra Kammaren äro omedelbara och, där två eller flera riksdagsmän skola utses, *proportionella*. Vid dessa val tillkommer hvarje röstande lika röst.

Närmare bestämmelser om valen meddelas i vallagen.

§ 19.

Till ledamot i Andra Kammaren kan endast utses man, som äger valrätt inom valkretsen eller, där fråga är om stad, bestående af flera valkretsar, inom någon af dessa.

§ 20.

För en hvar, som blifvit utsedd till ledamot i Andra Kammaren, skall, på sätt i vallagen närmare stadgas, fullmakt ofördröjligen utfärdas i två exemplar, af hvilka det ena öfverlämnas åt den valde och det andra insändes till justitiedepartementet.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.

(Forts.)

§ 21.

Riksdagsman, som för Andra Kammaren vald blifvit, må ej denna befattning sig undandraga, med mindre han företer giltiga skäl för afsägelse. Säsom sådana anses:

1. de hinder allmänna lagen upptager såsom laga förfall;
2. ålder öfver 60 år;
3. att den valde tillförene såsom riksdagsman bevisat tre lagtima riksdagar.

Afsägelse af riksdagsmannaupdrag, ehvad den göres vid valtillfälle eller efteråt, mellan riksdagar, pröfvas af Konungens befallningshafvande.

§ 22.

Är någon missnöjd med val till riksdagsman i Andra Kammaren, eller vill någon klaga öfver beslut, hvarigenom af honom gjord afsägelse af riksdagsmannaupdrag ej blifvit godkänd, må han däröfver hos Konungen anföra besvär. För sådant ändamål äger klaganden hos Konungens befallningshafvande äska behörigt protokollsutdrag, hvilket inom högst tre dagar därefter bör till klaganden utlämnas; och skall han, vid förlust af talan, sist inom tio dagar efter valförrättningens slut eller, där afsägelse skett senare än vid valtillfälle, efter erhållen del af Konungens befallningshafvandes beslut sina till Konungen ställda besvär ingifva till befallningshafvanden, som, på sätt i 11 § stadgas, lämnar vederbörande tillfälle att sig förklara. Sedan den för förklarings afgifvande bestämda tid tilländalupit, har Konungens befallningshafvande att besvären jämte alla målet rörande handlingar ofördröjligen till Konungen insända, hvarefter med målet vidare så förhåles som i 11 § sägs.

§ 25.

Riksdagsmannaval förrättas med slutna sedlar. Äro valseddlar till större antal än hälften ogilla, varde nytt val anställt.

§ 28.

1. Hos Konungen göres af hvardera kammaren anmälan om de ledigheter inom kammaren, hvilka skola under samma eller innan nästa riksdag fyllas, hvarefter Konungen anbefaller Dess befallningshafvande föranstalta, att riksdagsmän utses i de afgångnes ställe.

2. Om mellan riksdagar ledighet i någondera kammaren genom ledamots afgång uppstår, åligger Konungens befallningshafvande, när den afgångne tillhört Andra Kammaren, att så förfara, som i 1 mom. är sagdt; och, då den afgångne varit ledamot af Första Kammaren, att om ledigheten göra anmälan hos Konungen, som förordnar om ledighetens fyllande.

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar och vallagen samt att hos Riksdagen föreslå de ändringar däruti, dem

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.

(Forts.)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så ock att meddela utlåtande öfver de från kamrarna till utskottet hänvisade grundlags- och vallagsfrågor.

2. Utskottet åligger ock att äska de i statsrådet förda protokoll, med undantag af dem, som angå ministeriella ärenden och kommandomål, hvilka endast i hvad som rör kända och af utskottet uppgifna händelser kunna fordras. Om utskottets rätt och plikt att, efter granskning af dessa protokoll, hos Riksdagen anmäla de anmärkningar, hvartill denna granskning funnits föranleda, eller eljest vidtagna den med anledning af gjord anmärkning erforderliga åtgärd, så ock att, när af riksdagsman eller af annat utskott än konstitutionsutskottet fråga blifvit väckt, att statsrådet eller någon dess ledamot eller föredragande sitt ämbete på obehörigt sätt utöfvat, däröfver, före frågans afgörande af Riksdagen, afgifva yttrande, därom är i regeringsformen stadgad.

3. Utskottet tillkommer jämväl att, då olika meningar mellan kamrarna uppstå, till hvilket utskott uppkomna frågor och ämnen böra hänvisas, därom besluta, så ock att skilja mellan kammare och dess talman, då den senare vägrar proposition.

Öfvergångsstadgande.

1. Riksdagsman i Första Kamraren, som är vald med tillämpning af de före år 1909 gällande stadganden, äger med sin befattning fortfara till utgången af det nionde kalenderåret efter det, under hvilket valet skett.

Där tjänstgöringstidens slut ej sammanfaller med början af sexårsperiod för den valkrets, som är berättigad till platsen, skall val, som för platsens besättande hålles, gälla för tiden intill början af närmaste sexårsperiod för valkretsen. Samma lag vare, där platsen varder ledig före tjänstgöringstidens utgång.

2. För den grupp af valkretsar, hvilken är den första enligt den i vallagen mellan grupperna stadgade ordning, utgöres första sexårsperioden af åren 1910—1915.

Förordnar Konungen om nya

Öfvergångsstadgande.

1. Riksdagsman i Första Kamraren, som är vald med tillämpning af de före år 1909 gällande stadganden, äger ej med sin befattning fortfara längre än till början af första sexårsperioden för den valkrets, som utsett honom. Har han vid ingången af året näst före sagda period sin befattning icke nio år innehaft, må han därmed fortfara till årets slut, ändå att under tiden nio år från valet förflyta.

Där tjänstgöringstidens slut ej sammanfaller med början af sexårsperiod för den valkrets, som är berättigad till platsen, skall val, som för platsens besättande hålles, gälla för tiden intill början af närmaste sexårsperiod för valkretsen. Samma lag vare, där platsen varder ledig före tjänstgöringstidens utgång.

2. För den grupp af valkretsar, hvilken är den första enligt den i vallagen mellan grupperna stadgade ordning, utgöres första sexårsperioden af åren 1910—1915.

Förordnar Konungen om nya

(Kungl. Maj:ts förslag:)

val till Första Kammaren, innan val bör, jämligt nyssnämnda ordning, i sjätte gruppen förrättas första gången för sexårsperiod, skola de nya valen gälla för grupp, som haft att välja för sexårsperiod, till periodens utgång och för annan grupp till början af dess första sexårsperiod.

(Utskottets förslag:)

val till Första Kammaren, innan val i sjätte gruppen förrättats för sexårsperiod, skola de nya valen gälla för grupp, som valt för sexårsperiod, till periodens utgång och för annan grupp till början af dess första sexårsperiod.

(Om utsträckning af den politiska rättsrätten m. m.
(Forts.)

3. Intill dess nya val i hela riket till Andra Kammaren första gången förrättas efter utgången af augusti månad 1910, skola i fråga om val till kammaren tillämpas de före år 1910 i sådant hänseende gällande stadganden.

2:o) att Riksdagen måtte, under den förutsättning att ändring af rikets grundlag i öfverensstämmelse med utskottets här ofvan under punkten 1:o) gjorda hemställan blefve af Riksdagen i grundlagsenlig ordning beslutad och af Konungen gillad, för sin del antaga följande:

Förslag

till

Lag

om val till Riksdagen.

Härigenom förordnas som följer:

Om val till Första Kammaren.

1 §.

Valkretsarna indelas i följande grupper:

första gruppen: Stockholms stad, Jönköpings län, Gottlands län, Västmanlands län, Västerbottens län;

andra gruppen: Stockholms län, Blekinge län, Malmö stad, Skaraborgs län, Gäfleborgs län utom Gäfle stad;

tredje gruppen: Uppsala län, Kalmar södra landstingsområde, Malmöhus län utom Malmö stad, Göteborgs stad, Jämtlands län;

fjärde gruppen: Södermanlands län, Kalmar norra landstingsområde, Hallands län, Örebro län, Västernorrlands län;

femte gruppen: Östergötlands län utom Norrköpings stad, Kronobergs län, Göteborgs och Bohus län utom Göteborgs stad, Gäfle stad, Värmlands län;

sjätte gruppen: Norrköpings stad, Kristianstads län, Älfsborgs län, Kopparbergs län, Norrbottens län.

För valen iakttages den ordning mellan grupperna, i hvilken de här upptagits.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

2 §.

Landsting eller stadsfullmäktige utse inom sig erforderligt antal personer att vid valförrättningen biträda ordföranden.

3 §.

Val sker efter upprop. Valsedlarna skola vara af hvitt papper utan kännetecken.

Å valsedel må före namnen utsättas partibeteckning (partinamn eller annan beteckning i ord för viss grupp af valmän eller för viss meningsriktning).

Namnen skola å valsedeln uppföras i en följd, det ena under det andra, och må utgöra högst två utöfver det antal riksdagsmän valet afser. Af namnen anses så många, från början räknadt, som motsvara antalet riksdagsmän, afse själfva riksdagsmannavalet och de öfriga allenast val af efterträdare åt afgången riksdagsman. Har å valsedeln medelst en linje afskilts ett mindre antal namn, från början räknadt, anses dock allenast de sålunda afskilda främsta namnen afse själfva riksdagsmannavalet.

4 §.

Omedelbart efter slutad omröstning verkställs pröfning af valsedlarnas giltighet samt anteckning och sammanräknande af de afgifna rösterna.

5 §.

Ogill är valsedel:
till hvilken användts annat än hvitt papper;
å hvilken finnes något kännetecken, som kan antagas vara med afsikt där anbragt;
hvilken upptager partibeteckning å annat ställe än ofvanför namnen.

6 §.

Upptager valsedel namn på någon, som ej är valbar, eller framgår i afseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, hvem som därmed *åsyftas*, anses sådant namn såsom obefintligt.

6 §.

Upptager valsedel namn på någon, som ej är valbar, eller framgår i afseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, hvem som därmed *åsyftas*, eller är *något namn å sedeln öfverstruket*, anses sådant namn såsom obefintligt.

Finnas å valsedel flera namn än som enligt 3 § är medgifvet, anses de sista öfvertaliga namnen såsom obefintliga.

Valsedel, som lyder å färre namn än det antal riksdagsmän valet afser, vare ändock giltig.

§ 7.

För rösternas sammanräknande skola valsedlarna ordnas i grupper.

§ 7.

För rösternas sammanräknande skola valsedlarna ordnas i grupper.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

Valsedlar med *samma* partibeteckning bilda en grupp (partigrupp). Valsedlar utan partibeteckning utgöra tillsammans en grupp (den fria gruppen).

Inom hvarje grupp skall, till den utsträckning som för utseendet af stadgadt antal riksdagsmän är nödig, genom särskilda sammanräkningar bestämmas ordning mellan *dem, hvilkas namn finnas upptagna å gruppens valsedlar och*, enligt hvad i 3 § sägs, afse själfva riksdagsmannavalet. *Härvid iakttages:*

1:o) Vid första sammanräkningen gäller hvarje valsedel såsom hel röst. *Den*, som fått högsta rösttalet, blifver *den förste* i ordningen.

2:o) Vid hvarje följande sammanräkning gäller valsedel, hvars röstvärde icke tillgodoräknats *någon*, som erhållit rum i ordningen, såsom hel röst. Annan valsedel gäller såsom half röst, där *en* af *dem*, hvilka röstvärdet tillgodoräknats, erhållit rum i ordningen; såsom tredjedels röst, där två af *dem* uppförts i ordningen; såsom fjärdedels röst, där tre af *dem* uppförts i ordningen; och så vidare efter samma grund. För hvarje gång kommer *den* närmast i ordningen, som erhållit högsta rösttalet.

(Utskottets förslag:)

Valsedlar utan partibeteckning utgöra tillsammans en grupp (den fria gruppen). Valsedlar med partibeteckning *ordnas så, att sedlar med samma beteckning* bilda en grupp (partigrupp).

Inom hvarje grupp skall, till den utsträckning som för utseendet af stadgadt antal riksdagsmän är nödig, genom särskilda sammanräkningar bestämmas ordning mellan *de namn å gruppens valsedlar, hvilka*, enligt hvad i 3 § sägs, afse själfva riksdagsmannavalet.

Härvid iakttages i fråga om den fria gruppen:

1:o) Vid första sammanräkningen gäller hvarje valsedel såsom hel röst. *Det namn*, som fått högsta rösttalet, blifver *det första* i ordningen.

2:o) Vid hvarje följande sammanräkning gäller valsedel, hvars röstvärde icke tillgodoräknats *något namn*, som erhållit rum i ordningen, såsom hel röst. Annan valsedel gäller såsom half röst, där *ett* af *de namn*, hvilka röstvärdet tillgodoräknats, erhållit rum i ordningen; såsom tredjedels röst, där två af *namnen* uppförts i ordningen; såsom fjärdedels röst, där tre af *namnen* uppförts i ordningen; och så vidare efter samma grund. För hvarje gång kommer *det namn* närmast i ordningen, som erhållit högsta rösttalet.

I fråga om partigrupp iakttages:

1:o) *Upptaga valsedlar till antal af mer än hälften af hela antalet valsedlar inom gruppen (gruppens rösttal), samma första namn, blifver detta namn det första i ordningen; upptaga valsedlar, som hafva samma första namn och utgöra mer än två tredjedelar af gruppens rösttal, jämväl samma andra namn, blifver detta namn det andra i ordningen; upptaga valsedlar, som*

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.

(Forts.)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

Vid hvarje sammanräkning skola föras anteckningar, utvisande röstvärdet för de olika valsedlarna samt det rösttal, som för hvarje namn uträknats.

§ 8.

De platser, som äro att besätta, fördelas mellan de olika valsedelgrupperna sålunda, att platserna, en efter annan, tilldelas den grupp, hvilken för hvarje gång uppvisar det största af nedan angifna jämförelsetal. Plats, som blifvit en grupp tilldelad, besättes genast så, att gruppens första plats tillerkännes den *förste* i ordningen inom gruppen, gruppens andra plats den *andre* i ordningen, gruppens tredje plats den *tredje* i ordningen, och så vidare efter samma grund, ändå att den, som är berättigad till platsen, redan fått sig tillerkänd plats från en eller flera andra grupper.

För partigrupp är jämförelsetalet lika med *de till gruppen hörande valsedlarnas hela antal* (gruppens rösttal), så länge gruppen ännu icke fått sig någon plats tilldelad. Därefter beräknas jäm-

(Utskottets förslag:)

hafva samma första och samma andra namn samt utgöra mer än tre fjärdedelar af gruppens rösttal, jämväl samma tredje namn, blifver detta namn det tredje i ordningen; och så vidare efter samma grunder.

2:o) *I den mån ordningen inom gruppen icke kan genom sammanräkningar enligt nyssangifna grunder bestämmas, skall hvad här ofvan är i fråga om den fria gruppen stadgådt äga motsvarande tillämpning.*

Vid hvarje sammanräkning skola föras anteckningar, utvisande, *där de i fråga om den fria gruppen stadgade grunder tillämpats*, röstvärdet för de olika valsedlarna samt det rösttal, som för hvarje namn uträknats, *men eljest antalet af de valsedlar, som upptaga samma första namn eller samma första och andra namn, och så vidare.*

§ 8.

1. *Skola två eller flera platser besättas, fördelas de* mellan de olika valsedelgrupperna sålunda, att platserna, en efter annan, tilldelas den grupp, hvilken för hvarje gång uppvisar det största af nedan angifna jämförelsetal. Plats, som blifvit en grupp tilldelad, besättes genast så, att gruppens första plats tillerkännes den, *hvars namn är det första* i ordningen inom gruppen, gruppens andra plats den, *som bär andra namnet* i ordningen, gruppens tredje plats den, *som bär tredje namnet* i ordningen, och så vidare efter samma grund, ändå att den, som är berättigad till platsen, redan fått sig tillerkänd plats från en eller flera andra grupper.

För den fria gruppen är jämförelsetalet det högsta rösttalet vid den enligt 7 § företagna första sammanräkningen inom gruppen,

(Kungl. Maj:ts förslag:)

förelsetalet för hvarje gång så, att gruppens rösttal delas med ett tal, som motsvarar antalet af de gruppen tilldelade platser, ökad med 1. Har samma person erhållit platser från två grupper (parti-grupper eller den fria gruppen), skall dock, vid beräkning af det antal platser som utdelats, hvar-dera platsen anses blott såsom en half plats; har någon erhållit platser från tre grupper, anses hvarje sådan plats såsom en tredjedelsplats; och så vidare efter samma grund.

För den fria gruppen är jämförelsetalet det högsta rösttalet vid den enligt 7 § företagna första sammanräkningen inom gruppen, så länge gruppen ännu icke fått sig någon plats tilldelad; därefter högsta rösttalet vid andra sammanräkningen, så länge gruppen erhållit allenast en plats; och så vidare i fortsatt följd.

Har en grupp redan fått sig tilldelad plats så många gånger, som motsvarar antalet af *dem*, *hvilkas namn finnas upptagna å gruppens valsedlar och*, enligt hvad i 3 § sägs, afse själfva riksdagsmannavalet, varde den från vidare jämförelse utesluten.

(Utskottets förslag:)

så länge gruppen ännu icke fått sig någon plats tilldelad; därefter högsta rösttalet vid andra sammanräkningen, så länge gruppen erhållit allenast en plats; och så vidare i fortsatt följd.

För partigrupp är jämförelsetalet lika med gruppens rösttal, så länge gruppen ännu icke fått sig någon plats tilldelad. Därefter beräknas jämförelsetalet för hvarje gång så, att gruppens rösttal delas med det tal, som motsvarar antalet af de gruppen tilldelade platser, ökad med 1. Har samma person erhållit platser från två grupper (parti-grupper eller *partigrupp och* den fria gruppen), skall dock, vid beräkning af det antal platser som utdelats, hvardera platsen anses blott såsom en half plats; har någon erhållit platser från tre grupper, anses hvarje sådan plats såsom en tredjedels plats; och så vidare efter samma grund.

Har en grupp redan fått sig tilldelad plats så många gånger, som motsvarar antalet af *de namn å gruppens valsedlar, hvilka*, enligt hvad i 3 § sägs, afse själfva riksdagsmannavalet, varde den från vidare jämförelse utesluten.

2. *Skall blott en plats besättas, tillfaller platsen den, hvars namn står främst i ordningen inom den grupp, som, enligt hvad i 1 mom. sägs, har största jämförelsetalet.*

§ 9.

Där någon, som blifvit vald till riksdagsman, vid valtillfället af-säger sig uppdraget, skall valförrättaren genast företaga ny röstsammanräkning inom den valsedelgrupp, för hvilken den afgangne blifvit vald. Blef den afgangne vald för flera grupper, skall sammanräkningen ske inom den grupp, från hvilken plats först tilldelats honom.

Vid den nya sammanräkningen tages hänsyn blott till de valsedlar, hvilkas röstvärden tillgodoräknats den afgangne. Hvarje valsedel gäller såsom hel röst, och röstvärdet skall tillgodoräknas alla förut ej valda, hvilkas namn förekomma å sedeln.

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.

(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

(Kungl. Maj:ts förslag:) (Utskottets förslag:)
Den, som erhållit högsta rösttalet, är vald i den afgångnes ställe.

10 §.

Mellan lika rösttal eller jämförelsetal, skall, där så erfordras, skiljas genom lottniing.

11 §.

Hafva vid valet riksdagsmän icke blifvit till föreskrifvet antal utsedda, anställas genast nytt val för besättande af den eller de återstående platserna.

12 §.

Vid valet skall föras protokoll, i hvilket antecknas utom annat, som vid förrättningen förekommit, huru många giltiga och ogiltiga valsedlar afgifvits, de olika grupper, i hvilka valsedlarna blifvit ordnade, antalet giltiga valsedlar i hvarje grupp, den ordning mellan namnen å valsedlarna, hvilken inom hvarje grupp blifvit bestämd, partigruppernas rösttal, de öfriga jämförelsetal, som varit bestämmande vid fördelningen af platserna mellan grupperna, det antal platser, som tilldelats hvarje grupp samt slutligen de valda riksdagsmännens namn.

De afgifna valsedlarna skola af valets förrättare inläggas, de godkända och de underkända hvar för sig, under försegling samt, jämte de enligt 7 § gjorda anteckningar, förvaras intill utgången af den tid, för hvilken valet gäller.

I fall, hvarom i 14 § sägs, skola valsedlarna jämte nyssnämnda anteckningar och afskrift af valprotokollet tillhandahållas Konungens befallningshafvande.

13 §.

Fullmakt för vald riksdagsman underskrifves, när valet verkställt af landsting, af dess ordförande med kontrasignation af landstingets sekreterare och, då valet skett af stad, af stadsfullmäktiges ordförande jämte två af dessa fullmäktige. Sådan fullmakt skall hafva följande lydelse:

»I kraft af det riksdagsmannaval, som af N. N. »landsting» (»stadsfullmäktige i» N. N. »stad») »blifvit den — — — (dag, månad, år) — — — förrättadt, varder» N. N. »härigenom befullmäktigad att för en tid af sex år, räknade från och med den 1 januari nästkommande år» (eller där valet skett enligt § 7 mom. 3—6 riksdagsordningen: »för tiden till den 1 januari år») »vara ledamot af Riksdagens Första Kammare.» Ort och tid.

14 §.

Har riksdagsman annorledes än i 9 § sägs afgått före utgången af den tid, för hvilken han blifvit vald, och skall platsen besättas från den valkrets, som utsett den afgångne, då skall Konungens befallningshafvande vid offentlig förrättning, som hålles så snart ske kan och hvarom underrättelse minst åtta dagar förut meddelas genom anslag

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

och medelst tryck så som med Konungens befallningshafvandes kungörelser vanligen förfäres, verkställa ny röstsammanräkning enligt de i 9 § angifna grunder. Den, som erhållit högsta rösttalet, inträde såsom ledamot i den afgångnes ställe. Mellan lika rösttal skilje lotten.

Efter sammanräkningens afslutande skola valsedlarna åter inläggas under försegling.

15 §.

Vid förrättning, som i nästföregående § afses, skall Konungens befallningshafvande i protokoll upptaga de föreliggande omständigheterna samt hvilken på grund därpå skall inträda i den afgångnes ställe. Sedan detta protokoll vid förrättningen upplästs, utfärde Konungens befallningshafvande omedelbart fullmakt för den sålunda utsedde.

Sådan fullmakt skall vara af följande lydelse:

»Sedan» N. N. »blifvit af» N. N. »landsting» (»stadsfullmäktige» i N. N. »stad») »utsedd till ledamot af Riksdagens Första Kammare för en tid af sex år, räknade från och med den 1 januari år.....» (eller där den afgångne blifvit utsedd jämlikt § 7 mom. 3—6 riksdagsordningen: »för tiden till den 1 januari år.....») »men denna plats blifvit ledig, har vid förrättning enligt 14 § af lagen om val till Riksdagen» N. N. »blifvit utsedd att inträda såsom ledamot af nämnda kammare för tiden den 1 januari år; hvarom detta länder till bevis och fullmakt.» Ort och tid.

16 §.

Finnes i fall, som i 14 § afses, å där omförmälta valsedlar icke namn å någon, som kan inträda såsom ledamot i den afgångnes ställe, då skall nytt val anställas för besättande af den lediga platsen.

17 §.

Om besvär öfver val till Första Kammaren är stadgadt i riksdagsordningen.

Om val till Andra Kammaren.

Valkretsar.

18 §.

För valen till Andra Kammaren indelas riket i femtiosex valkretsar, nämligen:

1. Stockholms stads första valkrets, innefattande Nikolai, Klara, Kungsholms, Maria och Katarina territoriella församlingar;

2. Stockholms stads andra valkrets, innefattande Jakobs och Johannes, Adolf Fredriks, Gustaf Vasa, Mattei, Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oskars territoriella församlingar;

3. Stockholms läns södra valkrets, innefattande Sotholms, Svartlösa, Öknebo, Färentuna och Sollentuna härad, Danderyds, Åkers och Värmdö skeppslag samt städerna Södertälje och Vaxholm;

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

4. Stockholms läns norra valkrets, innefattande Långhundra, Ärlinghundra, Seminghundra, Vallentuna, Lyhundra och Sjubundra härad, Bro och Vätö, Frötuna och Länna samt Väddö och Häfverö skeppslag, Frösåkers och Nardinghundra härad samt städerna Norrtälje, Östhammar, Öregrund och Sigtuna;
5. Uppsala län;
6. Södermanlands läns norra valkrets, innefattande Väster-Rekarne, Öster-Rekarne, Åkers och Selebo härad samt städerna Eskilstuna, Tors-hälla, Strängnäs och Mariefred;
7. Södermanlands läns södra valkrets, innefattande Oppunda, Vill-åttinge, Jönåkers, Rönö, Hölebo och Daga härad samt städerna Nyköping och Trosa;
8. Östergötlands läns norra valkrets, innefattande Aska, Fin-spånga läns, Björkekinds, Östkinds och Lösings härad, Bråbo härad utom Östra Eneby kommun, Memmings härad utom Borgs kommun, Hammarkinds och Skärkinds härad samt städerna Motala och Söderköping;
9. Norrköpings och Linköpings valkrets, innefattande Norrköpings stad med Östra Eneby och Borgs kommuner samt Linköpings stad;
10. Östergötlands läns södra valkrets, innefattande Dals, Bobergs, Lysings, Göstrings, Vifolka, Valkebo, Gullbergs, Åkerbo, Bankekinds, Hanekinds, Kinda och Ydre härad samt städerna Vadstena och Skeninge;
11. Jönköpings läns östra valkrets, innefattande Norra Vedbo, Södra Vedbo, Östra och Västra härad samt Eksjö stad;
12. Jönköpings läns västra valkrets, innefattande Tveta, Vista, Mo, Östbo och Västbo härad samt städerna Jönköping och Grenna;
13. Kronobergs läns östra valkrets, innefattande Konga, Upp-vidinge, Norrvinge och Kinnevalds härad samt Växjö stad;
14. Kronobergs läns västra valkrets, innefattande Allbo och Sun-nerbo härad;
15. Kalmar läns norra valkrets, innefattande länets norra lands-tingsområde;
16. Kalmar läns södra valkrets, innefattande länets södra lands-tingsområde;
17. Gottlands län;
18. Blekinge län;
19. Kristianstads läns nordvästra valkrets, innefattande Södra Åsbo, Bjäre, Norra Åsbo, Västra Göinge och Östra Göinge härad samt Ängelholms stad;
20. Kristianstads läns sydöstra valkrets, innefattande Villands, Gärds, Albo, Ingelstads och Järrestads härad samt städerna Kristianstad och Simrishamn;
21. Malmöhus läns norra valkrets, innefattande Luggude, Rönne-bergs och Onsjö härad;
22. Malmöhus läns mellersta valkrets, innefattande Harjagers, Frosta, Färs, Torna och Bara härad;
23. Malmöhus läns södra valkrets, innefattande Oxie, Skytts, Vem-menhögs, Ljunits och Herrestads härad samt städerna Ystad, Trelle-borg och Skanör med Falsterbo;
24. Städerna Hälsingborg, Landskrona och Lund;

(Kungl. Maj:ts förslag;)

(Utskottets förslag:)

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.

(Forts.)

25. Malmö stad;

26. Hallands län;

27. Göteborgs och Bohus läns södra valkrets, innefattande Askims, Västra Hisings, Östra Hisings, Säfvedals, Inlands Södre, Inlands Nordre, Inlands Fräkne, Inlands Torpe, Tjörns, Orusts östra och Orusts västra härad samt städerna Marstrand och Kungälf;

28. Göteborgs och Bohus läns norra valkrets, innefattande Lane, Tunge, Stångenäs, Sörbygdens, Sotenäs, Kville, Tanums, Bullarens och Vette härad samt städerna Uddevalla, Lysekil och Strömstad;

29. Göteborgs stad;

30. Älfsborgs läns norra valkrets, innefattande Nordals, Sundals, Valbo, Tösbo och Vedbo härad samt Ämåls stad;

31. Älfsborgs läns mellersta valkrets, innefattande Flundre, Väne, Bjärke, Vätle, Ale, Kullings och Gäsene härad samt städerna Vänersborg och Alingsås;

32. Älfsborgs läns södra valkrets, innefattande Ås, Kinds, Redvägs, Marks, Vedens och Bollebygdens härad samt städerna Borås och Ulricehamn;

33. Skaraborgs läns norra valkrets, innefattande Vadsbo, Kåkind, Valle, Kinne och Kinnefjärdings härad samt städerna Mariestad, Sköfde, Hjo och Lidköping;

34. Skaraborgs läns södra valkrets, innefattande Åse, Viste, Barne, Laske, Kållands, Skånings, Vilske, Gudhems, Vartofta och Frökinds härad samt städerna Skara och Falköping;

35. Värmlands läns norra valkrets, innefattande Älfvals och Fryksdals härad;

36. Värmlands läns östra valkrets, innefattande Fernebo, Ölme, Visnums, Väse, Nyeds, Kils och Karlstads härad samt städerna Karlstad, Kristinehamn och Filipstad;

37. Värmlands läns västra valkrets, innefattande Grums, Gillbergs, Näs, Nordmarks och Jösse härad;

38. Örebro läns norra valkrets, innefattande Nora och Hjulsjö, Grythytte och Hällefors, Nya Kopparbergs samt Lindes och Ramsbergs bergslag, Fellingsbro, Glanshammars och Örebro härad äfvensom städerna Örebro, Nora och Lindesberg;

39. Örebro läns södra valkrets, innefattande Karlskoga bergslag, Kumla, Grimstens, Hardemo, Edsbergs, Sundbo, Askers och Sköllersta härad samt Askersunds stad;

40. Västmanlands läns östra valkrets, innefattande Torstuna, Simtuna, Öfver-Tjurbo, Väla, Ytter-Tjurbo, Siende, Tuhundra och Norrbo härad samt städerna Västerås och Sala;

41. Västmanlands läns västra valkrets, innefattande Åkerbo härad, Skinnskattebergs och Gamla Norbergs bergslag, Vagnsbro och Snefringe härad samt städerna Arboga och Köping;

42. Kopparbergs läns östra valkrets, innefattande Folkare härad, Hedemora tingslag och Falu domsagas norra tingslag äfvensom städerna Falun, Hedemora och Säter;

43. Kopparbergs läns västra valkrets, innefattande Falu domsagas södra, Västerbergslags samt Nås och Malungs tingslag;

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

44. Kopparbergs läns norra valkrets, innefattande Gagnefs, Leksands, Rättviks, Mora, Orsa, Alfdals samt Särna och Idre tingslag;
45. Gästriklands valkrets, innefattande Gästriklands östra och Gästriklands västra tingslag samt Gäfle stad;
46. Hälsinglands södra valkrets, innefattande Bollnäs och Ala tingslag samt Söderhamns stad;
47. Hälsinglands norra valkrets, innefattande Ljusdals, Arbrå och Järfso, Enångers, Forsa, Bergsjö och Delsbo tingslag samt Hudiksvalls stad;
48. Medelpads valkrets, innefattande Selångers, Tuna, Torps, Njurunda, Sköns, Indals och Ljustorps tingslag samt Sundsvalls stad;
49. Ångermanlands södra valkrets, innefattande Säbrå, Stigsjö, Viksjö, Häggdångers, Gudmundrå, Högsjö och Hemsö kommuner, Boteå, Sollefteå, Resele och Ramsele tingslag samt Härnösands stad;
50. Ångermanlands norra valkrets, innefattande Nora, Bjärträ och Skogs kommuner, Nätra, Nordingrå samt Själevads och Arnäs tingslag äfvensom Örnsköldsviks stad;
51. Jämtlands läns södra valkrets, innefattande Svegs, Hede, Bergs, Ragunda samt Refsunds, Brunflo och Näs tingslag äfvensom Östersunds stad;
52. Jämtlands läns norra valkrets, innefattande Sunne, Ovikens, Hallens, Undersåkers, Offerdals, Rödöns, Lits och Hammerdals tingslag;
53. Västerbottens läns södra valkrets, innefattande Normalings och Bjurholms, Umeå, Degerfors, Lycksele lappmarks och Åsele lappmarks tingslag samt Umeå stad;
54. Västerbottens läns norra valkrets, innefattande Nysätra, Burträsk, Skellefteå samt Norsjö och Malå tingslag äfvensom Skellefteå stad;
55. Norrbottens läns södra valkrets, innefattande Piteå, Alfsby, Arvidsjaurs lappmarks, Arjeplogs lappmarks, Neder-Luleå, Öfver-Luleå samt Jockmocks lappmarks tingslag äfvensom Piteå och Luleå städer;
56. Norrbottens läns norra valkrets, innefattande Råneå, Neder-Kalix, Öfver-Kalix, Gällivare lappmarks, Juckasjärvi lappmarks, Enontekis lappmarks, Pajala, Korpilombolo, Öfver-Torneå samt Neder-Torneå och Karl Gustafs tingslag jämte Haparanda stad.

Om valdistrikt och om valnämnd.

19 §.

I valkrets, som innefattar flera kommuner, förrättas val kommunvis, därvid hvarje kommun bildar ett valdistrikt; dock att kommun, som till följd af folkmängdens storlek, samfärdsförhållandena eller andra orsaker finnes icke lämpligen böra utgöra ett enda valdistrikt, må delas i två eller flera. Höra på landet delar af samma kommun till olika valkretsar, bildar hvarje del ett valdistrikt.

Valkrets, som består af en stad eller del af stad, bildar ett valdistrikt; dock må, där så finnes lämpligt, sådan valkrets delas i två eller flera valdistrikt.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

20 §.

1. Vill någon i kommunen eller, beträffande stad, som är delad i valkretsar, i valkretsen boende och till deltagande i riksdagsmannaval berättigad väcka förslag om sådan delning af valdistrikt, som i 19 § sägs, eller om upphäfvande af eller ändring i redan skedd delning, göra framställning till Konungens befallningshafvande. Ej må framställning bifallas med mindre yttrande inhämtas från kommunalstämma eller i stad magistrat och stadsfullmäktige. Skall kommun på landet delas, må delar af samma by eller hemman ej utan synnerliga skäl förläggas till olika valdistrikt. I beslut om delning af valdistriktet skall jämväl angifvas tiden för beslutets ikraftträdande, och varde beslutet af Konungens befallningshafvande kungjortd.

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.

(Forts.)

2. Öfver beslut, som i 1 mom. afses, må besvär anföras i den ordning, som är bestämd för öfverklagande af Konungens befallningshafvandes utslag i mål, hvilka bedömas efter förordningarna om kommunalstyrelse.

21 §.

För hvarje valdistrikt å landet skall finnas en valnämnd af fem inom distriktet boende personer. Ordförande i denna nämnd jämte suppleant för honom förordnar Konungens befallningshafvande årligen före februari månads utgång. De fyra ledamöterna jämte två suppleanter väljas å första ordinarie kommunalstämma hvarje år i den ordning, som om nämndemansval är stadgad. Det åligger kommunalstämmans ordförande att ofördröjligen utan lösen låta tillstålla en hvar af de valda ledamöterna och suppleanterna i valnämnden ett utdrag af stämmoprotokollet, i hvad dem rör. Om de personers namn och bostad, som blifvit till ordförande och suppleant för honom utsedda, låter Konungens befallningshafvande i länskungörelserna meddela under rättelse.

22 §.

I valnämnden skola minst två ledamöter utom ordföranden vara närvarande. Såsom nämndens beslut gäller den mening, om hvilken de flesta röstande sig förena, eller, vid lika rösttal, den mening ordföranden biträder.

Vid valnämndens sammanträden föres protokoll af ordföranden.

23 §.

Af kommunalstämma lämnadt uppdrag att vara ledamot eller suppleant i valnämnd må ej annan afsäga sig, än ämbets- eller tjänsteman, som af sin befattning är hindrad att uppdraget fullgöra; den, som uppnått sextio års ålder; samt den, hvilken eljest uppgifver hinder, som af stämman godkännes.

24 §.

Menar någon, att val af ledamot eller suppleant i valnämnd icke skett i laga ordning, eller vill någon klaga däröfver att af honom

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

gjord afsägelse af uppdrag, som i 23 § afses, icke godkänts, äge han att hos Konungens befallningshafvande anförä besvär före klockan 12 å femtonde dagen, i förra fallet från den dag, då valet hölls, och i senare fallet från den dag, då det beslut meddelades, däri rättelse sökes; och må öfver Konungens befallningshafvandes utslag i sådant mål klagan ej föras.

Om röstlängd.

25 §.

För hvarje valdistrikt skall röstlängd upprättas, på landet och i stad, där magistrat ej finnes, af den tjänsteman, som verkställer debitering af utskylderna till kronan, samt i annan stad af magistraten eller, där särskilda tjänstemän äro för nämnda debitering förordnade, af dessa under magistratens inseende.

26 §.

Röstlängd upprättas före den 25 juni hvarje år och skall efter mantalslängden för samma år upptaga alla manliga invånare inom valdistriktet, hvilkas ålder vid årets början ej understiger tjugufyra år. En hvar sådan person, om hvilken upplysning ej vinnes, att han den 10 juni brister i något af hvad lag stadgar såsom villkor för rösträtt, antecknas i längden såsom röstberättigad; dock att den, som icke varit i kommunen mantalskrifven å sådan tid, att han under sistförflutna kalenderåret skolat därstädes erlagga utskylder, ej må upptagas såsom röstberättigad, med mindre af tillgängliga handlingar framgår eller eljest styrkes, att honom i hans mantalsskrifningsort påförda, sistnämnda år till betalning förfallna utskylder blifvit erlagda eller att han icke detta år haft att erlagga några sådana utskylder.

Närmare föreskrifter i afseende å röstlängdens upprättande så ock om skyldighet för vederbörande myndigheter att lämna erforderliga uppgifter till införande i längden meddelas af Konungen.

27 §.

Senast den 25 juni skall röstlängd vara afsänd eller aflämnad för landet till ordförande i valnämnden och i stad till magistraten, där denna ej själf verkställt upprättandet.

28 §.

Från och med den 3 till och med den 9 juli skall röstlängden vara å lämpligt ställe inom valdistriktet under behörig tillsyn framlagd för granskning. Det åligger valnämndens ordförande eller magistraten att ej mindre senast den 25 juni kungöra, på sätt i 29 § sägs, tid och ställe för framläggandet än äfven ofördrojligen till en hvar i röstlängden upptagen person, som däri icke antecknats såsom röstberättigad, härom med allmänna posten sända underrättelse med angifvande af den eller de omständigheter, på grund hvaraf han från rösträtt uteslutits. Till dem, hvilka åtnjuta fattigunderstöd eller sakna stadigt hemvist, vare dock ej nödigt att sända underrättelse.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

I kungörelse samt underrättelse, hvarom i denna § förmäles, skall jämväl angifvas tiden, inom hvilken anmärkning mot röstlängd för att upptagas till pröfning bör, jämlikt 30 § här nedan, vara till valnämndens ordförande eller magistraten inlämnad, samt tid och ställe för pröfning enligt 33 § af sålunda gjorda anmärkningar.

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

29 §.

Kungörelse samt underrättelse, hvarom i 28 § förmäles, skola affattas enligt formulär 1 och 2 vid denna lag. Blanketter till nämnda underrättelse tillhandahållas vederbörande af Konungens befallningshafvande.

Kungörelsen skall uppläsas i kyrkan och, där så kan ske, i ortstidningar införas.

30 §.

Vill någon, hvilken rösträtt enligt längden ej tillkommer, för sig påstå sådan rätt, eller anser någon, att annan icke må vara däri upptagen såsom röstberättigad, äger han att sina anmärkningar, skriftligen affattade och åtföljda af de bevis han vill åberopa, ingifva till valnämndens ordförande eller magistraten sist den 15 juli före klockan tolf på dagen.

31 §.

Har någon i rätt tid gjort anmärkning däremot, att annan i röstlängden upptagits såsom röstberättigad, skall härom till denne af valnämndens ordförande eller magistraten ofördröjligen med allmänna posten sändas underrättelse med angifvande af dagen för anmärkningens pröfning. Blanketter till sådan underrättelse, affattade i öfverensstämmelse med formulär 3 vid denna lag, skola af Konungens befallningshafvande hållas vederbörande till handa.

32 §.

Varder anmärkning ej ingifven inom föreskrifven tid, kommer den ej under pröfning.

33 §.

Den 25 juli eller, om söndag då infaller, nästa dag sammanträder på landet för hvarje valdistrikt valnämnden för pröfning af de mot röstlängden framställda anmärkningar. Samma lag vare i stad för magistraten, dock att sammanträde, som skulle hållas å måndag, i stället äger rum nästa dag. Sammanträdet skall börja klockan 10 förmiddagen, och vare förhandlingarna offentliga.

Sedan vid sammanträdet tillfälle lämnats till bemötande af gjorda anmärkningar med rätt för den, mot hvilkens rösträtt anmärkning blifvit enligt 30 § framställd, att åberopa jämväl omständigheter, som inträffat efter den 15 juli, skall valnämnden eller magistraten öfver hvarje i behörig tid framställd anmärkning omedelbart eller senast dagen efter slutad förhandling afkunna beslut, som, med angifvande i korthet af skälen därför, tecknas å den pröfvade anmärkningsskriften.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

I röstlängden införas de rättelser, som af dessa beslut föranledas. Röstlängden, sålunda rättad, underskrifves af valnämnden eller magistraten. Har anmärkning mot röstlängden ej inom behörig tid framställts, varde intyg därom af valnämndens ordförande eller magistraten tecknad å längden.

34 §.

1. Vill någon klaga öfver beslut, som i 33 § sägs, göra härom anmälan hos valnämndens ordförande eller magistraten genast eller sist å tredje dagen från den dag, då beslutet afkunnades, och ingifve sina besvär till Konungens befallningshafvande sist före klockan 12 å tionde dagen från sistnämnda dag.

Det åligger valnämndens ordförande eller magistraten att, då anmälan om besvär sker, därom göra anteckning vid beslutet å anmärkningsskriften samt att, sedan den för anmälan bestämda tid utlupit, ofördröjligen insända till Konungens befallningshafvande utdrag af röstlängden i de delar, som angå besvär, hvarom anmälan skett, äfvensom handlingarna rörande dessa besvär.

2. Afse besvären annan än klaganden, skola de ingifvas i två exemplar; och vare i sådant fall klaganden skyldig att genast åter uttaga det ena exemplaret af de ingifna besvärshandlingarna och låta det tillställas den, som besvären afse, samt inom den tid af minst två, högst tio dagar, som Konungens befallningshafvande efter omständigheterna i hvarje särskildt fall bestämmer, till Konungens befallningshafvande inkomma med bevis om dagen för delgifningen.

35 §.

Göres ej anmälan, som i 34 § 1 mom. sägs, eller ingifvas ej besvären inom föreskrifven tid, eller inkommer ej bevis, som i 34 § 2 mom. sägs, inom därför bestämd tid, varda besvären ej upptagna till pröfning.

36 §.

Har före utgången af den för ingifvande af delgifningsbevis bestämda tid klaganden låtit besvärshandlingarna tillställas den, som besvären afse, äge denne tillfälle att inom den tid af minst två, högst tio dagar, som Konungens befallningshafvande utsätter, räknad från dagen för handlingarnas delgifning, till Konungens befallningshafvande inkomma med förklaring.

37 §.

Hvad i afseende å besvärshandlingars delgifning och ingifvande af bevis därom samt förklarings afgifvande bör iakttagas så ock påföljen för försummelse att i rätt tid inkomma med delgifningsbevis skall tecknas på besvärsskriften.

38 §.

Då inkommet besvärsmål är i skick att kunna afgöras, teckne Konungens befallningshafvande å besvärshandlingarna sitt beslut och återsände handlingarna till till valnämndens ordförande eller magistraten.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

De rättelser, som af Konungens befallningshafvandes beslut föranledas, skola af ordföranden eller magistraten i röstlängden införas.

Ej må besvärshandlingar till part återställas.

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

39 §.

Öfver Konungens befallningshafvandes beslut må särskild klagan ej föras. Anföras besvär öfver valförrättning, vid hvilken beslutet tjänat till efterrättelse, må i sammanhang därmed talan mot beslutet fullföljas.

40 §.

Har emot röstlängd, som blifvit i föreskrifven ordning framlagd, anmärkning ej förekommit, eller har i anledning af framställd anmärkning beslut gifvits och rättelse, där sådan ifrågakommer, i längden gjorts, lände den röstlängd vid riksdagsmannaval, som därefter, intill dess ny röstlängd på enahanda sätt kommit till stånd, hålles, till ovillkorlig efterrättelse, där ej, på sätt nedan stadgas, rättelse skall i längden verkställas.

Har på klagan, som i samband med besvär öfver valförrättning blifvit förd, röstlängden i någon del förklarats felaktig, skall, ehvad felaktigheten ländt till förrättningens upphäfvande eller ej, Konungens befallningshafvande i längden införa de af beslutet föranledda rättelser.

41 §.

Ej må vid klagan öfver beslut i fråga om anmärkning mot röstlängd andra bevis gälla än de, som hos valnämnden eller magistraten varit i laga ordning företedda.

Om valets kungörande och förrättande.

42 §.

Valförrättare vare på landet valnämnden; i stad, som utgör ett valdistrikt, magistraten; och i annan stad magistratens deputerade, hvarom i 71 § här nedan sägs.

43 §.

När val till Andra Kammaren skall äga rum, låte Konungens befallningshafvande därom i god tid förut utgå kungörelse, som uppläses i kyrkorna och införas i ortstidningar. I kungörelsen upptages antalet af dem, som skola väljas inom valkretsen, och utsättes, utom dag och tid för valet, valstället inom hvarje valdistrikt samt tid och ställe för rösternas sammanräknande. Kungörelsen skall tillika innehålla erinran om den skyldighet, som jämlikt 55 § åligger valförrättare, att ofördröjligen till Konungens befallningshafvande insända valkuvert, valprotokoll och röstlängd.

44 §.

Då nya val i hela riket till Andra Kammaren böra äga rum, skola i stad, som bildar mer än en valkrets, val förrättas samtidigt i alla valkretsar.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

45 §.

(Utskottets förslag:)

Valet äger rum inför öppna dörrar. Ej må därvid tal hållas, eller tryckta eller skrifna upprop till de väljande tillåtas inom vallokalen.

Det åligger de närvarande att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som valförrättaren för ordningens upprätthållande och valförrättningens behöriga fortgång finner skäl meddela. Uppstår oordning, som ej kan afstyras, äge valförrättaren att afbryta förrättningen.

I vallokal skall exemplar af denna lag finnas anslaget.

46 §.

Valet skall börja klockan 9 förmiddagen och fortgå till klockan 2 eftermiddagen samt därefter fortsättas å landet från klockan 6 till klockan 8 och i stad från klockan 5 till klockan 9 eftermiddagen.

Hvad nu är stadgad utgöre ej hinder för Konungens befallningshafvande att för valdistrikt, där så finnes nödigt, utsträcka valtiden.

I hvarje fall skall dock, där allmän gudstjänst å valdagen hålles inom valdistriktet, uppehåll göras för den tid gudstjänsten pågår.

46 §.

Valet skall börja klockan 9 förmiddagen och fortgå till klockan 2 eftermiddagen samt därefter fortsättas å landet från klockan 6 till klockan 8 och i stad från klockan 5 till klockan 9 eftermiddagen; dock att, där allmän gudstjänst å valdagen hålles inom valdistriktet, uppehåll göres för den tid gudstjänsten pågår.

Där å någon ort andra tider för valets förrättande finnas mera lämpliga, äge Konungens befallningshafvande att därom på framställning af valförrättaren förordna, med iakttagande att tillträde till valet skall finnas minst två timmar före klockan 3 eftermiddagen och minst en timma efter klockan 6 eftermiddagen.

47 §.

Vid valet skola begagnas valsedlar af hvitt papper utan kännetecken.

Å valsedel må före namnen utsättas partibeteckning (partinamn eller annan beteckning i ord för viss grupp af valmän eller för viss meningsriktning).

Namnen skola å valsedeln uppföras i en följd, det ena under det andra, och må utgöra högst två utöfver det antal riksdagsmän valet afser. Af namnen anses så många, från början räknadt, som motsvara antalet riksdagsmän, afse själfva riksdagsmannavalet och de öfriga allenast val af efterträdare åt afgången riksdagsman. Har å valsedeln medelst en linje afskilts ett mindre antal namn, från början räknadt, anses dock allenast de sålunda afskilda främsta namnen afse själfva riksdagsmannavalet.

Valsedel bör innehålla tydlig uppgift på den eller de utseddes namn, titel eller yrke och hemvist så ock den beteckning i öfrigt, som kan vara nödig för att fullt otvetydigt utmärka, hvem eller hvilka åsyftas.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

48 §.

Valsedlarna aflämnas i kuvert af ogenomskinligt papper, lika till storlek och beskaffenhet, *hvilka vid förrättningen tillhandahållas*. Innan valkuvert utlämnas, skall valförrättaren därå intrycka en stämpel, utvisande det valdistrikt, där förrättningen äger rum.

Omedelbart före röstningens början skall ordföranden visa de närvarande, att valurnan är tom.

(Utskottets förslag:)

48 §.

Vid förrättningen skola kuvert af ogenomskinligt papper, lika till storlek och beskaffenhet, *tillhandahållas valmännen för det ändamål, hvarom i 49 § förmäles*. Innan valkuvert utlämnas, skall valförrättaren därpå intrycka en stämpel, utvisande det valdistrikt, där förrättningen äger rum.

Omedelbart före röstningens början skall ordföranden visa de närvarande, att valurnan är tom.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

49 §.

Enhvar, som anmäler sig till valet, erhåller vid valbordet ett valkuvert.

I vallokalen skola till lämpligt antal finnas afskilda platser, afsedda att möjliggöra för enhvar att med valhemlighetens bevarande kunna inlägga sin valsedel i kuvertet. För sådant ändamål skola dessa platser vara inrättade med skärmar eller annat dylikt, dock så anordnad att för såväl valförrättaren som allmänheten är synligt, när en plats är upptagen; och åligger det valförrättaren att vaka öfver att valmans förehavande där ej må af någon kunna iakttagas.

Efter det valmannen vid någon af oförmälda särskilda platser inlagt sin valsedel i kuvertet och tillslutit detsamma, öfverlämnar han utan dröjsmål personligen kuvertet till ordföranden. Sedan denne förvisat sig om, att den, som vill rösta, är i röstlängden upptagen såsom röstberättigad, och tillsett, att kuvertet är behörigen stämplat men eljest på utsidan omärkt, nedlägger ordföranden kuvertet i valurnan, i sammanhang hvarmed i röstlängden vid den röstades namn göres anteckning, att rösträtten utfövs.

50 §.

Valman, som på grund af kroppsligt fel är oförmögen att i föreskrifven ordning afgifva sin röst, äge att till biträde vid röstningen anlita den, han själf därtill utser.

51 §.

Ej må någon i annan ordning, än nu är sagd, sin rösträtt utföva. Valkuvert, som saknar behörig stämpel eller är å utsidan märkt med annat kännetecken, varde ej mottaget.

52 §.

Då uppehåll i valförrättningen sker, skall valurnan omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill samt därefter sättas i

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

(Utskottets förslag:)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

säkert förvar; och bör, innan förseglingen vid förrättningens fortsättande borttages, valförrättaren inför öppna dörrar förvissa sig om att sigillan äro obrutna.

53 §.

De valmän, som vid det klockslag, då uppehåll i valet göres eller valet skall sluta, äro tillstädes i vallokalen eller, om utrymme där saknas, å anvisad plats därintill men ej då hunnit deltaga i valet, äga rätt att afämna sina valsedlar.

54 §.

När alla, som vid det för valets slut fastställda klockslag äga tillträde till valet, afämnat sina valsedlar, förklare ordföranden röstningen afslutad.

Omedelbart därefter uttagas valkuverten ur valurnan och räknas öppnade. I det protokoll, som i öfverensstämmelse med det vid denna lag fogade formulär 4 med därå gjorda anvisningar skall föras vid förrättningen, antecknas antalet valkuvert. Jämväl räknas och upptages i protokollet antalet af de personer, som enligt anteckningarna i röstlängden deltagit i valet.

Valkuverten inläggas härefter i hållfast omslag, som omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill. De sålunda åsatta sigillan skola jämväl i protokollet aftryckas.

55 §.

Sedan valprotokollet upplästs och dess riktighet bekräftats af ordföranden och två af de närvarande, afslutas valförrättningen med tillkännagifvande af tid och ställe, som blifvit utsatt för rösternas sammanräknande.

Valförrättaren insände därefter ofördröjligen till Konungens befallningshafvande valkuverten, valprotokollet och röstlängden.

55 §.

Sedan valprotokollet upplästs och dess riktighet bekräftats af ordföranden och två af de närvarande, afslutas valförrättningen med tillkännagifvande af tid och ställe, som blifvit utsatt för rösternas sammanräknande.

Valförrättaren insände därefter ofördröjligen till Konungens befallningshafvande valkuverten, valprotokollet och röstlängden. *Sker insändandet med allmänna posten, skall försändelsen assureras.*

Om rösternas sammanräknande och valets afslutande.

56 §.

Det åligger Konungens befallningshafvande att i god tid före röstsammanräknandet tillse, att valkuvert, valprotokoll och röstlängd inkommit från alla valdistrikt, samt, där så ej skett, från församlig valförrättare infordra hvad som felas.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

(Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.)

57 §.

Å utsatt tid och ställe verkställas af Konungens befallningshafvande inför öppna dörrar sammanräknandet af de vid valet afgifna röster.

(Forts.)

Protokollen öfver röstningen granskas hvar för sig, och sigillena å omslaget till de vid hvarje protokoll fogade valsedlar jämföras med de sigill, som äro å protokollet aftryckta. Förekommer därvid ej skäligen anledning, att omslaget efter tillslutningen blifvit öppnadt, brytes försegligen. I annat fall lämnas omslaget orubbadt, och de däri inne slutna valsedlar inverka ej på valet.

58 §.

Efter det protokollen från de särskilda valdistrikten upplästs samt valsedlarna uttagits ur valkuverten och granskats, pröfve Konungens befallningshafvande valsedlarnas giltighet och meddele de beslut, hvartill valsedlarna och protokollen må gifva anledning.

59 §.

Ogill är valsedel:

till hvilken användts annat än hvitt papper;

å hvilken finnes något kännetecken, som kan antagas vara med afsikt där anbragt;

hvilken upptager partibeteckning å annat ställe än ofvanför namnen.

Finnas i ett valkuvert två eller flera valsedlar, vare de alla ogilla.

60 §.

Upptager valsedel namn på någon, som ej är valbar, eller framgår i afseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, hvem som därmed *åsyftas*, anses sådant namn såsom obefintligt.

60 §.

Upptager valsedel namn på någon, som ej är valbar, eller framgår i afseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, hvem som därmed *åsyftas*, eller är något namn å *sedeln öfverstruket*, anses sådant namn såsom obefintligt.

Finnas å valsedel flera namn än som enligt 47 § är medgifvet, anses de sista öfvertaliga namnen såsom obefintliga.

Valsedel, som lyder å färre namn än det antal riksdagsmän valet afser, vare ändock giltig.

61 §.

Rösterna sammanräknas och valets utgång bestämmes enligt de i 7, 9 och 10 §§ angifna grunder.

62 §.

Hafva vid valet riksdagsmän icke blifvit till föreskrifvet antal utsedda, anställas *genast* nytt val för besättande af den eller de återstående platserna.

62 §.

Hafva vid valet riksdagsmän icke blifvit till föreskrifvet antal utsedda, anställas *ofördröjligen* nytt val för besättande af den eller de återstående platserna.

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.

(Forts.)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

63 §.

Vid förrättningen låte Konungens befallningshafvande föra protokoll, i hvilket antecknas utom annat, som vid förrättningen förekommit, huru många giltiga och ogiltiga valsedlar afgifvits i hvarje val-distrikt, de olika grupper, i hvilka valsedlarna blifvit ordnade, antalet giltiga valsedlar i hvarje grupp, den ordning mellan namnen å valsedlarna, hvilken inom hvarje grupp blifvit bestämd, partigruppernas rösttal, de öfriga jämförelsetal, som varit bestämmande vid fördelningen af platserna mellan grupperna, det antal platser, som tilldelats hvarje grupp, samt slutligen de valda riksdagsmännens namn.

Samtliga valsedlar inläggas, de godkända och de underkända hvar för sig, i omslag, hvilka, innan förrättningen avslutas, förses med minst två närvarandes sigill, hvarom anteckning sker i protokollet. De salunda inlagda valsedlarna skola jänte de anteckningar, hvilka, på sätt i 7 § sägs, blifvit vid valet förda, förvaras intill utgången af den tid, för hvilken valet gäller.

64 §.

Kan förrättningen icke på en dag bringas till slut, eller varder eljest nödigt att densamma uppskjuta eller afbryta, skola alla valsedlar inläggas i omslag, hvilka förseglas under minst två närvarandes sigill. Dessa omslag jänte andra till valet hörande handlingar skola därefter läggas i säkert förvar; och må förrättningen ej ånyo företagas, innan de närvarande förvissat sig om att de åsatta sigillen äro obrutna.

65 §.

Valets utgång kungöres omedelbart genom uppläsning af valprotokollet. Med protokollets uppläsning är valförrättningen avslutad.

66 §.

Fullmakt för vald riksdagsman utfärdas af Konungens befallningshafvande. Sådan fullmakt skall hafva följande lydelse:

»Vid riksdagsmannaval, som den (dag, månad, år) hållits i (valkretsens namn) har» N. N. »blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för en tid af tre år, räknade från och med den 1 januari nästkommande år» (eller om valet hållits efter treårsperiodens början: »för tiden till den 1 januari år.....»); »hvarom detta länder till bevis och fullmakt.» Ort och tid.

67 §.

Har någon, som blifvit vald till riksdagsman, afsagt sig uppdraget, och pröfvas afsägelsen giltig, då skall Konungens befallningshafvande ofördröjligen vid offentlig förrättning så kungjord, som i 14 § sägs, verkställa ny röstsammanräkning enligt de i 9 § angifna grunder. Den, som erhållit högsta rösttalet, inträde såsom ledamot i den afgångnes ställe. Mellan lika rösttal skilje lotten.

Samma lag vare, då riksdagsman eljest afgått före utgången af den tid, för hvilken han blifvit vald.

Efter sammanräkningens avslutande skola valsedlarna åter inläggas under försegling.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.

68 §.

Vid förrättning, som i nästföregående § afses, skall Konungens befallningshafvande i protokoll upptaga de föreliggande omständigheterna samt hvilken på grund däraf skall inträda i den afgångnes ställe. Sedan detta protokoll vid förrättningen upplästs, utfärde Konungens befallningshafvande omedelbart fullmakt för den sålunda utsedde.

Sådan fullmakt skall vara af följande lydelse:

»Sedan» N. N. »blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för (valkretsens namn) för en tid af tre år, räknade från och med den 1 januari år» (eller om den afgångne utsetts först efter treårsperiodens början: »för tiden till den 1 januari år»), »men denna plats blifvit ledig, har vid förrättning enligt 67 § af lagen om val till Riksdagen» N. N. »blifvit utsedd att inträda såsom ledamot af nämnda kammare för tiden till den 1 januari år» (eller om förrättningen hållits före treårsperiodens början: »för sagda tid»); »hvarom detta länder till bevis och fullmakt.» Ort och tid.

69 §.

Finnes, i fall, som i 67 § afses, å där omförmälta valsedlar icke namn å någon, som kan inträda såsom ledamot i den afgångnes ställe, då skall nytt val anställas för besättande af den lediga platsen.

Samma lag vare, där fel, som på besvär öfver den omedelbara utgången af valet förklarats hafva förelupit, är sådant att det ej kan afgöras, hvem som bör inträda i den afgångnes ställe.

Allmänna bestämmelser.

70 §.

Hvad ofvan är stadgadt i afseende å magistrat vare i stad, där magistrat ej finnes, gällande om den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse.

71 §.

Äre i stad flera valdistrikt, skall magistraten för hvarje valdistrikt utse tre eller flera deputerade att vara valförrättare i distriktet. Af dessa förer den främste ordet. Protokollet öfver valförrättningen föres af den, magistraten därtill utsett.

Till deputerad må i fall af behof utses den, som eljest ej tillhör magistraten.

72 §.

Om besvär öfver val till Andra Kammaren är stadgadt i riksdagsordningen.

73 §.

I de ärenden rörande val till Andra Kammaren, hvarom i denna lag förmåles, må det vara enhvar tillåtet att, under iakttagande af

Om utsträck-
ning af den
politiska röst-
rätten m. m.
(Forts.)

(Kungl. Maj:ts förslag:) (Utskottets förslag:)

behörig tid och ordning, på eget äfventyr till myndighet insända handlingar i betaldt bref med allmänna posten; dock att hvad sålunda är stadgadt ej äger tillämpning i fråga om besvär.

74 §.

Infaller å söndag eller annan allmän helgdag tid, då anmärkning mot röstlängd, som i 30 § sägs, sist bör framställas eller då åtgärd för talans fullföljande eller bevarande sist bör företagas, må anmärkningen framställas eller åtgärder vidtagas å nästa söckendag.

75 §.

Valnämnden eller magistraten åligger ombesörja, att de anordningar, som i 49 § afses, ordentligen verkställas.

Kostnaden för dessa anordningar så ock de af denna lag föranledda utgifter för valkuvert och stämplars äfvensom kungörande, som åligger valnämndens ordförande eller magistrat, skola gäldas af kommunerna, hvilka jämväl hafva att tillhandahålla lämpliga vallokaler.

*Denna lag träder i kraft samma dag som det hvilande förslaget om ändring i §§ 31, 49 och 53 rege-
ringsformen samt §§ 6, 7, 8, 9, 10,
11, 13 till och med 22, 25, 28 och
38 riksdagsordningen så ock till
öfvergångsstadgande i riksdagsord-
ningen, efter att hafva af Riksdagen
antagits, varder af Konungen
gilladt; dock att, i fråga om val
till Andra Kammaren, de före år
1909 i sådant hänseende gällande
stadganden skola tillämpas, intill
dess nya val i hela riket till Andra
Kammaren första gången förrättas
efter utgången af augusti månad
1910.*

Formulär 1.

Formulär till kungörelse om framläggande af röstlängd.

Kungörelse.

Härmed tillkännagifves, att röstlängd till efterrättelse vid val till Riksdagens Andra Kammare i N. N. valdistrikt finnes under tiden från och med den 3 till och med den 9 juli framlagd i — — —¹⁾ för att där vara för granskning tillgänglig; och erinras tillika, att den, hvilken rösträtt enligt denna längd ej tillkommer, men som för sig vill påstå sådan rätt, eller den, som anser, att annan icke må vara

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

i längden upptagen såsom röstberättigad, äger att sina anmärkningar, skriftligen affattade och åtföljda af de bevis han vill åberopa, ingifva till — — —²⁾ sist å . . .³⁾ dagen den —³⁾ juli före klockan 12 på dagen, äfvensom att pröfning af de mot röstlängden framställda anmärkningar äger rum i — — —⁴⁾ . . .⁵⁾ dagen den — — —⁵⁾.

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.

(Forts.)

Ort och tid.

Underskrift.

Anvisningar.

1) Här angifves den lokal, i hvilken röstlängden kommer att framläggas. Vid bestämmande af lokal iakttages, att behörig tillsyn öfver längden må kunna å det angifna stället utöfvas till förekommande af att eljest anteckning i längden skulle af någon kunna verkställas.

2) Valnämndens ordförande, magistrat eller stadsstyrelse.

3) Här utsättes med angifvande af veckodag och datum den tid, iuom hvilken anmärkningarna sist skola vara ingifna; det är den 15 juli eller, om söndag då infaller, näst påföljande söckendag.

4) Sockenstuga, rådhus eller annan lämplig lokal.

5) Här utsättes med angifvande af veckodag och datum den för anmärkningars pröfning bestämda tid, som är den 25 juli eller, om söndag då infaller, näst påföljande söckendag.

*Formulär 2.***Formulär till underrättelse enligt 29 §.**

Jämlikt den röstlängd, som detta år upprättats för att i N. N. valdistrikt tjäna till efterrättelse vid val till Riksdagens Andra Kammar, varder Eder härigenom meddeladt, att Ni på grund af att — — — — —¹⁾ icke är i röstlängden antecknad såsom röstberättigad.

Därest Ni vill för Eder påstå rätt till deltagande i riksdagsmannaval, vid hvilket nämnda röstlängd skall begagnas, äger Ni att Edra anmärkningar, skriftligen affattade och åtföljda af de bevis, Ni vill åberopa, ingifva till — — —²⁾ sist å . . .³⁾ dagen den —³⁾ juli före klockan 12 på dagen, och kommer pröfning af sådana anmärkningar att äga rum i — — —⁴⁾ . . .⁵⁾ dagen den —⁵⁾ juli med början klockan 10 förmiddagen.

Poststämpelns datum.

Underskrift.

Anvisningar:

1) Här införas den eller de omständigheter, på grund hvaraf vederbörande från rösträtt uteslutits.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

(Kungl. Maj:ts förslag:) (Utskottets förslag:)

- 2) Valnämndens ordförande, magistrat eller stadsstyrelse.
 3) Här utsättes med angifvande af veckodag och datum den tid, inom hvilken anmärkningarna sist skola vara ingifna; det är den 15 juli eller, om söndag då infaller, näst påföljande söckendag.
 4) Vederbörande lokal.
 5) Här utsättes med angifvande af veckodag och datum den för anmärkningars 'pröfning bestämde tid, som är den 25 juli eller, om söndag då infaller, näst påföljande söckendag.

Formulär 3.

Formulär till underrättelse enligt 31 §.

Häri genom varder Eder till kännedom meddeladt: att i rätt tid anmärkning . . . framställdt däremot, att i den röstlängd, som detta är upprättats för att i N. N. valdistrikt tjäna till efterrättelse vid val till Riksdagens Andra Kammare, Ni upptagits såsom röstberättigad; samt att anmärkning . . . afse, att — — — — —

Pröfning af anmärkning . . . äger rum i — — —¹⁾ . . .²⁾ dagen den —²⁾ juli med början kl. 10 förmiddagen, då tillfälle lämnas Eder att bemöta anmärkning . . .

Poststämpelns datum.

Underskrift.

Anvisningar.

- 1) Vederbörande lokal.
 2) Här utsättes med angifvande af veckodag och datum den för anmärkningars pröfning bestämde tid, som är den 25 juli eller, om söndag då infaller, näst påföljande söckendag.

Formulär 4.

Utskottets förslag

lika med Kungl. Maj:ts här nedan intagna förslag utom därutinnan, att ordet »förmiddagen» uteslutits.

Formulär till protokoll vid riksdagsmannaval.

Protokoll i, N. N. valdistrikt vid val af ledamot i Riksdagens andra kammare å — — — (val-

lokalen) i — — — (orten) den — — — (dag, månad och år).

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

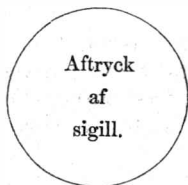
Till förrättande af det riksdagsmannaval, som blifvit utsatt att hållas härstädes denna dag, sammanträdde klockan — — förmiddagen den för sådant ändamål utsedda valnämnd (eller i stad, som utgör ett valdistrikt: »stadens magistrat»; eller i stad, som består af flera valdistrikt: »magistratens deputerade»).

— — — — —¹⁾
Valet fortgick till klockan — — eftermiddagen med uppehåll — — —²⁾

Vid valet afgåfvo — — —³⁾ röstande i vederbörlig ordning valkuvert. — — — — —⁴⁾

Samtliga valkuvert inlades efter verkställd räkning i ett omslag, hvilket förseglades med de — — —⁵⁾ sigill, som här nedan finnas aftryckta. — — — — —⁶⁾

Vid protokollet
N. N.

Att detta protokoll vid valförrättningen upplästs och befunnits riktigt bekräftas.

N. N.

Ordförande vid valet

N. N.

N. N.

Anvisningar.

1) Har valet till följd af gudstjänst ej kunnat börja å bestämd tid, varde det här anmärkt.

2) Här angifves tiden, hvarunder uppehåll i förrättningen, äfven på grund af gudstjänst, ägt rum.

3) Antalet.

4) Har någon förvägrats att utöfva rösträtt, varde det, med tydligt angifvande af personens namn och orsaken till denna vägran, här anmärkt.

5) Antalet, som skall vara minst två.

6) Här upptages hvad i öfrigt förekommit af beskaffenhet att böra i protokollet antecknas.

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.

(Forts.)

- 3:o) att a) herr Blombergs motion n:o 70,
 b) herr Östbergs motion n:o 78,
 c) herr Wieselgrens motion n:o 68,
 d) herr Jespersons m. fl. motion n:o 258,
 e) herr Chr. Olssons motion n:o 197,
 f) herr D. Perssons m. fl. motion n:o 252,
 g) herr J. Bengtssons motion n:o 262,
 h) herr Alb. Bergströms motion n:o 45.
 i) friherre Adelswärds motioner n:is 216 och 253,
 j) herr Brantings m. fl. motion n:o 205,
 k) herr Lindhagens m. fl. motion n:o 208,
 l) herr Staafts m. fl. motion n:o 203,
 m) herr Warburgs motion n:o 210,
 n) herr Ahlstrands motion n:o 215,
 o) herr Alb. Bergströms motion n:o 41, samt
 p) herr Hörnsténs motion n:o 112,
 måtte, där de ej genom utskottets ofvan under punkterna 1:o) och 2:o) gjorda hemställanden kunde anses besvarade, icke föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Reservationer hade afgifvits af, bland andra, herrar *Olof Jonsson, Berger, Nyström* och *Liedberg*, hvilka hemställt vid punkten 1, att Riksdagen, med förklarande att Kungl. Majts förevarande proposition icke kunde oförändrad bifallas, ville antaga att hvilatill vidare grundlagsenlig behandling följande

Förslag

till

ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 6 till och med 23, 25, 28 och 38 riksdagsordningen så och till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen.

Regeringsformen.

§§ 31, 49 och 53.

Lika med utskottets förslag.

Riksdagsordningen.

Kamrarnas bildande.

a) Första Kammaren.

§§ 6 till och med 11.

Lika med utskottets förslag.

§ 12.

Hvarje ledamot af Första Kammaren åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från riksdagen samt arfvode af ett

tusen två hundra riksdaler för hvarje lagtima riksdag; dock att, när antingen Konungen upplöser riksdag, innan den varit fyra månader tillsammans, eller ledamot af kammaren eljest afgår från sin befattning under riksdagen, innan så lång tid af dess sammanträde förflutit, eller riksdagen sammanträder i följd däraf att Konungen, med upplösande af riksdag, förordnat om nya val, så ock under urtima riksdag, kammarens ledamot undfar, jämte resekostnadsersättning, i dagtraktamente tio riksdaler, hvilket dock ej må öfverstiga sammanlagdt ett tusen två hundra riksdaler.

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

Den ledamot af kammaren, som icke i rätt tid vid riksdagen sig inställer, skall för hvarje dag han uteblifver vara förlustig tio riksdaler af arvodet.

Vill ledamot af kammaren befattningen sig afsäga, äger han det göra vid valtillfället eller sedermera, mellan riksdagar, hos Konungens befallningshafvande.

b) *Andra Kammaren.*

§§ 13 till och med 22.

Lika med utskottets förslag.

§ 23.

Hvarje ledamot af Andra Kammaren åtnjuter af statsmedel resekostnadsersättning samt arvode eller dagtraktamente, enligt hvad i 12 § är i fråga om Första Kammaren stadgadt.

Den ledamot af kammaren, som icke i rätt tid vid riksdagen sig inställer, skall för hvarje dag han uteblifver vara förlustig tio riksdaler af arvodet.

§§ 25, 28 och 38 jämte öfvergångsstadgande.

Lika med utskottets förslag.

I nämnda reservation hade herr Olof Jonsson m. fl. hemställt vid punkten 2, att Riksdagen måtte, under den förutsättning att ändring af rikets grundlagar i öfverensstämmelse med deras vid punkten 1:o gjorda hemställan blefve af Riksdagen i grundlagsenlig ordning beslutad, och af Konungen gillad, för sin del antaga »Förslag till lag om val till Riksdagen» af den lydelse, utskottets i punkten 2:o af utlåtandet n:o 3 gjorda hemställan utvisade, dock med den ändring att stadgandet om lagens ikraftträdande skulle erhålla följande affattning:

Denna lag träder i kraft samma dag som det hvilande förslaget om ändring i §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 6 till och med 23, 25, 28 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen, efter att hafva af Riksdagen antagits, varder af Konungen gilladt; dock att, i fråga om val till Andra Kammaren, de före år 1909 i sådant hänseende gällande stadganden skola tillämpas, intill dess nya val i hela riket till Andra Kammaren första gången förrättas efter utgången af augusti månad 1910.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

Vid utlåtandets föredragning begärdes ordet af

Herr Blomberg, som yttrade: Jag tillåter mig med afseende å ordningen för detta ärendes föredragning göra följande framställning: Med afseende å sättet för föredragningen af särskilda utskottets n:o 1 utlåtande n:o 3 hemställas, att utlåtandet måtte företagas till afgörande punktvis på följande sätt:

att först punkten 1:o) samt punkten 3:o) a), c)—g) samt i)—p) föredragas i ett sammanhang och att, efter det öfverläggningen härom slutats, propositioner göras särskildt beträffande hvarje föreliggande till till ett helt sammanfördt förslag till ändrad lydelse af grundlagsparagrafer; samt

att därpå föredragas i ett sammanhang punkten 2:o) samt punkten 3:o) b) och h).

Vidare hemställas:

att vid behandling af den först föredragna delen af utlåtandet diskussionen må röra sig om utlåtandet i dess helhet äfvensom om utskottets utlåtande n:o 4, samt

att, för den händelse utskottets förslag skulle komma att i vissa delar af den ena eller andra kammaren återförvisas, utskottet må äga rätt att vid ärendets förnyade behandling med afseende å de grundlagsparagrafer, hvilka blifvit med eller utan ändring af ena eller andra kammaren godkända, föreslå sådana jämkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1 jämte punkten 3 mom. a), c)—g) samt i)—p).

Hans excellens herr statsministern Lindman: Herr grefve och talman, mina herrar! För ett år sedan debatterade denna kammare frågan om utvidgning af den politiska rösträtten, hvilken nu åter i dag sysselsätter oss. Kammaren stannade då med öfverväldigande majoritet vid ett beslut, som beträffande själfva valsättet afsåg införande af proportionella val till Riksdagens båda kamrar. Första Kammaren har därmed med önskvärd tydlighet uttalat sig för detta valsätt och har sin ståndpunkt i den delen klar. Det torde således i detta fall väl egentligen blott vara spörsmålet om det *sätt*, hvarpå regeringen sökt lösa frågan, som här kan blifva föremål för allvarligare diskussion.

I fråga om Första-Kammare-valen stannade fjolårsbeslutet vid den proportionella valmetodens begränsning till valen i landstingen, men gifvet är väl, att om man erkänner detta valsätts berättigande och vill gå fullt systematiskt till väga, så bör man låta det verka ända ned till grunden, ända ned till urväljarne, såsom också regeringen i sitt förslag gjort. I följd häraf torde icke längre kunna påstås, att icke full konsekvens vunnits uti valsättets tillämpning.

At den af regeringen föreslagna valmetoden ägnar utskottet det erkännandet, att den äger betydande företräden framför de proportionella metoder, hvilka Riksdagen tidigare haft tillfälle att granska. Det är egentligen blott gentemot faran för dekapitering, som utskottet ansett lämpligt föreslå ett tillägg gående ut på att namnens ordningsföljd å valsedlarna skall tillmätas viss betydelse, därest ordningen

är lika å ett öfvervägande antal valsedlar. Denna ändring torde icke vara annat än till fördel och skälet hvarför den icke iakttagits i Kungl. Maj:ts förslag har allenast varit det, att Kungl. Maj:t velat göra metoden så enkel som möjligt och icke ansett dekapiteringsfaran hafva större betydelse.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

Om den nu föreslagna valmetoden vinner Riksdagens godkännande och hos oss införes, har därmed ock tagits ett för hela vår framtida utveckling betydelsefullt steg. Vi skola då för våra politiska — och väsentligen äfven för våra kommunala — val äga en rättvis och fullt rationell valmetod, som bereder möjlighet för såväl flertal som mindretal att göra sig gällande, tillvaratager krafterna från skilda håll och därmed allsidigt vidmakthåller intresset för valen. De valmenselement, som nu under långliga tider haft det afgörande ordet vid valen till Andra Kammaren, skola väl blifva ett mindretal i den så betydligt vidgade valmanskåren, men deras inflytande skall ej vara såsom förrunnet och försvunnet utan kommer att tillgodogöras äfven för de nya förhållandena. Så är det min förhoppning, att proportionsvalen, ehuru i sig själfva för oss en stor nyhet, skola blifva ett lika dugligt som väl behöfligt medel att främja kontinuiteten i vår politiska utveckling.

I Första Kammarens fjolårsbeslut ingick äfven en begränsning af den kommunala rösträtten. Kungl. Maj:t har i detta fall i det nu framlagda förslaget gått väsentligt längre än då ifrågasattes, och säkert torde mängden af denna kammares ledamöter finna det tagna steget för stort. Uppenbart torde emellertid vara, att tiden nu är inne för en kommunal rösträttsreform, såsom också det särskilda utskottet erkänner, då det framhåller såsom välbetänkt, att då nu en förändring i den politiska rösträtten vidtages, man tillmötesgår sedan långt tillbaka framställda anspråk på begränsning af den kommunala rösträtten. Huru långt man härvid bör gå, kan blifva föremål för olika uppfattningar och trappstegen äro många mellan toppen af den nuvarande röstskalan och den af ytterlighetsmännen påyrkade allmänna och lika kommunala rösträtten. Det gäller härvid att tillse, att när en reform vidtages, den icke göres sådan att den till sina verkningar blir sken, utan skall det bli en reform af bestående värde, måste en verklig utvidgning äga rum af inflytandet på kommunens angelägenheter till breda lager af kommunen, men på samma gång måste anses tillbörligt att något större inflytande tillmätas dem, som väsentligen få bära de kommunala skattebördorna. Om man ur denna synpunkt betraktar och bedömer Kungl. Maj:ts förslag, lär det ej kunna nekas, att det går långt i tillmötesgående af krafven att till de mindre bemedlade vidga inflytandet inom kommunerna och att det ställer stora anspråk på de nu makthafvandes offervillighet. Det särskilda utskottet framhåller också detta, men ansluter sig likvisst till Kungl. Maj:ts förslag och har i själfva verket gått ännu något längre genom att låta röstökningen inträda vid hvarje påbörjad nytt belopp af resp. 100 och 500 kronor af till kommunen beskattningsbar inkomst. Denna utskottets tillstyrkan synes mig bära ett starkt och ojäfbart vittnesbörd om en ärlig och uppriktig sträfvan att bana väg för en ändtlig uppgörelse af den kraftförlitande politiska rösträttsfrågan och tillika innebära ett

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

öppet erkännande af angelägenheten af att nu vinna en verksam kommunal rösträttsreform.

Ett viktigt skäl att nu genomföra en begränsning af den kommunala rösträtten ligger i omsorgen att bevara det konstitutionella förhållandet mellan Riksdagens båda kamrar. Vårt nuvarande representationsskick bygger på tvenne lika berättigade, ehuru på olika sätt bildade kamrar. Första Kammaren utgår från de kommunala institutionerna med för dem gällande rösträttsbestämmelser, medan Andra Kammaren utses af de särskildt politiskt röstberättigade medborgarne. Härigenom äfvensom genom skilda bestämmelser för valbarhet m. m. kommer Andra Kammaren att utgöra ett mera omedelbart uttryck för den allmänna folkmeningen, under det att Första Kammaren mera företräder opinionen hos de mera besinningsfulla och eftertänksamma elementen inom nationen — en uppgift, som Första Kammarerna fyllt på ett sätt, som för visso gjort den berättigad till nationens erkännande, äfven om den icke kunnat undgå att från de hastigare framåtskridande partierna beskyllas för en väl långt drifven konservatism. Nu stå vi inför en betydelsefull reform. Alla partier äro öfverens om att för valen till Andra Kammarerna införa den allmänna rösträttens princip, och enighet torde ock kunna sägas förefinnes om de närmare villkoren för principens tillämpning. Nya skaror af valmän skola erhålla tillträde till valurnorna. Jag skall icke inlåta mig på några vidare spekulationer öfver hvilken inverkan detta kommer få på Andra Kammarernas sammansättning, utan nöjer mig med att fastslå, att den betydande utvidgningen af valmanskåren — den blir långt mer än fördubblad — kommer att på Andra Kammarerna öfva ett väsentligt demokratiserande inflytande. Första Kammarernas ställning till den Andra kan icke undgå att beröras af detta förhållande. Blir Första Kammarerna oförändrad under det att den Andra undergår en förändring i nu antydd riktning, så blir gifvetvis motsättningen mellan kamrarne större än nu, och den kan bli så stor, att hela systemet med två kamrar kan taga skada.

Helt naturligt framställer sig då tanken att låta äfven Första Kammarerna undergå en förändring i syfte att främja samarbetet mellan kamrarne och närma dem till hvarandra eller ock att vidtaga andra åtgärder till förebyggande af de motsedda vädorna. Samma tankegång har uppenbarligen förefunnits hos dem, som framburit förslaget om majoritetsval, ehuru de ej funnit lämpligt att nu framlägga något förslag i ämnet. Af yttranden, som vid olika tillfällen af liberala samlingspartiets ledare blifvit fällda, framgår emellertid, att man tänkt sig utvecklingen så, att *antingen* Första Kammarerna skall böja sig för hvad den allmänna rösträttens Andra Kammarer beslutar *eller* skall man upptaga en författningsstrid, inriktad mot Första Kammarernas afskaffande eller grundliga omdaning. Andra förslag gå i riktning af införande af suspensivt veto för Första Kammarerna. Jag hyllar nu den uppfattningen, att ingen af dessa utvägar är att förorda, allra minst den första, hvilken icke kan vara värdig karaktärsfasta representanter, sådana vi varit vana att finna dem i denna kammar, och som i öfrigt står i tydlig strid med Sveriges grundlag, hvilken ej känner annan norm för en folkrepresentants handlingssätt än den som följer af hans egen öfvertygelse. Ej heller en inskränkning af Första Kammarernas

befogenhet gentemot den Andra vill jag vara med om, då kammaren bärigenom skulle rubbas i hela sin ställning såsom med den Andra Kammaren likvärdig. Under sådana förhållanden föres man helt naturligt in på tanken att bygga vidare på den redan befintliga grunden men söka bygga denna fastare och djupare i folket. Utan tvifvel skall samarbetet mellan kamrarne främjas genom den föreslagna kommunala rösträttsreformen, men Första Kammaren behåller därjämte sin särprägel såsom utgående från de kommunala institutionerna.

Vill man en verklig rösträttsreform, synes mig icke någon väg säkrare att beträda än den af Kungl. Maj:t föreslagna. I viss mening innebär emellertid denna reform, såsom alla andra, ett steg ut i det okända. Vi kunna väl söka beräkna det stegets verkningar — och i Kungl. Maj:ts förslag har på sådana beräkningar nedlagts ett betydande och omsorgsfullt arbete — men beräkningarna måste ändock sluta med hypoteser; ytterst får vår lit sätts till Sveriges folk och förhoppningen att detta skall motsvara det förtroende, som visas det samma. Väl förstår jag, att denna kammars ledamöter — med det allmänna skaplyne som utmärker kammaren, med dess varma och ädla nit om fosterlandets väl och med dess däraf härflytande aktsamhet i allt som gäller Sveriges framtid — skola icke utan oro ställa sig inför så stora och vidtgående reformförslag som det här föreliggande, helst då kraf framkommit att gå än längre än Kungl. Maj:t ifrågasatt. Men kammarens mogna insikt om hvad ställningens allvar kräver, dess bepröfvade oegennyttia och fasta beslutsamhet, närhelst fosterlandet kallar, torde dock komma den att öfvervinna tvifvel och tvekan. Jag bekänner för egen del uppriktigt, att så stora nyheter bjudas i Kungl. Maj:ts förslag och så långt sträcker det sig, att därvid bort få stanna; men de jämkningar, som ytterligare synas erforderliga för en uppgörelse, kan jag dock ingalunda tillmäta en så afgörande vikt, att jag genom ett fullständigt afslag på dem skulle vilja vedervåga hela frågans fall. I det slutliga afgörandets stund skall säkerligen denna kammars stora flertal visa sig dela denna uppfattning; men om detta kunde komma till synes redan i kammarens första beslut, skulle därmed för den stora saken mycket vara att vinna. Ty utan tvifvel skulle detta i medkammaren framkalla en starkare koncentrerung mot ett positivt beslut vid denna riksdag, och jag behöfver icke närmare utlägga hvad detta skulle innebära för den stora reformens mottagande ute i nationen.

Mina herrar! Jag känner nogsammt hvilka stora offer af eder påkallas och förstår väl huru tungt det kan vara att i en stor fosterländsk angelägenhet medverka till en uppgörelse, som man helst ville se anordnada. Men jag vet också, att I med mig delen en stark känsla af den bjudande nödvändigheten att göra slut på den genom årtionden fortsatta striden om rösträtten. Och kännen I tvekan och oro inför de kraf, som nu ställas på eder, då ville jag framställa den allvarliga frågan, om det icke finnes en mångfald större anledning till oro inför möjligheten af hela frågans fall på nytt och inför det perspektiv af djupa inre slitningar och af oberäkneliga händelser, som då öppnar sig. Å andra sidan: om från denna Riksdag finge utgå budet att nu är efter långliga strider den stora uppgörelsen i rösträttsfrågan uppnädd,

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rätten m. m. skulle detta utan tvifvel åstadkomma en lyftning af hela nationalandan, som skulle komma oss till godo, då vi gå till nya arbetsuppgifter. Är icke denna utsikt ägnad att just i denna kammare uppväga mycken tvekan?

(Forts.)

Det är i djupt medvetande om den politiska ställningens pröfvande allvar och om nödvändigheten att få rösträttsfrågan löst nu samt i stark känsla af att äfven det sätt, hvarpå afgörandet sker, kan blifva af stor betydelse för fosterlandets framtida väl, som jag tillåter mig rikta en varm vädjan till kammaren att för ernående af en lösning antaga utskottets förslag med det af herr Olof Jonsson m. fl. därtill gjorda tillägg.

Herr vice talmannen: Då jag nu begärt ordet för att förorda bifall till utskottets förslag oförändradt, så har jag icke afsett att lämna någon ingående redogörelse öfver innebörden af den stora fråga, som nu föreligger, eller dess behandling under de senare åren. Allt detta är så väl känt förut, så att därom nu icke torde vara något att tillägga. Jag afser icke heller att lämna någon motivering för de ändringar, som framkommit uti utskottets förslag. De äro icke många, och motiven för dem äro tydligt angifna i utskottsbetänkandet. Men jag har önskat att få begagna detta tillfälle för att i korthet erinra om den ställning, som Första Kammaren under de senare åren intagit i denna fråga.

Sålunda, att inom denna kammare vid 1902 års riksdag allvarligt uttalades, att det med hänsyn till 1901 års beslut angående härordningen vore klokt och riktigt att med utsträckta medborgerliga skyldigheter äfven utsträcka de medborgerliga rättigheterna. I det beslut, som kammaren då fattade om skrifvelse till Kungl. Maj:t, låg förvisso en ärlig vilja och mening hos kammaren att, så långt på den berodde, medverka till en god lösning af rösträttsfrågan i denna riktning. I sin skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställde kammaren om en från alla synpunkter fullständig utredning om utsträckning af valrätten till Andra Kammaren. Den begärda utredningen inskränkte sig emellertid endast till det proportionella valsättet, ehuru man kunnat förvänta, att den hade ingått på äfven andra valsätt, på verkningarna utaf den allmänna rösträttens tillämpning i andra länder och på de särskilda bestämmelser, som därmed vore förknippade. Trots denna knapphändighet biföll likväl Första Kammaren Kungl. Maj:ts förslag vid 1904 års riksdag om utvidgning af valrätten till Andra Kammaren byggd på principen af allmän rösträtt, i förening med proportionella val.

År 1905 biträdde Första Kammaren äfven ett förnyadt förslag från Kungl. Maj:t i samma riktning.

År 1906 framlade Kungl. Maj:t ett nytt förslag till rösträttsfrågans lösning, byggd på majoritetsvalens grund. Denna proposition slöt sig till de under åren 1904 och 1905 afgifna i fråga om allmän rösträtt, men den skilde sig från dessa propositioner i fråga om valsättet, frångående den proportionella valmetoden och slutande sig till majoritetsvalen. Gentemot detta valsätt intog Första Kammaren fortfarande samma ställning som under de tvenne föregående åren och afslog den kungliga propositionen. Men om kammaren vidhöll sin

ståndpunkt i denna del, så vidblef den också sin anslutning till den proportionella valmetoden, och den gick ett steg längre på den be-
 trädde vägen. Orsaken därtill känna vi alla. Inom landet, inom Första Kammaren och särskildt inom en stor minoritet inom Andra Kammaren hade under rösträttsarbetets fortgång framkommit en önskan, att om proportionell valmetod skulle tillämpas på val till Andra Kammaren, skulle den äfven gälla vid val till Första Kammaren. Om befogenheten häraf kan ju tvistas. Men vid öfvervägandet och fattandet af sitt beslut tog Första Kammaren icke någon hänsyn till de skiljaktiga meningarna i detta afseende. Första Kammaren kände det som en bjudande plikt att med uppoffring af egna åskådningar söka, så långt det var möjligt, verka framgång för en god lösning af rösträttsfrågan och äfven att därvidlag söka bevara åt Riksdagen och åt landet representanter för den del af landets folk, som hittills visat sig vara i besittning af väl lämpade kvalifikationer för dylikt representantskap och hvilkas erfarenhet och lugna omdöme det kunde anses såsom en synnerlig fördel att få fortfarande tillgodogöra riksdagsarbetet och Andra Kammaren. Med detta mål framför sig samlade sig ock en majoritet af 118 röster om införande under vissa förutsättningar af proportionellt valsätt till Riksdagens båda kamrar.

Ett annat moment från frågans behandling vid 1906 års riksdag torde äfven vara skäl att återföra i minnet. I den motion, som af herr Alfred Petersson m. fl. blifvit afgifven och som låg till grund för konstitutionsutskottets utlåtande och den därvid fogade reservationen, framhölls det såsom nödigt, att den kommunala rösträtten måtte omläggas därhän, att vid val till representanter i landstinget en begränsad röstskala skulle tillämpas, men däremot framhölls i samma motion, att det icke var påkalladt att göra någon begränsning utaf den kommunala rösträtten i allmänhet. Till den meningen anslöto sig flera talare i Första Kammaren, och att den äfven fann sympati i kammaren, därom vittnade de talrika instämmanden, som kommo denna mening till del.

Med denna kortfattade redogörelse har jag endast velat konstatera, att Första Kammaren ärligt sökt infria den uppfattning och den mening, som låg i kammarens beslut vid 1902 års riksdag, och att kammaren icke velat ställa sig hindrande i vägen för genomförande af en god lösning af rösträttsfrågan, såsom från åtskilliga håll inom landet har blifvit proklameradt för att misstänkliggöra Första Kammaren och dess insats i rösträttsarbetet. Utaf denna redogörelse lärer väl äfven framgå, att Första Kammaren för vinnande af detta mål varit beredd till stora medgifvanden såväl inom det politiska som inom det kommunala rösträttsområdet.

Den tanke, som låg till grund för Första Kammarens beslut och äfven för meningen hos en stark minoritet i Andra Kammaren 1906, var sålunda, som hans excellens statsministern nämnde, *utsträckning af allmän rösträtt till Andra Kammaren, byggd på proportionella valens grund, proportionella val till Första Kammaren inom landstingen och begränsning af den kommunala rösträtten i hvad beträffar utseende af landstingsmän.*

Huru har nu regeringen förverkligat denna tanke? Den har, så-

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

som hans excellens statsministern äfven yttrade, gått vida längre än hvad vid 1906 års riksdag varit ifrågasatt. Regeringen har nedskurit den kommunala röstskalan icke allenast vid val af landstingen, utan äfven i fråga om kommunens allmänna angelägenheter, hvilket icke ifrågasattes vid 1906 års riksdag. Och denna nedskärning har gått så långt, att den i regel förskaffar ett öfvervägande inflytande i kommunerna åt de smärre inkomsttagarna, som sålunda blifva de som blifva bestämmande i fråga om kommunens ekonomiska angelägenheter.

Kungl. Maj:t anger en jämviktsgräns, där de olika intressena ofvan och nedan uppväga hvarandra. Efter min mening är den jämviktsgränsen missvisande. Den infaller på landsbygden för inkomsttagare med 1,170 kronors inkomst, men det lär väl kunna få antagas, att med det oupphörligt fallande penningvärdet, med de oupphörligt växande aflöningsarna intressena hos en del röstägande, som stå ofvanför den s. k. jämviktsgränsen, sammanfalla med deras, som stå under denna gräns och att sålunda ej den jämvikt inträder, som Kungl. Maj:t ställt i utsikt. Utskottet, som väl beaktat detta, har likväl under rösträttsfrågans nuvarande läge icke velat göra eller föreslå någon ändring i detta fall. Utskottet har till och med gått ännu längre än hvad Kungl. Maj:t föreslagit.

Kungl. Maj:t har föreslagit en röst för det första hundratalet, sålunda för all inkomst upp till och med 100 kronor. Därefter en röst för hvarje fullt 100-, respektive 500-tal. Herr Daniel Persson har föreslagit den ändringen, att hvarje börjande 100-tal från och med 100 till och med 1,000 kronor skall få en röst, men utskottet har ansett riktigast att fullfölja den af Daniel Persson föreslagna röstberäkningen och låta den gälla ända upp till 40 röster. Därigenom vinnes ökad inflytande för de mindre inkomsttagarne, men också en konsekvent tillämpning af rösträttsskalan.

Såsom nämnts äro de ändringar, som af utskottet föreslagits, icke många.

Ett tillägg har dock utskottet föreslagit, som, genomfördt, lär blifva af stor betydelse för valbarheten till Första Kammaren. Nu gällande valbestämmelser föreskrifva, såsom vi veta, för valbarhet: ägande af fastighet, taxerad till minst 80,000 kronor eller skatt till staten för minst 4,000 kronors inkomst af kapital eller arbete. Med dessa bestämmelser har det understundom inträffat, att en person, som t. ex. haft, låt oss säga, 75,000 kronors fastighetsvärde i egendom och 3,500 kronors inkomst, trots det att han har en inkomst, tillsammans betydligt öfverstigande 4,000 kronor, icke har varit valbar till Första Kammaren, och däraf har åter följt, att Första Kammaren mången gång har gått miste om krafter, som kunnat tillföra kammaren skicklighet och kunskafer. Sedan man nu genom den nya inkomstbeskattningen kan vinna noggrann kännedom om de personliga förmögenhetsförhållandena, har det synts utskottet, att en ändring lämpligen kan göras i de nu gällande bestämmelserna därhän att, med bibehållande af nuvarande fastighetscensus, census för inkomst 4,000 kronor och däröfver må beräknas efter all sammanlagd inkomst. Någon beräkning öfver den ökning af valbare, som härigenom kommer att uppstå, är icke upprättad, men det är alldeles påtagligt, att den blir högst

afsevärd och sålunda kommer att medverka till det mål, som nu ligger så många om hjärtat — Första Kammarens demokratisering.

Vi stå nu framför afgörandet. Det är, såsom hans excellens statsministern sade, stora offer, stora medgifvanden som begäras, och dessa komma att gå ut hufvudsakligen och nästan uteslutande öfver de lager af befolkningen, som hittills haft ett stort inflytande i kommunerna, både de stora och de små, och medelbart därigenom äfven i landstingen och sålunda äfven i tillsättandet af ledamöterna i Första Kammaren. Jag vågar tro, att dessa samhällslager i regel icke missbrukat sin ställning. Jag vågar tro, att historien skall gifva dem det erkännandet, att de kraftigt medverkat till vårt lands utveckling och välgång, och att, då de emellanåt motsatt sig framkomna förslag, detta i allmänhet haft sin orsak däri, att de ansett mera öfvervägande, mera pröfning vara före afgörandet nödvändig.

Om nu Kungl. Maj:ts förslag i en eller annan form varder af Riksdagen antaget, kommer ledningen att öfverflyttas till andra samhällslager, som komma att få det afgörande inflytandet både inom kommunerna och inom Riksdagen.

Vi veta hvad vi hafva, men vi veta icke hvad vi få. Men vi må få hafva den ljusa tro på framtiden, att den nya arbetsdag, som rinner upp för det svenska folket, måtte blifva till lycka och välsignelse, att de nya arbetskrafter, som träda till ledningen, måtte känna icke allenast sötman af sina rättigheter utan äfven det ansvar makten lägger på dem för vårt lands lyckosamma framtid och utveckling.

Jag sade, att det var stora medgifvanden, som fordrades af Första Kammaren.

Hans excellens herr statsministern har nyss i sitt anförande varmt vädjat till Första Kammaren att vara med på ännu större eftergifter, att söka möta på ännu mera vidtgående områden. Jag kan icke — om jag också kan förstå den — undertrycka min förundran öfver denna uppfordran från regeringen, som i den kungl. propositionen intagit en bestämd ståndpunkt och i hufvudsak fått den af utskottet tillstyrkt och som sålunda efter mitt förmenande borde hafva afvaktat Riksdagens yttrande, innan den hade intagit en ny ståndpunkt. Regeringen har nu, innan förhandlingarna börjat, funnit lämpligt att underbjuda sig själf. Jag förstår icke detta sätt att regera. För min del torde jag få tillfalle längre fram under öfverläggningen att uttala mig med anledning af hans excellens statsministerns hemställan.

Jag inskränker mig därför nu, herr grefve och talman, till att yrka bifall till utskottets förslag oförändradt.

Herr Nyström, Johan Fredrik: Den fråga, som i dag föreligger för kammaren, återkommer, såsom bekant, nu för 4:e eller 5:te gången. Hvar gång den åter kommit fram, har den antagit vidsträcktare proportioner. Från att i början hafva gällt en enkel censusnedsättning vid val till Andra Kammaren har den svällt ut, så att den nu omfattar icke blott detta utan en fullkomlig omläggning af valsättet till denna kammare. Den innebär vidare också en fullständig omläggning af valsättet till Första Kammaren, och den innehåller genom sina bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten en

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

fullständig omhvälfning äfven på det området. Det är under sådana förhållanden ingalunda märkvärdigt, om man på många håll känner en viss oro och frågar: hvar skall detta sluta? Men å andra sidan kan man också säga, att dessa växande kraf hafva af oss i denna kammare alltid mottagits med mycket stor välvilja. Vi hafva aldrig tvärt afvisat dem, utan noga granskat dem och därvid varit milda vid granskningen.

Men nu har frågan kommit därhän att, om man tänker sig en vidare utveckling i samma riktning, komma vi så långt ut på det opröfvades område, att ingen kanske vill följa med. Därför måste man nu göra halt. Man måste försöka gripa tillfället i flykten, måste söka få denna rörelse nedåt, denna rörelse utför att stanna och att stanna så, att den icke åter börjar kort därefter. Det är också utskottets motiv, då det gått så långt i eftergifter och medgifvanden, medgifvanden som för många af utskottets ledamöter — ja, jag kan säga nästan för alla åtminstone från denna kammare — kräft verklig själfbehärskning. Utskottet har därför kommit till ett förslag, om hvilket man kan säga, såsom förut här sagts, att det borde vara tillräckligt liberal. Men å andra sidan har situationen blifvit den, att om vi nu icke lyckas åstadkomma ett riktigt godt beslut, riskera vi, att frågan åter faller, och vi riskera, med den erfarenhet vi hafva, att den kommer tillbaka i ännu sämre läge. Vi riskera framför allt, att det, som är detta förslags kärnpunkt, nämligen det proportionella valsättet, aldrig kommer att bjudas oss mer, om vi i dag fatta beslut af den beskaffenhet, att det bringar det framlagda förslaget på fall. Allvaret i denna situation har förmått fyra af denna kammares ledamöter i utskottet att framlägga en reservation, som icke afser annat än att undanröja de stötestenar, som ännu ligga i vägen för ett godt slut på denna sak. Den afser sålunda att sätta det utom allt tvifvel att detta förslag skall kunna vinna bägge kamrarnes bifall, och att vi därmed också måtte få fred från den rösträttsstrid, af hvilken landet nu så länge upprörts. Vi hafva trots oss, då vi affattade denna reservation, handla såsom Sveriges väl kräfver, ty detta kräfver icke sönderslitande partistrider, utan lugn. Vi tro också, att vi handlat, såsom majoriteten af svenska folket vill, och vi hafva trots oss se bekräftelse därpå i de talrika uttalanden för denna reservations mening och innehåll, som öfverallt gjorts.

Hvad är det då vi föreslå?

Vi föreslå till en början till punkt och pricka allt hvad utskottet själf föreslår. Vår reservation innefattar hela utskottets förslag. Men vi föreslå dessutom en bestämmelse till, som utskottet icke tagit med i sitt förslag, och det är den, att ledamöterna i denna kammare skola hafva arfvode.

Hvad nu själfva den saken angår eller nödvändigheten af att gifva denna kammares ledamöter arfvode, så tror jag, att flertalet af kammarens ledamöter hafva den uppfattningen, att det är nödvändigt, om vi vilja hafva utskottets förslag fram. Däri ligger således icke skillnaden mellan reservanterna och flertalet af kammarens öfriga ledamöter, utan skillnaden ligger däri, att vi föreslå, att redan *nu*, i dag, kammaren skall besluta sig för arfvode, medan många af de andra,

som icke vilja vara med om denna sak, äro beredda att längre fram under denna frågas behandling vara med om arfvoden. Att vi nu yrka på detta, att arfvode skall gifvas redan i dag, beror därpå, att om kammaren fattar ett sådant beslut, den därigenom tydligt och klart har sagt en sak till, som vi vilja hafva sagt till Andra Kammaren, nämligen att vi äro färdiga att vid en senare sammanjämkning af besluten äfven gå med på rubbning af de nuvarande censusbestämmelserna. Situationen är nämligen nu den, att Andra Kammarens majoritet fordrar och folket kring hela landet fordrar icke blott arfvoden utan också censusändring. Genom att besluta, såsom utskottet har föreslagit, hafva vi tämligen tydligt sagt ifrån, att vi kunna vid en sammanjämkning vara med om — arfvoden men icke om censusändring. Genom antagande af det förslag, som reservanterna hafva framställt, har kammaren åter sagt: vi äro med om arfvoden redan nu, och vi vilja senare vara med om en jämkning i censusbestämmelserna. Det är den olika ståndpunkten mellan reservanterna och utskottets öfriga ledamöter. Jag vågar påstå, att denna skillnad kan uttryckas så, att vi reservanter vilja bjuda Andra Kammaren handen till ett vänligt handslag, men utskottet vill endast göra en affär till så billigt pris som möjligt, ja, till ett pris, som numera är alldeles oantagligt.

Hvarför skulle det icke vara möjligt att få denna uppgörelse till stånd ensamt på basis af arfvoden? Jo, först därför, att de intressen för hvilkas skull hela denna rösträttsreform är afsedd, icke blifva tillgodosedda utan att äfven arfvoden och censusjustering medgifvas. Det är i själfva verket efter vår mening en orimlighet att, då man säger och medgifver, att de lägre beskattade nu skola få ett större inflytande på valen än hittills, ja med hjälp af det proportionalistiska valsättet till och med få makt att utse sina egna representanter i Första Kammaren, man då på samma gång bjuder och befäller dem att välja dessa sina ombud, icke bland sig själfva eller ens bland dem af de valbare, som stå dem närmast, utan ur förmögenhetsgrupper, som stå högt öfver dem. Det är något, som påminner om en skenreform; och det är, såsom reservationen säger, en konsekvens af hela denna rösträttsreform, att också arfvoden införas och att census i någon mån ändras.

Hvad nu särskildt arfvodena angår, äro de äfven af andra skäl befogade; och såsom bekant har den frågan mer än en gång varit väckt på tal alldeles för sig. Det är en fråga, som under alla förhållanden skulle förr eller senare trängt sig fram. Då den nya riksdagsordningen antogs, betydde 4,000 kronor vida mer än nu. Det hafva vi i reservationen sökt ådagalägga, men naturligtvis behöfves det intet bevis härför: detta faktum är allmänt känt förut. Då voro 4,000 kronor så mycket, att en person, som ägde den inkomsten, kunde utan arfvode mottaga valet, förutsatt att han ägde, som det heter i motiven, det politiska intresse, att han ville underkasta sig uppföringar. Men i våra dagar är det alldeles omöjligt för en person, som icke bor i Stockholm, att mottaga valet med blott 4,000 kronors inkomst. Att den, som har denna inkomst, icke kan mottaga val, det är, menar jag, en af vår författnings svagheter. Det är en af dessa

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Om utsträck- döda punkter, som endast stå till hinder i grundlagen och som därför
ning af den måste bort.
politiska röst-
rätten m. m.

(Forst.)

För det andra har detta anbud om arvode enbart eller utskottets förslag såsom det nu lyder ingen möjlighet att vinna antagande, därför att det icke har något som helst stöd, som duger. Det har icke något stöd i regeringen, det har icke något stöd hos folket. Öfverallt i landet höjer sig i dessa dagar krafvet på dessa båda reformer, som jag talat om, och det med en enstämmighet, som man icke behöfver missförstå; af dessa uttalanden kan man veta »huru landet ligger» i fråga om denna angelägenhet.

Vill nu denna kammare med allt detta för ögonen ändå blott slå sig för sitt bröst och nöja sig att med Hamlet säga:

»Ur led är tiden; ve att jag är den, som föddes att den vrida rätt igen.» Och tror kammaren sig om att kunna vrida tiden i led igen?

Utom det att frågans inre sammanhang och åsikterna hos hela folket tala för att redan i dag fatta ett sådant beslut, som reservationen gifver anvisning till, finnes det ännu ett annat motiv för samma sak. Det motivet är ju redan antydt med hvad jag i början sade, nämligen att på denna reservations öde kan hela frågans utgång i Andra Kammaren komma att bero. För ett lyckligt slut på rösträttsfrågan i Andra Kammaren fordras det nämligen icke blott anslutning af dem, som stå oss politiskt taget nära, utan, såsom herrarne veta, fordras det för att man skall vara säker om utgången äfven att åtskilliga af de liberala gå öfver på proportionalismen och rösta för den. Dessa herrar hafva emellertid valts på ett annat program och kunna icke stå till svars för sina valmän, om de öfvergå till något som de förut bekämpat, såvidt de icke kunna därför anförta talande och tungt vägande skäl. Detta kunna de, om de kunna hänvisa på att det förslag, till hvilket de öfvergått, i verkligheten är vida mera liberalt än det program, på hvilket de blifvit valda, samt att det förslag, som de accepterat, är just det förslag, som allmänheten, deras egna valmän, nu uttala sig för. Detta blir för dem möjligt, om Första Kammaren antager reservationen. Detta beslut erbjuder en möjlighet för dessa liberala, som vilja hjälpa till att få det proportionalistiska valsättet igenom, att gå öfver. Ett afslag på reservationen kan däremot lätteligen innebära, att frågan faller i Andra Kammaren. Å andra sidan intygas det af de mest erfarne och med läget i Andra Kammaren mest förtrogne män att, om reservationen antages i denna kammare, skall detta beslut så inverka på Andra Kammaren, att det kungl. förslaget med reservationen där får en majoritet icke blott på några få röster, utan en verklig imponerande majoritet; och hvad detta innebär är icke svårt att inse. Skulle en sådan majoritet vinnas i Andra Kammaren, är frågan tryggad äfven vid nästa nya val till den kammaren. Inför en sådan imponerande majoritet skulle våra motståndare finna, att deras spel vore förloradt och att de måste resignera. Men om man endast skulle kunna få några rösters majoritet i Andra Kammaren för förslaget, vore det en ren uppmuntran för våra motståndare att vid nästa val till Andra Kammaren uppbjuda alla sina krafter för att af den ringa majoriteten göra en minoritet. De sönderslitande

strider, som vi hittills bevittnat och som mesta delen af folket redan tröttnat på, skulle återkomma med ännu större styrka än förut, och att detta är, hvad svenska folket vill, vagar jag betvifla.

Inför den situationen, inför den möjligheten att allt kan gå förloardt utan det förslag, som ligger i reservationen, bör man göra sig den sanvetsfrågan: innebär reservationen något så oerhördt, att vi för den skull, för att bli kvitt denna reservations innehåll, skulle vederstå det hela? Min åsikt är, att detta icke är fallet. Kammarens vice talman betonade nyss i sitt anförande kraftigt och riktigt, huru djupt ingripande detta förslag, sasom helt betraktadt, är, huruledes den del af förslaget, som omfattar ändringar i kommunallagarna och i kyrkostämmoförordning kommer att lägga makten i andra händer än dem, som hittills haft den. Men därvid är att märka, att dessa hans ord gälla om Kungl. Maj:ts förslag och om utskottets förslag. Han asyftade därvid icke särskildt denna reservation och det med rätta, ty, mina herrar, det radikala, det farliga i årets förslag, det ligger i den kommunala rösträttsfrågan. Men den reformen har utskottet tillstyrkt och det kommer, antager jag, att af kammaren godkännas. I sådant fall hafven I allt hvad reservationen vill gifva eder. Ni han det senast om några år, men då utan något vederlag. I år kan man få ett godt valsätt, det proportionella valsättet, genom antagande af arfvide och censusförändring för Första Kammaren. Låta vi frågan falla, då kommer den tillbaka under andra och obehagligare former, och hvad som kommer tillbaka på samma gång det är den kommunala rösträtten; den glömmen man icke bort. Men när genom den kommunala rösträttens demokratisering denna kammare fått ett annat skaplynne än dess nuvarande, tron I icke, mina herrar, att arfvide för Första Kammaren då kommer såsom ett bref på posten, äfven om vi i dag säga nej? Således, innebörden af bestämmelserna om arfvide och en moderat sänkning af census är icke något så stort, som man vill göra det. Det är något, som är en konsekvens af hvad vi alla nu äro eniga om.

Jag kunde stanna härvid, men vill dock framhålla en sak till. Sedan år 1865 har Sverige icke stått inför ett viktigare afgörande än nu. Sådana stora afgörande ögonblick i folkens lif framkalla stora förhoppningar och stora farhågor, hvilka båda ofta äro lika öfverdrifna. Huru många voro icke de, som spådde olycka och ruin för vart land, då representationsreformen 1865 antogs? Huru många åter drömde icke om, att endræktens och samhällsfridens tid då var inne? Vi hafva emellertid efter den tiden haft nog af strider. Vi tro nu icke heller, någon af oss, att det var samhällsfridens tid som inaugurerades 1865. Men å andra sidan hafva de andra icke heller blifvit sannspådda. Vårt land har under de år, som förflutit sedan 1865, haft en så utomordentlig uppblomstring, att ingen annan tid inom den korta gränsen af 42 år har att uppvisa något liknande. Det beslut vi nu gå att fatta, måste också framkalla förhoppningar och farhågor. Visserligen, det vill jag säga, komma icke striderna att försvinna därmed, att vi i dag enas om det förslag, som jag här förordar, men å andra sidan komma icke heller alla de olycksprofetior, mången är böjd att uttala, att slå in nu mera än 1865. Hvad vi stå i begrepp att göra

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

är ingenting annat än att taga ett steg till på den bana, på hvilken vi gled in 1865. Det förtroende, som då visades de utom Riksdagen stående, har icke missbrukats, det har icke varit till fäderneslandets olycka; och min fasta tro är, att, om vi i dag visa fullständigt och oegennyttigt förtroende, det icke heller skall missbrukas. Men viktigare än denna min tro äro de garantier, som ligga i de nya lagbestämmelserna själfva, garantier för att medborgerlig frihet äfven hädanefter skall bygga och bo i Sveriges rike. Dessa garantier försvagas icke genom antagande af reservationen. Tvärtom, ju flera vi kunna samla om den nya valordningen, dess tryggare grund lägga vi för den. Det är icke lagens ord, som äro samhällenas starkaste grundvalar — Rom föll trots de bästa lagar — utan medborgarnes vördnad för lagarne och förtroende till hvarandra. I detta förtroende är reservationen affattad, och jag hoppas, att äfven kammaren skall fatta sitt beslut i samma förtroendets anda. — Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Säve: Det lär icke finnas någon här i kammaren, som icke djupt känner, att vi stå inför en allvarlig författningskris. Jag tror, att man kan säga, att denna kris är icke mindre allvarsam än den, inför hvilken våra fäder stodo 1865, då de skulle fatta sitt beslut om vår nu gällande riksdagsordning. De kunde dock icke befara, att representationsreformen skulle på något betänkligare sätt rubba statskicket grundvalar, och mot den anstormande demokratien trodde de att kraftiga stängsel voro satta i den census, som ställdes för valbarheten till Andra Kammaren och i bestämmelserna om Första Kammarens sammansättning. Nu är förhållandet ett helt annat. Ty denna representationsreform — det är nämligen en sådan, hvarom äfven nu är fråga — afser just aflägsnandet af dessa stängsel eller dessa moderatorer för demokratien genom att taga bort censusbestämmelserna för Andra Kammaren och väsentligen förändra Första Kammaren genom att bereda de djupa lederna ett större inflytande på dess sammansättning. Och sådan är folkmeningen i landet, och så ifrigt manar man oss, som sitta i riksdagen, att nu komma till ett resultat, som kan göra slut på dessa ständiga slitningar och strider, hvilka omöjliggöra hvarje nationell sammanslutning för vårt folk, att vi icke längre kunna undanskjuta den stora frågans definitiva lösning. Sorgligt för oss är, att vi befinna oss i den ledsamma situationen att vi icke hafva i vår hand att fatta det beslut, som vi anse skall bäst gagna vårt fosterland, utan att vi nödgas ena oss om det som minst kan skada landet. Hvilka konsekvenserna af reformen skola blifva, ja, det kunna vi delvis förutse men delvis blott ana. En konsekvens är dock viss, och den är, att den lagstiftande makten i Riksdagens Andra Kammare kommer att tillfalla ledarne för dessa 700,000 nya valmän, som representationsreformen kommer att tillskapa.

Dessa nya valmän skola icke hafva samma syn på tingen som de gamle. Naturligt är, att de icke i representationsreformen kunna se blott ett mål utan ett medel, och hvartill? Jo, till att genomföra dessa stora sociala reformer, som efter hand skola ställas främst på vår politiska dagordning. Häri ligger ingen fara, men en fara ligger däruti, att man kan känna sig frestad, om man icke anser sig kunna åstad-

komma en lösning af de sociala frågorna i önskad riktning på annat sätt, att inkräkta på äganderätten, arbetets frihet och säkerheten till person, alltnog att frammana despotismen nedifrån, som sannerligen icke är mindre farlig än despotismen ovanifrån. Vid sådant framtids-perspektiv är det alldeles gifvet, att de konservativa i vårt land omöj- ligen kunna släppa från sig utsikten att inom Andra Kammaren för framtiden bevara en del platser för de samhällsbevarande elementen, ty därigenom tillförsäkrar man sig dock en viss kontroll öfver ett majoritetsparti, som utan denna kontroll i känslan af sin obegränsade makt lätt låter förläda sig till partityranni.

Jag skulle nu icke i princip vara motståndare till majoritetsval i emansvalkretsar, om det vore möjligt att på denna grundval åstad- komma ett rösträttsförslag, som för denna kammare vore acceptabelt. Ett sådant förslag utarbetades dock af konstitutionsutskottet vid 1902 ars riksdag och var enligt min mening fullt acceptabelt. Det afvisa- des af denna kammare och äfven af den andra, och det var i sanning icke konstitutionsutskottets fel, att vi icke redan då fingo rösträttsfrågan löst. Sedan dess har det icke varit möjligt att åstad- komma en allmännare samling omkring något förslag, baserat på majoritetsval i emansvalkretsar. Majoritetsvalens anhängare i Andra Kammaren hafva fixerat sin ståndpunkt, det är det Staaafska förslaget, men att åstadkomma en jämkning i detta är för oss icke möjligt. Hvad dess anhängare vilja det är, för att använda en bekant engelsk stats- mans uttryck, »the bill the whole bill and nothing but the whole bill», eller »förslaget, hela förslaget och ingenting annat än hela för- slaget», hvilket också kan öfversättas på detta sätt: »makten, hela makten och ingenting annat än hela makten».

Nu hafva många bland oss, som ursprungligen icke voro anhängare af det proportionalistiska valsystemet, lojalt fogat oss efter kammarens majoritet och redan 1904 anslutit oss till detta system. Och förvisso har detta valsystem många obestriddliga fördelar. Det skyddar minori- tetens rätt, det är byggt på rättfärdighetens grund och icke såsom våra motståndares i Andra Kammaren på rättfärdighetens sken. Och ännu är rättskänslan så stark hos massan af vårt folk, att blir den blott upplyst om detta valsystems många företräden, måste den komma till den öfvertygelsen, att det är rättfärdigt, då däremot ett rösträttsförslag, enligt hvilket af 100 valmän de 49 kunna blifva betydelselösa, blott är en vrågbild af rättvisa. Man har sagt: är detta system rätt, bör det äfven rättvisligen tillämpas med afseende å Första Kammaren. Javäl, denna kammare erkände förlidet år riktigheten af detta och den god- kände ett rösträttsförslag, byggt på dubbelproportionalismens grund, men detta förslag vann icke Andra Kammarens bifall. Nu har Kungl. Maj:ts regering upptagit den idé, som låg till grund för detta för- slag. Men icke nog med detta; Kungl. Maj:t har tillagt åtskilligt, som gör det föreliggande förslaget ytterst liberalt; jag menar den långt gående begränsningen af den kommunala fyrskalan och de nya bestämmelserna för valen till landstingen, som äro denna kammares valkorporationer. Att den kungl. propositionen går långt i demokra- tisering af landstingen och sålunda indirekt äfven af Första Kammaren, är ju uppenbart. Och det särskilda utskottet nöjer sig ej härmed utan

*Om utsträck-
ning af den
politiska röst-
rätten m. m.*

(Forts.)

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

går ännu ett par steg längre. Men trots detta är man icke tillfredsställd i Andra Kammaren, man vill ställa Första Kammarens beredvillighet att gå till en uppgörelse på ett ännu hårdare prof. Man vill såsom villkor för förslaget antagande uppställa, att vi också skola medgifva nedsättning i censusbestämmelserna för valbarhet till den Första Kammaren och låta arfvodelsheten för dess ledamöter bortfalla. Det är hårda villkor! Emellertid hafva några reservanter från vår kammare i utskottet förordat borttagandet af arfvodelsheten, och nyss hörde vi från statsrådsbänken hans excellens herr statsministern själf med sitt tungt vägande ord understödja yrkandena på införandet af arfvoden. Hvad skola vi göra? Vi inse behovet af en reform och nödvändigheten af att återställa lugnet i landet och förtroendet mellan samhällsklasserna, och vi önska innerligen, att ett slut göres på de samhällsupplösande stridigheter, som tyckas skola i grund förstöra vårt folk. Men därmed måste vi äfven taga denna sista eftergift, som regeringen fordrar af oss, i allvarlig onpröfning. För min del måste jag, då jag vill slutmålet, vara med om att tillstyrka den. Jag gör det, jag säger det rent ut, därför att jag anser, att Första Kammaren icke är stark nog att kunna bära ansvaret för risken af att hela frågan skall falla på denna sista stötesten.

Första Kammaren är i denna stund fullkomligt isolerad och därtill, fruktar jag, mycket impopulär. Den har visserligen ej förtjänt att blifva det; jag tror tvärtom, att den i många hänseenden väl fyllt sin uppgift. Den har alltid sökt värna de nationellt svenska intressena, den har ifrigt sökt påskynda utvecklingen af vårt försvar, den har bekämpat de kosmopolitiska tendenserna inom vårt näringslif, och den har, fastän fruktlöst i följd af brist på understöd från både regering och medkammare, sökt försvara Sveriges rätt inom den union, som 1905 på ett så sorgligt sätt bröts sönder. För hvad den i dessa afseenden velat och verkat kan den lugnt underkasta sig en eftervärlds dom. Man har beskyllt den för alltför stor betänksamhet, då det gällt den civila lagstiftningen och administrativa reformförslag, men det är dock en plikt för en Första kammare inom alla representationer att noga pröfva lagförslagen och vid detta pröfvande aldrig bortse från traditionen och kontinuiteten, d. v. s. aldrig släppa den historiska utvecklingens ledtråd. En Första kammare får aldrig glömma, att den närvarande tiden ej blott är framtidens moder utan äfven det förflutnas dotter; och det är för öfrigt visst ej något godt tecken på ett samhälles sundhet, att nya lagar ideligen utfärdas, ty ännu torde Taciti sats gälla: »Corruptissima republica, plurimæ leges», d. v. s., ju mer ett samhälle kommer på förfall, ju mer hopas lagarne. Men trots allt detta saknar Första Kammaren ett verkligt fast stöd hos nationen.

Anledningen härtill tror jag är att söka däri, att den stora allmänheten fatt den falska uppfattningen inpräglad hos sig, att Första Kammaren ej representerar de djupare folklagren utan blott de högre samhällsklasserna, att den alltså företrädesvis är en representant för bördan, rikedom och byråkratien, och såsom ett stöd för denna uppfattning visar man på riksdagsordningens föreskrift om arfvodelsheten, i hvilken Louis De Geer själf såg en kammaren gifven aristokratisk prägel. Och i de nuvarande censusbestämmelserna vill man

icke se, hvad 1865 års lagstiftare däri sågo, en garanti för att Första Kammarens ledamöter skulle utses inom de kategorier, inom hvilka den högre bildningen och den mera omfattande erfarenheten vore att söka, men väl en garanti för de i ekonomiskt afseende bäst lottade, att deras intressen skulle i kammaren blifva väl tillgodosedda. Med denna säson jag fruktar alltför vidt spridda uppfattning hos vårt folk, som inpräglats hos det på folkmötena och genom otaliga tidningsartiklar i den radikala pressen, har Första Kammaren förlorat mycket af sin forna prestige. Och en representantkammare, som saknar erforderlig prestige, måste blifva svag, huru stark dess ställning än vå vara i gällande författning. Historien gifver oss många lärdomar, men en af dem, som vi i dag måste särskildt beakta, är den, att ingen representativ församling kan hålla sig uppe, då oväderstiderna komma, utan att hafva säkert rotfäste hos nationen. En representation liknar i detta hänseende ett träd, som är planteradt på en mark, i hvilken det ej kunnat slå djupa rötter; trädet står där visserligen tryggt i de lugna tiderna och sträcker stolt sin krona mot höjden, men så kommer stormen och så störtar trädet, ty det saknar det rotfäste det behöfver för att kunna stå emot.

Det är min förhoppning, att den föreslagna begränsningen af den kommunala röstskalan — så betänkelig den i många hänseenden nu än må vara — och de nya formerna för landstingsmannavalen skola gifva Första Kammaren djupare och fastare rotfästen i de bredare samhällslagren och att borttagandet af arfvodeslösheten, som den mottagit som ett i sig själf visserligen ärofullt arf efter de gamla riksståndens själfskrifna ledamöter, skall ytterligare medverka därtill. Att kammaren därmed äfven blir i betänkelig grad demokratiserad, är en gifven sak. Men, mina herrar, den moderna utvecklingen har fört oss därhän, att uppgiften för Första Kammaren ej längre är att vara en moderator för *demokratien*; dess hufvuduppgift blir antagligen snart nog att upptaga striden mot *demagogien*, och för att med någon utsikt till framgång kunna utkämpa denna strid, måste den söka ett stöd hos de samhällsbevarande, i hvilket lager de än äro att söka. För att i min mån kunna bereda dem, som snart skola efterträda oss på detta rum, ett säkrare rotfäste hos nationen än det vi haft i våra riksdagsstrider, skall jag rösta för utskottets förslag jämte den af herr Olof Jousson m. fl. afgifna reservationen.

Friherre De Geer: Att det proportionalistiska valsystemet i sig själf är något eftersträfvansvärdt och att man däri har en räddning undan alla de vådor, som befaras af samhällets demokratisering, är en här i kammaren så rotfäst öfvertygelse, att jag ingalunda skall försöka kämpa däremot. Jag har begärt ordet egentligen blott för att angifva de skäl, som göra, att jag nödgas undandraga mig från att vara med om den samling kring proportionalismen, som nu så allmänt utropas vara en fosterländsk plikt. Det proportionalistiska valsystemet är naturligtvis teoretiskt mycket tilltalande, och för en matematiker, som sitter vid sitt skrifbord och handskas med valmansgrupper och partier lika ledigt som t. ex. deltagarne i ett krigsspel flytta nålarna, hvilka föreställa de olika afdelningarna i en armé, är det naturligtvis möjligt

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m. att komma till de mest förträffliga resultat. Huru det går i verkligheten är en annan sak. I valstrider liksom i krig finnas många oberäkneliga faktorer, och ingen kan med säkerhet säga, huru detta system kommer att verka kos oss. Man är hänvisad till sannoliketskalkyler för sitt omdöme, hvart systemet kan leda. Man kan därvid misstaga sig, men har man på denna väg kommit till en öfvertygelse, måste man också följa den. Jag har i min reservation i korthet angifvit, huru jag tror, att det proportionella valsystemet kommer att verka på Andra Kammaren. Jag tror, att det egentligen kommer att gynna ytterlighetspartierna, i främsta rummet det socialdemokratiska och sedermera äfven den yttersta högern. Däremot torde vara gifvet, att de, som blifva lidande på det för dem olämpliga valsättet, det är den stora mängden af landtmän, mindre hemmansägare, mindre jordbrukare — kärnan af landtbefolkningen — dessa komma otvifvelaktigt att förlora därpå. Vi hafva i dessa dagar sett ett mycket varnande exempel i detta afseende, då i Finland på 200 representanter endast 40 landtmän i egentlig mening kommo in i representationen. Man kan därtill lägga 15 torpare, men de motsvara icke vår hemmansägareklass, utan tillhöra mera jordbruksarbetarne.

Är nu detta någon olägenhet? För min del tror jag, att det är en mycket stor olägenhet; att högerminoriteten i Andra Kammaren ökas, är något, som mången sätter stort värde på, men, mina herrar, har denna högerminoritet någon som helst utsikt att en gång blifva majoritet? Jag tror det icke. Och en minoritet, som själf vet och om hvilken alla andra veta, att den aldrig kan blifva majoritet, kan icke uträtta mycket. Hvad vi borde sträfva efter vore att försöka få behålla landtmännen i Andra Kammaren i så stort antal som möjligt, enär de, för den händelse den radikala riktningen i kammaren missbrukade sin makt, kunde tänkas kunna komma i majoritet. Jag tror icke att det finnes utsikt att komma därhän, om vi icke göra allt för underlättande af möjligheten för landtmän att stanna kvar i kammaren, emedan ingen annan grupp, enligt min åsikt, kan göra den längst åt vänster gående riktningen makten stridig. Detta, att proportionsvalen skulle skada landtmännens intressen, är icke blott en egendomlig uppfattning hos mig; den delas af många landtmän, och just af dem, som bäst känna till förhållandena på landsbygden, ibland hvilka jag kan återopa en man i Andra Kammaren, som alltid med stor kraft motsatt sig proportionalismen, herr Carl Persson i Stallerhult; han torde nog känna förhållandena på landsbygden. Detsamma är förhållandet med den egentlige representanten för de mindre jordbrukarne i rösträttsutskottet, nämligen herr Jansson i Djursåtra, hvilken reserverat sig till förman för majoritetsval.

Ja, härom är naturligtvis icke värdt att orda; jag vet, att ingen här i kammaren låter sig öfvertygas af hvad som säges i denna riktning, och jag vill därför icke vidare upptaga tiden med detta, utan öfvergår till att undersöka, huru saken ställer sig, om jag utgår från att proportionalismen verkligen är något eftersträfvansvärdt.

Frågan reducerar sig då till: är detta system till den grad eftersträfvansvärdt, att man för att få det genomfördt, skall vara beredd att offra snart sagdt hvad som helst? Vi veta alla, att för det pris

Kungl. Maj:t bjudit kunna vi icke få dessa val. Det proportionella valsättet är hos de breda lagren af vårt folk, jag vågar säga det, i hög grad impopulärt. Det måste trugas på nationen. Detta bekräftas af den man, som nu tagit ledningen i den stora frågan. Herr Daniel Persson i Tällberg säger i sin motion, att flertalet af folket icke hyser sympatier för den proportionella valmetoden och skulle helst önska att få behålla majoritetsprincipen, men skola vi nu hafva detta valsysteem, måste man också gifva folket tillräcklig ersättning för proportionalismens olägenheter och såsom ersättning skall Första Kammaren öppnas för, såsom han uttrycker sig, personer med lägre förmögenhetsvillkor. Om hemmansägarna genom ett olämpligt valsysteem blifva utträngda ur Andra Kammaren, böra de få komma in i Första Kammaren i stället eller, med andra ord, Andra Kammaren skall svälla ut så att den omfattar äfven den Första Kammaren, så att där blir plats nog. Jag kan förstå detta från herr Daniel Perssons ståndpunkt. Han säger det ej uttryckligen, men jag undrar, om han verkligen har några principiella betänkligheter mot en-kammarsystemets införande. Om han det har, så måtte han ej hafva noga genomtänkt sitt förslag, ty säkrare väg att leda dit än hans förslag finnes icke, och om vi antaga det, torde det ej dröja länge förrän vi hafva en-kammarsystemet ej blott till gagnet utan äfven till namnet. Att detta tilltalar mängen, är ju tydligt, men att Första Kammaren, såsom jag befarar nu verkligen vara händelsen, anser sig kunna ens reflektera därpå, har jag mycket svårt att förstå. Har Första Kammaren då en så ringa tanke om sin betydelse som öfverhus, att den utan betänkande vill kasta bort just de bestämmelser i vår grundlag, som afse att gifva kammaren denna karaktär? Och hvarför skulle kammaren göra detta? Jo, för att förmå det svenska folket att gifva sig in på detta experiment med en af de 150 proportionella valmetoderna, om hvilkas verkliga värde man i själfva verket vet ganska litet. Man anser nu, att det gamla sättet för politiska val, som dock tillämpas i hela den civiliserade världen, med några få i jämförelse med det hela föga betydande undantag, med ens blifvit det mest absurda och orättvisa man kan tänka sig. Men är man då säker om att man genom denna förändring i Tällbergsk riktning ej skulle förlora mera än man vinner? Man får då, i stället för en Första Kammare och en Andra Kammare, två Andra Kammare eller tvenne tvillingbröder, som en gammal erfaren politiker i dessa dagar betecknat dem. Hurudan skall väl sämjan blifva mellan dessa? Är det så säkert att den blir god? Hans excellens statsministern tycktes anse, att om Första Kammaren lämnades oförändrad, men Andra Kammaren demokratiserades, kunde motsättningen blifva så stor, att hela systemet äfventyrades; och vidare att det ej vore värdigt karaktärsfasta representanter i Första Kammaren att underkasta sig en sådan ställning, som i allmänhet ett öfverhus intager, då det måste gifva vika. Jag undrar hvad meningen då är med de Tällberg-ska kamrarna. Blir det ej någon motsättning, då är det lika bra med en-kammarsystem; men blir det motsättningar, är det då meningen, att i denna kammare skola finnas mindre karaktärsfasta män, som ha lättare att ge vika?

Om man känner till våra landstings skaplyne, kan man vara

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

förvissad om att efter en sådan förändring, som införande af arfvode till Första Kammaren, komma landstingen i regel att välja representanter ur sina egna led, det vill säga ur hemmansägareklassen. Ingen kan skatta denna klass högre än jag och ingen kan villigare erkänna den insats i vårt politiska lif, som hemmansägarna gjort under de gångna 40 åren. Men männe de väl äro skickade att bilda majoritet i ett öfverhus? Det är väl ej utan all betydelse, att man försökt att i Första Kammaren reservera plats för den högre bildningen och för den högre sakkunskapen på de politiska och ekonomiska områdena. Ja, säger man, det är nog bra, men det är ändå omöjligt att bevara Första Kammarens ställning sådan den nu är; den kommer att få sin makt kringskuren och då är det bäst gifva tappt så godt först som sist, blott man kan få igenom det proportionella valsystemet. Jag tror, att detta till en viss grad är sant och jag tror, att det i längden är omöjligt att bevara den ställning, som Första Kammaren fick, då den jämte Andra Kammaren och alldeles likställd med denna skulle aflösa de fyra likställda riksständen. Tiderna ha sedan dess förändrats, det parlamentariska lifvet har utvecklats, och det torde väl helt naturligt och utan några grundlagsbestämmelser gå därhän, att Första Kammaren i vårt land måste intaga samma ställning som i allmänhet öfverhusen intaga inom representationerna. Jag kan dock icke inse, att detta är en uppgift, som är för liten för Första Kammaren; det är en både svår och maktpåliggande uppgift att vara en regulator inom representationen, och jag är förvissad om att denna kammare, om den lämnades i fred, ej skulle komma att utgöra någon mur mot folkets önskningsar, när nämligen dessa önskningsar kommit till synes genom säkra och fullt stadgade uttryck. Skall emellertid Första Kammaren gå i land med den uppgiften, som icke är lätt, och skall den kunna göra samma betydande insatser i lagstiftningsarbetet, som den hittills gjort, måste den nog vara sammansatt på annat sätt än den skulle blifva efter de Tällbergska bestämmelserna.

Ja, herr talman, det yrkande jag gjort i min reservation, och hvilket yrkande jag vidhåller, har naturligtvis här ej utsikt att vinna afseende. Den enda förhoppning man numera kan hysa från min ståndpunkt är, att Första Kammaren icke skall låta förmå sig att slå in på den väg, som herr Olof Jonsson och hans vänner förordat. En valmetod kan ändras, om den visar sig otillfredsställande, och en återgång från proportionella val låter till och med tänka sig, om proportionalismen skulle visa sig värdelös, men sannerligen någon återvändo är möjlig, om Första Kammaren nu är med om att afskaffa sig själf.

Häri instämde friherre *von Schwerin*.

Herr Benedicks: Jag kan inte annat än lyckönska mig till att den föregående talaren tagit nästan alla mina argumenter ifrån mig, ty han gjorde det på ett sätt, som jag antagligen icke hade förmått. Men det är kanske bra för mig äfven i det afseendet, att jag då kan ägna litet mera uppmärksamhet åt andra beaktansvärda förhållanden.

Om en revolution hade försiggått, tror jag knappast, att vi kunde hafva fått ett mera radikalt förslag om allmän rösträtt. *Hufvudsaken*

därvidlag tycks nu vara, ehuru med orätt, det proportionella valsystemet. Hvarför har detta påyrkats? Icke blott i och för sig själlft, att det är en rättvisare valmetod, utan därför, att de gemensamma voteringsarna ännu äro kvar; ingen har väckt förslag om dessas borttagande. Så mycket värde jag än har satt på dessa gemensamma voteringsarna, hvilka skaffat vårt land så många nyttiga inrättningar, som kanske eljest icke kommit till stånd, så litet håller jag på de gemensamma omröstningarna, då man ej längre kan vara säker på en tillräcklig, konservativ minoritet i Andra Kammaren. Därför, tag bort dem och allting blir betydligt förenkladt! De äro icke några historiska institutioner, endast 42 år gamla och årsbarn med den representation, som i dag skall förändras. Men förhållandet är det, att Andra Kammaren motsatt sig deras borttagande, uteslutande, det säger jag rent ut, af maktbegär -- Andra Kammarens äro 230, vi 150 stycken riksdagsmän.

Huru skall det då gå, om den allmänna rösträtten under den form, som nu föreslagits, skall införas? Jo, Andra Kammaren blir radikal, det är nog klart; men jag tror, att den siste talaren hade fullkomligt rätt i att säga, att det kommer äfven den Första Kammaren att blifva. Men hvarför har då denna oerhörda, verkligt olycksbringande *inskränkning i den kommunala rösträtten* föreslagits? Den går ju längre, ofantligt mycket längre än hvad som mig veterligt någonsin förut föreslagits. Jag kan icke finna annat än att Kungl. Maj:t härvidlag försett sig på medlet och glömt ändamålet. *Ändamålet* har tydligen blott varit att proportionalisera kamrarna, i stället för att vara endast ett *medel* vid införandet af den allmänna rösträtten. Ja, med Andra Kammaren, det sade mig en af regeringens mest framstående ledamöter, gick det lätt för sig, men för Första Kammaren voro rösträttsiffrorna alldeles omöjliga. Näväl, då var det ju en mycket lätt sak att blott ändra dem, och det är, tyvärr, hvad som skett. Men att regeringen därvidlag förbisett, att det snart sagdt vändes upp och ned på allting här i landet, det förvånar mig, ty det är just det, som skulle blifva följden häraf. Jag kan då icke se annat än att, om också orsaken till den förändring, som nu föreslagits, må hafva varit aldrig så betydelsefull, borde likvisst dess verkan hafva varit närmare påtänkt. Jag vill påminna om, huru den föreslagna kommunala rösträtten kan komma att göra äganderätten inom kommunerna i det närmaste till en lögn, och jag vill omtala ett exempel på detta blifvande förhållande, som jag hört af en af våra kamrater här i kammaren, och hvilket är mycket betecknande. Han fick i fjol besök af en norsk egendomsägare, en af sina vänner. Nå hvad nytt från Norge? Jo, sade han, icke just så mycket, men jag skall bygga en ny skola igen. Hvad vill det säga, du byggde ju en sådan härom året? Ja, det gjorde jag, men det är icke så mycket skolan, som jag drager mig för, ty den kan jag möjligen orka med, men det är meningen att det skall blifva ett skolkök också, där barnen skola lära sig att koka mat. Ja, sade vår kamrat, det är ju en briljant idé. Jo, tusingen, sade den andre, det är nog godt och väl, att de få lära sig koka, men jag skall bestå maten åt dem under hela skoltiden och därtill har jag icke råd -- och däruti hade han nog rätt. Men kan någon af eder, mina herrar, säga att icke något dylikt kan inträffa äfven hos oss, och hvad blifver det då

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

af egendomsvärdet? Kommer väl då äganderätten, hvaruppå likvisst samhället hvilat, att hållas i helgd? Jag tror det icke. För två år sedan fick i ett af klubbbrummen en af kamraterna ett telegram, och då han öppnade det, mörknade hans uppsyn. Jag hoppas, det icke är något som rör din familj, sade jag; nej, men det är ledsamt nog ändå, det är en af de fabriker i Norge, som jag haft afsättning till, hvilken gjort konkurs. Jag beklagar, sade jag, men det är väl icke så farligt för dig ändå. Nej, men det gäller vår afsättning, och detta var den tredje fabriken af samma slag, som under året slagit vantarna i bordet, främst för de olidliga skatternas skull, hvilka i Norge kunna uppgå till öfver 50 % af inkomsten. Jag har redan förut framhållit detta, men huru komma väl de blifvande ändrade förhållandena icke att inverka äfven hos oss, då *ej* skattskyldige bestämma skatten för de skattdragande?

Jag vill då särskildt fästa mig vid, att rösträtten inom kommunen betyder ju först och främst tillsättning af fullmäktige, som besluta om kommunens angelägenheter, och hvad kommer den kommunala rösträttens inskränkning att medföra för förändringar? Ja, med industrien kommer det väl att gå hos oss ungefär som i Mülhausen, den stora textilindustriestaden söder om Strassburg, hvarest för ett par år sedan socialismen lyckades få majoritet inom stadsfullmäktige. Några månader efteråt utbröt en alldeles vild strejk bland textilfabrikernas arbetare. Då beslöto stadsfullmäktige att bevilja *strejkunderstöd* åt dessa arbetare, och fabrikerne fingo betala sin stora andel, kanske den största, till sina egna motståndare. Finnes det den allra ringaste garanti för, att samma förhållande icke äfven kan komma att inträffa här i landet? Nej, mina herrar, tvärtom finnes det stor sannolikhet för, att det kommer att inträffa här likaväl som det äfven inträffat i t. ex. Frankrike, i sammanhang hvarmed jag särskildt vill påminna om Marseille, där alldeles detsamma inträffade, som jag förut omtalade rörande Mülhausen. Men det är mycket annat som kommer att fördärfvas. Vårt *jordbruk*, som hittills just icke stått sig så väl, kommer naturligtvis att betydligt blifva lidande under det förhållande, att det första, den nya representationen kommer att göra, blir att taga bort lifsmedelstullarna. Arbetarna blifva de beslutande och de hafva aldrig älskat lifsmedelstullar, alltså bort med dem! Men herrarne tänka kanske, att det i öfrigt kan gå bra på landet, där folket måhända är mera oberördt af dessa förhållanden, och ni tänka möjligen, att socialisterna icke skola bry sig så mycket om jordbruksarbetarna; det hafva de ju hittills icke gjort, och det komma de kanske icke heller att göra hädanefter. Men blir det väl så? Nej, mina herrar, tvärtom, hädanefter får hvarje jordbruksarbetare sin röst, alltså blifver det en vinst för socialisterna, och de komma nog äfven att begagna sig därpå för att agitera allt hvad de kunna. Försvinna lifsmedelstullarna, blir det nog här ungefär på samma sätt, som jag förut haft äran under remissdebatten andraga i afseende å Australien, det kommer att gå här ej bättre, än det gjort i det landet. Jag fick nyligen bekräftelse på den saken af en högre svensk militär, som i fjol gjorde en resa till Orienten. Han träffade på ångbåten, som gick hem från Ceylon, en mängd emigranter från Australien, från detta härliga »föregångsland» med allmän rösträtt och socialister i regeringen. Han frågade dem, hvar-

för de flyttade från detta sköna land med de obegränsade möjlighe-^{(Om utsträck-}terna» det innesluter. De svarade, att landet hölle på att utarmas,^{ning af den} det lägges öde, man flyttar därifrån och emigrationen ökas oupphör-^{politiska röst-}ligen. Blott för några år sedan var detta ett land, som hade en ko-^{rätten m. m.}lossal *invandring*, och nu är *utvandringen* därifrån lika stor. Böra vi då icke taga någon lärdom af den erfarenhet, som vi själfva hafva att taga på?

(Forts.)

Hvad kommer vidare att inträffa, när arbetarne nu blifva herrar? För 3 år sedan var det ju vid valen hos oss ett ständigt skrik om militarismen. Hären skall bort, vi hafva ju härför den mest genomgående agitation äfvensom mot den militära lydnadsplikten och militarismen i allmänhet, alltså komma både *här* och *flotta* att så småningom, måhända rätt snart, försvinna, och därmed, mina herrar, äfven möjligheten för vårt svenska folk att häfda sin *frihet* och *själfständighet*.

Hur har väl ett sådant förslag som detta kunnat se dagen och tyvärr hafva utsikt att gå igenom? Jo, mina herrar, vi hafva därpå sett flera exempel i dag, det är *brist på politiska karaktärer och mannamod*. Vi hafva sett huru personer här i kammaren, som hafva uppträdt före mig, huru de med all kraft förut satt sig emot ett sådant förslag, men huru de i dag dagtingat. Vi hade till och med nyss det upplyftande exemplet af hans excellens statsministern, som i dag utan vidare gaf på båten integriteten af den kungl. propositionen och yrkade bifall till det Jonssonska förslaget, som i yttersta grad ingriper uti densamma. Han talade därvidlag mest om, att de små önskuingar skulle tillfredställas. Ja, mina herrar, äfven jag har alltid varit stor vän af de små, men äro väl dessa de enda i landet, som skola hafva skydd af lag och rätt? Statsministern talade dessutom, såsom vi förut sett af den kungl. propositionen i ämnet, där han talar om *motsättningen* mellan kamrarna, på ett sätt, som alldeles klargör huru föga verkligt statsmannaskap, som finnes representeradt i den nuvarande regeringen. *Motsättning* bör ju just finnas, annars blir det hela ett enkammerssystem. Dessutom, äro väl dessa eftergifter, eftergifter på hvilka han själf gifvit ett så lysande exempel, äro väl de verkligen en så god politik? Ja, någon gång möjligen, men sällan. Eftergifter föda eftergifter. Vi hafva gjort eftergifter mot Norge, icke från början, icke under Carl Johans tid, ty han sammandrog en gång en liten armé och det var tillräckligt för att norrmännen skulle falla till föga, men sedan 60-talet, huru har det icke sedan dess varit blott eftergifter på eftergifter, till dess vi slutligen förlorat Norge och därmed vår säkerhet för vår västra gräns. Har det väl varit så, att eftergifter alltid gagnat oss här i kammaren? Jag vill påstå rena motsatsen och jag ber herrarne däremot tänka på hvad som hände år 1888, då mod visades i ledningen af det största partiets angelägenheter i denna kammare; hvad har icke då Första Kammaren uträttat? Det var denna kammare, som trädde i spetsen för Sveriges utveckling, det var denna kammare, som skaffade skydd åt näringarna, som åstadkom var nya härorrdning och som var med om och röstade för flottans nybyggnad, och slutligen, mina herrar, var det denna kammare, som försökte, fast utan att få gensvar därifrån det kunnat förväntas, att intaga en fast position mot de norska anspråken. Huru har det väl gått,

Om utsträck- sedan Reuterswärd och Alin lämnade oss? Eftergift på eftergift i allt.
ning af den Jag skulle kunna uppräknade dem alla, men jag gitter icke tala härom
politiska röst- vidare.
rätten m. m.

(Forts.)

Nu tillråder oss vice talmannen i dag, efter hvad jag kunnat förstå, att vi skola uppgifva »vår egen åskådning» för att öfvergå på andras. Är detta ett sätt att uppträda, som ägnar och anstår en *man* att säga: tänk ej på hvad du vill och hvad du är öfvertygad om, utan tag något annat, som är främmande för dig! Jag vill framhålla för er, mina herrar, hurusom vi hört det talet om, att vi skola få lugn och arbetsro hädanefter, men blifver det väl så? Sannolikt motsatsen. Det kommer att uppstå en strid mellan mitt och ditt, det kommer att blifva olyckor i stället för lugn och arbetsro. Det har vidare talats om nationell samling, och det vill jag äfven vara med om; gäller det *yttre* fiender, så tror jag visst, att vi få alla svenskar i en samling. Men hvad jag skulle vilja hafva, vore samling äfven mot *inre* fiender. Hvad ären i emellertid nu i begrepp att göra, mina herrar? Jo, att på vid gafvel öppna portarna för socialisternas intåg i Riksdagen. Kan detta vara rätt? Ni veta, att det är just dessa, som äro de farligaste inre fienderna. Vi hafva dem och liberalerna att tacka framför allt för att vi förlorade Norge. Skola vi nu göra dem starka i detta hus? Skola vi just nu, när de hafva organiserat sig så, som de gjort, så att de utgöra, snart sagdt, det enda väl organiserade partiet, släppa in dem, för att de genast skola göra sådana förändringar, att sedan, reaktion må inträda huru som helst, när som helst, icke Riksdagen, icke regeringen har någon makt längre att stå emot, då vapnen nu vridas ur deras händer? Och det är vi, som skola göra detta! Nej, må vi önska oss en stark regering! En stark regering — jag vill icke gå till den öfverdriften att säga: den må vara hurudan som helst — har esomoftast fört lycka med sig. Den har varit målmedveten och skaffat medel för sina mål.

Är det icke rätt upplysande, blott vi tänka på hvad som hände för 37 år sedan? I Frankrike var det en svag regering, som gaf efter för partierna i lagstiftande kåren. Denna beviljade icke de begärda anslagen till armén. Hvad blef resultatet? Det kolossalaste nederlag, som väl något folk har lidit. Huru ställer sig icke däremot resultatet, när man ser på förhållandena på andra sidan gränsen? Där var det med tillhjälp af Herrenhaus, af Första Kammaren i Preussen, som regeringen visade prof på, att den förstod, hvarthän man skulle gå, och äfven sättet. Resultatet var de stora segrarne mot Danmark, mot Österrike, mot Frankrike.

Resultatet af det nu föreliggande lagförslaget skulle blifva, att både i Andra Kammaren och i Första Kammaren man i de flesta fall skulle få se det slag af ledamöter, som nu finnas där, försvinna och ersättas af andra. Skall det blifva en vinst särskildt för Första Kammaren, som har att se till, att en lugn utveckling försiggår i landet, att på det viset gifva upp sig själf, så att det icke tillerkännes någon plats åt bildningen, åt de kunskaper, som en förmögenhet alltid kan skänka? För min del kan jag icke finna det.

Jag kan icke vara med om dessa förslag, och jag får därför med

påminnande om vice talmannens ord, »att vi veta hvad vi hafva, men icke hvad vi få», yrka afslag å det nu föreliggande betänkandet.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

Herr Sjöcrona: Vid hvarje af de senaste tre årens riksdagar har jag framhållit den icke vederlagda uppfattningen, att vi, såvidt angår den manliga befolkningen i vårt land, alltsedan år 1866 haft och fortfarande hafva allmän rösträtt, då ju enhvar med eget arbete kan lätt förvärfva denna rätt, och att således denna så ifrigt uppgiterade rösträttsfråga egentligen endast gäller det spörsmålet, huru förvärfvandet af rösträtt skall kunna lämpligen ytterligare underlättas. För min del har jag förordat lösningen af detta spörsmål på det sätt, att rösträtt skulle tillerkännas enhvar, som visade sig vara en nyttig samhällsmedlem genom att vara taxerad till erläggande af bevillning, genom att erlagga bevillning till ett belopp af endast 50 öre eller däröfver, ett i sanning mycket lindrigt och lätt uppfyllt villkor!

Jag har vid detta djupt betydelsefulla tillfälle velat till kammarens protokoll uttala, att jag fortfarande vidhåller denna min åsikt. Den är emellertid eller säges åtminstone vara en öfvervunnen ståndpunkt, och därför är det ju icke värdt att nu orda något vidare därom.

Det af Kungl. Maj:t till denna Riksdag framlagda och af utskottet i hufvudsak godkända förslag rörande frågan i dess helhet, går, som enhvar af oss väl vet, vida längre, än hvad Första Kammarens sistslidet är fattade beslut kunnat gifva anledning till, och vida längre, än hvad jag för min del skulle önska. Jag är dock beredd att nu gifva min röst för det föreliggande förslaget, hvilket enligt min mening bör tillfredsställa alla, äfven de längst gående anspråk.

Men det synes icke vara förenligt med nutida maktbegär att låta sig nöja, äfven om man icke i alla delar får sin vilja fram. Därom kunde nu icke vara så mycket att säga, om man blott velat hålla sig till denna så länge på dagordningen stående rösträttsfråga och den därmed sammanhängande frågan om valsättet. Nu har man emellertid däri inblandat en annan därmed icke sammanhängande fråga, den om villkoren för att vara ledamot i Första Kammaren. De i motionerna berörda villkor om census och arfvodeslöshet äro jämte åldersbegränsning de enda bestämmelser, riksdagsordningen uppställer för att tillförsäkra Första Kammaren en sådan sammansättning, att kammaren må kunna fullt värdigt fylla den uppgift, som genom grundlagarne blifvit densamma anvisad och hvars innebörd jag icke lär behöfva här närmare utveckla. Villkoren utgöra således viktiga delar af den grundval, hvarpå hela vårt representationsskick hvilat. Att, såsom nu ifrågasatts, vilja rubba denna grundval är icke och har icke i ringaste mån bevisats vara nödigt och nyttigt, långt mindre *högst* nödigt och nyttigt, som grundlagen säger.

Första Kammaren har under de senaste åren i agitatoriskt syfte varit utsatt för mångfaldigt klander, men kammaren kan med lugn vädja till framtidens dom. Fel och svagheter hafva naturligtvis vidlådt denna kammare liksom hvarje annan representation och för öfrigt allt annat mänskligt. Men historien skall bära vittne därom, att denna kammare städes sökt samvetsgrant uppfylla sin plikt och alltid utan personliga hänsyn pröfvat hvarje fråga med blicken fästad endast därpå

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

och på hvad som ansetts gagneligt för ett älskadt fosterland, för dess lycka och dess ära. Så var förhållandet särskildt under sistlidet års riksdag, då vi ju hade en ren andrakammarmajoritets partiregering, hvilken den ena gången efter den andra erhöi stöd i Första Kammaren, men icke af sitt eget parti. Det måste därför hos mig och säkerligen hos många flere väcka förvåning, ja, jag säger, sorg, att från medlemmar i denna kammare och äfven från regeringsbanken kunnat gifvas stöd, mer eller mindre, åt motioner om ändringar i bestämmelserna rörande Första Kammaren, hvarigenom denna kammare, som allt hittills hållit trogen vakt kring Sveriges lyckliga samhällsskick och dess konstitutionella konungamakt, skulle till hela sin karaktär väsentligen förändras, huru dugande och aktningvärda än de nya män må blifva, hvilka efter förändringen komma att intaga platserna i denna kammare.

Jag kan för min del icke gilla de föreslagna förändringarna, utan anser dem vara både onödiga och högst onyttiga, och jag kan ej heller gilla, att Första Kammaren, då den skall fatta beslut i den stora och utomordentligt viktiga frågan, skall grunda detta sitt beslut på gissningar, huru en omröstning i Andra Kammaren kan komma att slå ut, och därför, mina herrar, yrkar jag, att Kammaren icke måtte godkänna herr Olof Jonssons m. fl. reservation, utan bifalla utskottets förslag utan någon förändring.

Herr Berger: Då jag har reserverat mig mot utskottets betänkande, har jag begärt ordet för att få något utveckla skälen för min reservation. Reservationen går, som bekant, därpå ut, att till utskottets förslag skall göras ett tillägg af den innebörd, att Första Kammarens ledamöter skola åtnjuta resekostnadsersättning och arfvode i likhet med hvad för Andra Kammarens ledamöter är stadgad. Det kan ju med rätta sägas, att personer, hvilkas årsinkomst understiger 6- å 7,000 kronor, icke gärna kunna åtaga sig ett uppdrag att vara ledamöter af Första Kammaren. Ett sådant uppdrag blir dem för kostsamt. Hela den stora massa af till Första Kammaren valbara personer, som hafva en inkomst af mellan 4,000 och 7,000 kronor, är i själfva verket utesluten från tillträde till Första Kammaren; och valbarheten till Första Kammaren kan icke blifva densamma i verkligheten, som den är på papperet, i riksdagsordningen, på annat sätt, än därigenom att Första Kammarens ledamöter få arfvode liksom Andra Kammarens ledamöter. *Census för valbarhet till Första Kammaren är i själfva verket nu uppe vid 7,000 kronor och däröfver*, och census kan icke komma ned till lagens stadgade 4,000 kronor på annat sätt än det i reservationen anvisade.

Vidare synes det ligga en obestridlig sanning i det påståendet, att arfvode åt Första Kammarens ledamöter är *en klar konsekvens af de proportionella valen till Första Kammaren*. Ett stadgande om arfvode åt Första Kammarens ledamöter skulle högst betydligt underlätta för de olika partigrupperna inom landstingen och stadsfullmäktige i storstäderna att kunna välja riksdagsmän bland sina egna. Äfven om dessa partigrupper icke alldeles sakna kandidater att välja på, skall det dock ofta inträffa, att de hafva alldeles för få kandidater att välja emellan,

om de valde icke få arfvode för uppdragets fullgörande. Meningen med proportionella val till Första Kammaren är ju den, att alla meningriktningar skola blifva företrädta i Första Kammaren; men detta skall för vissa partigrupper ställa sig mycket svårt, ja, för somliga rent af omöjligt, om till ledamöter i Första Kammaren allenast kunna väljas förmögna personer.

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

Jag anser sålunda, att det finnes goda skäl för förslaget om arfvode åt Första Kammarens ledamöter. Nu säger man emellertid, att det icke går an att stadga något sådant, ty gör man det, kommer *karaktärsskillnaden mellan Första Kammaren och Andra Kammaren* att upphävas. Man säger: få Första Kammarens ledamöter arfvode, är det slut med Första Kammaren, och då är, säger man, så godt att först som sist införa en-kammarsystem. Ja, trodde jag, att det verkligen vore så, och att dessa farhågor vore grundade, skulle jag naturligtvis icke vara med om att tillägga Första Kammarens ledamöter arfvode. Men jag är lifligt öfvertygad därom, att dessa farhågor äro betydligt öfverdrifna, och jag skall anhålla att nu få anföras åtskilliga stadganden i den föreslagna riksdagsordningen, som hvar för sig skola komma att bidraga till och alla tillsammans att verka därhän, att Första Kammaren och Andra Kammaren skola blifva vidt skilda till sin karaktär, äfven om Första Kammarens ledamöter få arfvode. Några af dessa stadganden äro visserligen ej af synnerlig betydelse, men andra äro så mycket mera afgörande.

Första Kammarens ledamöter skola väljas för 6 år. Första Kammarens ledamöter skola därför vara i stånd att bättre än Andra Kammarens ledamöter bevara sin själfständighet gentemot valmännen. Första Kammaren *omdanas successivt* och ej såsom Andra Kammaren helt och hållet hvar tredje år. Första Kammaren skall därigenom blifva mindre beroende af opinionen för dagen än den Andra Kammaren. Första Kammarens ledamöter skola hafva en ålder af *minst 35 år*. Jag vill härvid anmärka, att i den socialdemokratiska rösträttsmotionen vid denna riksdag föreslagits, att denna åldersgräns skulle sättas ned till 30 år. Men detta yrkande har ej vunnit något afseende. Så hafva vi bestämmelsen om *census för valbarhet* till Första Kammaren, och är det stadgad, att den erforderliga ekonomiska ställningen måste hafva innehafts minst 3 år före valet. Census är visserligen icke öfvermåttan hög; men å andra sidan gäller, att nästan hvem som helst kan blifva ledamot af Andra Kammaren. Den valde behöfver ej hafva ett öres inkomst. Det kan tvärtom vara så, att riksdagsmannskapet just blir hans lefvebröd. Vidare ske valet till Första Kammaren *medelbart* genom landstingen och stadsfullmäktige, och detta är högst viktigt, ty all erfarenhet bestyrker, att det medelbara valsättet vid politiska val har ett alldeles bestämdt inflytande i konservativ riktning. Vidare gäller, att Andra Kammarens ledamöter väljas med allmän rösträtt, under det att urväljarne till Första Kammaren måste hafva betalt *skatt till kommunen*. Denna skillnad är också af mycket stor betydelse, såsom vi kunna erinra oss från den tid, då fråga var om att stadga, att rösträtten till Andra Kammaren ej skulle vara allmän, utan man tänkte sig en gräns vid det s. k. kommunalstrecket. Jag har ej några siffror till hands för tillfället,

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

men det är i allmänhet känt, att stora massor af de nya valmän, som skola få deltaga i valen till Andra Kammaren, sakna kommunal rösträtt. Slutligen hafva vi *den graderade röstskalan* vid val af landstingsmän och stadsfullmäktige, och det är ju klart, att denna 40-gradiga röstskala skall ensam för sig medföra en högst betydande karaktärsskillnad mellan Första Kammaren och Andra Kammaren.

På de grunder jag nu anfört, anser jag det vara uppenbart, att, äfven om Första Kammarens ledamöter få arfvode, skall det dock blifva en mycket stor karaktärsskillnad mellan kamrarne. Och männe det ej i själfva verket blir så, att *Första Kammarens ställning blir starkare* gentemot Andra Kammaren, om Första Kammarens ledamöter få arfvode, än Första Kammarens ställning blir utan arfvode. Utan tvifvel komma särskildt åtskilliga representanter för bondeståndet att taga plats i denna kammare, om kammarens ledamöter få arfvode. Och detta skall, enligt min mening, komma att stärka Första Kammarens kraft gentemot Andra Kammaren, sådan denna kan tänkas blifva sammanfatt. Det är, mina herrar, i stort sedt, Sveriges allmoge, det är hemmansägarna, som insatt oss i denna kammare. De hafva därmed gifvit oss ett bevis på det allra största förtroende. Jag tror, att tiden nu är inne, då vi å vår sida böra visa dem *vårt förtroende*, och jag tror, att vi kunna utan någon fara för vårt fosterlands framtid något maka åt oss i denna kammare till förmån för dem.

Då år 1866 arfvodelöshet stadgades för Första Kammarens ledamöter, skedde detta, enligt hvad då uttryckligen sades, för att gifva Första Kammaren en mera aristokratisk karaktär. Nu är det däremot meningen att göra Första Kammaren mera demokratisk. Ligger det då ej bra nära till hands att upphäfva den ifrågavarande arfvodelösheten? Sker detta, skall det helt visst ej dröja många år, förrän man skall betrakta det som den naturligaste sak i världen, att Första Kammarens ledamöter liksom andra människor få betaldt för sitt arbete, och man skall betrakta den motsatta åskådningen som något föråldradt, som ej kan tänkas återkomma.

Ja, härmed har jag angifvit skälen, hvarför jag utan tvekan röstar för arfvode åt Första Kammarens ledamöter, och jag skulle kunna stanna härvid. Men jag vill tillägga några ord. Första Kammaren har nu utan tvifvel i sin makt att bringa rösträttsfrågan till sin lösning vid denna riksdag. Vål är det sant, att det förslag till lösning, som föreligger till pröfning — jag tänker härvid på utskottets förslag med tillägg af stadgandet om arfvode åt Första Kammarens ledamöter —, är sådant, att det ganska allmänt inom Första Kammaren anses mindre tillfredsställande. Men man bör icke tänka endast på de offer, som Första Kammaren, enligt sin åskådning, skulle göra vid denna lösning af rösträttsfrågan. Man bör å andra sidan icke förgäta hvad man vinner. Man vinner genom det förevarande lagförslaget antagande den stora saken, att *de proportionella valen* blifva införda i vår statsförfattning. De proportionella valen äro just jämte den allmänna rösträtten till Andra Kammaren det stora och det bestående i denna rösträttsreform. Första Kammaren har hittills stått stark i sin strid för de proportionella valen, och om nu rösträttsfrågan vid denna riksdag blir löst på den väg, som synes vara utstakad, skall Första Kammaren

hafva den tillfredsställelsen, att det dock i väsentlig mån var genom Första Kammarens energiska och konsekventa kamp för de proportionella valen och genom den orubbliga fasthet, som Första Kammaren däri visade, som man lyckades att redan nu få detta framtidens val-sätt inskrifvet i vår riksdagsordning. Blir rösträttsfrågan nu löst, är det min öfvertygelse, att svenska folket en gång, sedan kifvet har tvstnat och all hetsighet har lagt sig, skall hålla Första Kammaren räkning för, att Första Kammaren i sin strid för de proportionella valen aldrig sviktade, utan tog alla konsekvenser, om det också kostade på, och höll sig rak intill den stridens slut.

Jag anbåller om bifall till herr Olof Jonssons m. fl. reservation.

Herr Trygger: För att kunna bedöma, hvad vi nu skola lämpligast besluta, gäller det — och därtill hafva vi fått en särskild anledning genom den siste ärade talarens anförande — att ärligt besvara den frågan: Hvad var orsaken till proportionalismen? För min del tror jag, att jag riktigt besvarar denna fråga, om jag säger, att grunden till den sympati, hvarmed proportionalismen af många omfattats, var, att de trodde, att man på den vägen — och endast på den vägen — kunde bevara ett behörigt inflytande i Riksdagens Andra Kammare åt särskildt våra landtmän, hvilka vi ha mycket att tacka för, och hvilka gjort så stora insatser till fosterlandets bästa. Proportionalismen blir sålunda liksom en försäkring — en försäkring för, att minoriteten skulle få ett behörigt inflytande, en försäkring, som icke skedde i denna minoritets intresse, utan i statens, i fosterlandets intresse. Men samma ståndpunkt föranledde ock, att de, som omfattade proportionalismen, ansågo sig icke kunna stanna vid att genomföra densamma vid valen till Andra Kammaren, utan ansågo, att det var nödigt, att en minoritet i de valkorporationer, som tillsätta Första Kammaren, äfven skulle få tillfälle att göra sig gällande i denna kammare. I friherre Gripenstedts vid denna riksdag framlagda förslag se vi det beslut, som denna kammare vid förra riksdagen fattade, och hvilket var uppbyggt af den tanke, som jag nu haft äran framställa. Detta beslut biträdades icke blott af dem, som voro proportionalister — som föredrogo detta valsätt framför alla andra — utan äfven af åtskilliga vänner af majoritetsval, därför att vi ansågo det då föreliggande på proportionalistisk grund byggda förslaget vara i sig acceptabelt.

Detta Första Kammarens beslut i föl, mina herrar, blef det program, hvarpå regeringen bildades. Det förslag, som nu Kungl. Maj:ts regering framlagt, går emellertid långt utöfver hvad kammarens beslut då innefattade, och innebär i viss mån en författningsrevision. Men ännu längre än Kungl. Maj:ts regering gå reservanternas, hvilka ha uppgifvit proportionalismens ursprungliga ändamål att bereda behörigt inflytande för minoriteten, såväl i Första som i Andra Kammaren. Man har i stället proklamerat den principen, att det proportionella valsystemet är det enda riktiga, och, mina herrar, vi hörde den siste ärade talaren med sådan öfvertygelse framföra just denna uppfattning. Han ansåg, att ett slag för proportionalismen var i och för sig ett slag för fosterlandet. Proportionalismen har sålunda för många blifvit sitt eget ändamål, den enda vägen till lugn och ro i vårt fosterland. Denna

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

sats, mina herrar, har på senare tiden upprepats från så många håll, att den allmänhet, som tror på den, snart rakt icke vet, hvarför den kommit till detta resultat. Följden har alltså blifvit, att det vid denna riksdag gäller icke att bevara åt minoriteten ett behörigt inflytande, utan att till hvarje pris genomföra proportionalismen.

Ursprungligen ville man på denna proportionalistiska grund göra en öfverenskommelse med ett parti i Riksdagens Andra Kammare, nämligen just det, hvilket proportionalismen ursprungligen afsåg att bevara vid behörigt inflytande i landets angelägenheter. Men denna uppgörelse har icke kunnat komma till stånd med detta parti ensamt, därför att det icke kunnat behärska majoriteten, utan underhandlingarna ha utsträckts, så att de förts med två partier, såväl med det förstnämnda som med dem, hvilka äro vänner af majoritetsval. Det är ju tydligt, att, när man underhandlar med två för att med båda samtidigt få en öfverenskommelse, och dessa båda därvidlag fullfölja olika intressen, den, som står på andra sidan, får göra synnerligen stora uppoffringar. Och ser man på det förslag, som nu framlagts af Kungl. Maj:t, måste man säga, att Första Kammaren får ganska högt betala realiserandet af sin önskan att åt landtmännen bevara ett behörigt inflytande i Andra Kammaren, och de få jämväl betala för att för ögonblicket få en uppgörelse med vissa ledamöter af samlingspartiet, hvilka ledamöter dock icke kunna garantera, att den öfverenskommelse, som kommer till stånd, verkligen i framtiden kan från deras sida honoreras.

Men, mina herrar, om landets intresse fordrar en uppgörelse, så måste vi gå in på den, trots den risk, som därmed är förenad. Det spelar för visso ingen roll, huruvida vi, som nu sitta här i denna kammare, bli kvar eller ej. Däraf beror icke landets välfärd. Men den beror däraf, att i denna kammare finnas personer, som kunna tillvarataga de stora och viktiga intressen, som denna kammare hittills städe ha tillvaratagit. Jag behöfver endast erinra om rikets försvar, om bildningsintressena, om den stora ekonomiska utvecklingens oafvisliga kraf. Vårt tvåkammerssystem hvilat, som herrarne veta, på den tanken, att i Första Kammaren de större erfarenheten, den högre bildningen, de stora ekonomiska intressena och den mera vidsträckt blicken för fosterlandets stora kraf skola vara till finnandes. Denna tanke är väl också riktig och har, såvidt jag förstår, utvecklats på ett synnerligen klart sätt af den ärade talaren på kristianstadsbänken. Vi ha behof af ett verkligt öfverhus. Men, mina herrar, redan genom Kungl. Maj:ts förslag är denna tanke något rubbad, och jag kan icke gifva hans excellens herr statsministern rätt, då han förklarade, att Första Kammarens hufvuduppgift var att utgöra en representation, framgången ur de kommunala institutionerna. Nej, mina herrar, Första Kammarens uppgift är att inom representationen bereda plats för egen-skaper, som kräfvas i landets intresse och som icke äro tillräckligt representerade i Andra Kammaren. Dessa kammare komplettera hvarandra.

Men, mina herrar, om Kungl. Maj:ts förslag är betänkligt i fråga om den ställning, som Första Kammaren bör intaga, så är det ännu värre beställdt med reservationerna. Jag vill då först vända mig mot

den af herr Wieselgren framställda motionen, som blifvit tillstyrkt i den reservation, som afgifvits af herr Olof Jonsson m. fl. Min djupa aktning för motionären har gjort, att jag med stor sorg läst hans motivering för motionen. Ingen vill bestrida, att Första Kammaren har många brister och att Första Kammaren kan behöfva förbättras, men huru motionären i den omständigheten, att Första Kammaren i vissa af honom framställda frågor har enligt hans mening beslutit på olämpligt sätt, kan finna anledning till det påståendet, att kammaren behöfver en annan sammansättning, när han dock erkänner, att i de största af våra nationella frågor denna kammare dock varit på rätt sida, det är mig oförklarligt. Herr Nyström åter har sagt, att Kungl. Maj:ts förslag går så långt, att det just icke gör så mycket om man går litet längre, och att man därför bör taga reservanternas förslag. Detta förefaller mig vara en bra egendomlig uppfattning, när, såsom här är fallet, frågan gäller ett utplanande af gränsen mellan de båda kamrarna. Konsekvensen af herr Nyströms uppfattning är, såvidt jag kan begripa, ingen annan än den, att man redan nu bör så godt först som sist öfvergå till ett enkammarsystem. Herr Nyström jämte öfriga reservanter ha vidare gjort gällande, att den förändring, som i Kungl. Maj:ts proposition har skett i fråga om rösträtten vid val till stadsfullmäktige och landsting, afser att bereda de lägre beskattade tillfälle att i Första Kammaren insätta meningsfränder, som i ekonomiskt afseende stå dem så nära som möjligt. Jag känner icke — kanske man inom regeringen kan gifva bättre upplysningar — hvad afsikten varit med ifrågavarande stadgande i det kungliga förslaget. Men för min del kan jag icke framläsa en sådan afsikt som herr Nyström antagit, och den kan icke heller, såvidt jag begriper, a priori antagas. Icke kan jag tänka mig, att t. ex. de, som vilja ha fram en förändring i prästvalsförordningen, så att hvar och en får en röst, önska detta, för att församlingen skall bli i tillfälle att bland de mindre bemedlade välja sin präst, utan afsikten är väl att de må kunna bland de kompetenta välja den, som majoriteten af valmännen anser vara bäst, och för hvilken den har det största förtroendet. För öfrigt, i stort sedt, tror jag för min del, att den satsen gäller, att förmåga lätt omsätter sig i ekonomiskt oberoende, och jag finner icke det vara för mycket begärdt, att den, som har plats i denna kammare och skall på sätt nyss utvecklat här tillvarataga landets intressen, må kunna undvara ett arfvode af 1,200 kronor. Undantag finnas för visso, men dessa undantag bekräfta i själfva verket regeln.

Den siste ärade talaren fann utan tvifvel, att den motivering, som äfven han i reservationen varit med om, icke var tillräcklig, och han anförde därför ett nytt skäl för sin mening. Han sade, att proportionalismen afser, att alla riktningar skola representeras i Första Kammaren. För min del tror jag, att detta är ett misstag af den högt ärade talaren. Proportionalismen afser, såvidt jag fattat den, att alla berättigade riktningar skola representeras i Riksdagen, i den Första eller Andra Kammaren. Men att proportionalismen skulle kräfvat, att alla representeras i Första Kammaren, lär icke vara riktigt, och vore det riktigt, mina herrar, skulle vi icke kunna antaga Kungl. Maj:ts förslag.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

Den Tällbergiska motionen går ännu längre än herr Wieselgrens. Den blottar ännu tydligare, hvad afsikten är i fråga om Första Kammaren: census skall förändras, massan skall delas i två grupper, af hvilka arbetarna och deras representanter intaga platsen i Andra Kammaren, landmännen och deras representanter i den Första. Hvad därutöfver är, beröfvas politiskt inflytande. Mina herrar, kan detta anses vara förenligt med landets väl? Nej, svara de flesta. De säga: Dessa Tällbergiska villkor äro i sig oantagliga, men det är nödvändigt att taga dem för att få frågan löst i år. Och så fordra de, att det ena villkoret, arvodet, skall tagas genast, och det andra, nedsättningen af census, skall tagas vid en sammanjämkning mellan kamrarnes beslut. Hans excellens herr statsministern förklarade, att äfven regeringen numera öfvergifvit sin ståndpunkt, och tillrätte antagandet nu genast af herr Jonssons reservation, där arvode är föreslaget. Herr statsministern har förut uppmanat oss att följa vår mogna öfvertygelse, det synes mig därför, att han bort komplettera nämnda uppmaning med det rådet: Gören som jag lär, men ej som jag lefver. För min del erkänner jag lika väl som många andra, jag kan säga de flesta andra, att rösträttsfrågan måste snart lösas, men, mina herrar, betyder detta detsamma, som att den lösas vid denna riksdag? För mig är en sådan uppfattning ofattlig. Kunna kamrarne icke, trots all den offervillighet, som finnes i denna kammare, komma till enighet, är det tydligt, att en upplösning bör ske af den kammare, som icke antagit det af Konungen framlagda förslaget, detta enligt den princip, som kronan förra året fastslog i den kris, som då förelåg.

Mina herrar, sker en upplösning, så får folket uttala sig. Förkastar då folket proportionalismen, ja, då är det bättre, att det sker 1907 än 1908, godkännes åter proportionalismen, ja, då är allt väl för dess anhängare, då kunna de till den tillfredsställelse, proportionalismen skänker dem själfva, lägga också den, att de i hvad de ause riktigt hafva med sig det svenska folket. Frågans slutliga lösning blir icke med en enda dag eller ens med en timme försenad. En så enkel utväg kunde man tycka bort erbjuda sig för hvar och en som den naturligaste. Men hvad säger man därom? Jo, att resultatet af en upplösning, om man nu icke godkänner ett oskäligt långt gående förslag, kan bli, att vi nästa gång måste taga ett förslag, som är sämre än något af dem, som nu kommit i fråga. Men härpå vill jag för min del svara, att jag icke låter min röst afgöras af någonting annat än min öfvertygelse om hvad för landet under de förhållanden, som jag kan bedöma, synes mig bäst. Fruktan för en aflägsen möjlighet, som icke kan på förhand på något sätt beräknas, bör icke bestämma en folkrepresentants votum, och den bestämmer icke mitt. Jag tänker för högt om vårt folk, jag har för stor aktning för denna kammare, för att kunna räkna med den föreställningen, att landet skulle fordra, att denna kammare skulle medgifva, att vi, så länge vi själfva bestämma våra gärningar, låte våra beslut dikteras af annat än vår egen uppfattning af hvad som för land och folk är det nyttigaste och lyckligaste. Vi sitta sannerligen icke i denna kammare för att ängsligt lyssna till den allmänna opinionens bud, än mindre till en så kallad partipress' imperativ. Man må förlåta oss, om vi i motsats till Kungl.

Maj:ts regering ha svårt att som den högsta visdom i dag proklamera hvad vi för 14 dagar sedan ansågo såsom en orimlighet. Fosterlandet skulle enligt min mening taga mindre skada, om vi trots bästa öfvertygelse i ett särskildt fall felaktigt uppskattade dess behof, än om vi af svaghet skulle låta dess öden bestämmas af något som vårt förstånd och vår känsla utdöma såsom stridande mot fosterlandets sanna intressen.

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

Mina herrar, det gäller för den enskilde folkrepresentanten endast och allenast att efter bästa förmåga göra sin plikt. Folkens historia visar, att därigenom det helas välfärd bäst befordras. Herr grefve och talman, jag anhåller om afslag å det yrkande, som hans excellens herr statsministern, med uppgifvande af såväl Kungl. Maj:ts som utskottets förslag, gjort i denna kammare.

Herr Jonsson: Det bör vara lätt att fatta, att konservatismens män inom denna kammare, när de erinra sig, hvilken ledande ställning dessa herrar själfva äfvensom kammaren inom Riksdagen intagit vid afgörandet af rätt många viktiga frågor, hysa en viss fruktan och betänksamhet mot de till synes vidtgående förslag, som föreligga i dessa utskottsbetänkanden. Om jag, som tidigare än herrarne har följt arbetet med de frågor, som här tagit gestalt, nu i viss mån skulle söka reda begreppen om de vådor, som dessa förslag anses medföra, så torde det vara förlåtligt, att jag anser mig skyldig göra det.

Om ändringarna i grundlagen beträffande Andra Kammaren är det icke mycket att säga, ty de äro desamma, som förut varit föreslagna, både i fråga om valrätt och valsätt, om också metoden är ny. Men det nya, som väcker fruktan och betänksamhet, är den reform, som föreslås beträffande den kommunala röstskalan och de val, som inom kommunerna bli grundläggande för Första Kammarens sammansättning. När man nu har betraktat dessa siffror, som föreligga i de i Riksdagen utdelade tabellerna, har den fruktan uppstått, att de lägre fyrktalen skulle komma att alltför mycket dominera vid beslut inom kommunerna eller vid val af stadsfullmäktige och ledamöter af lands-ting, och utskottets ärade ordförande gjorde sig såsom den förste tolken för den farhågan möda att visa, att den s. k. jämviktsgränsen icke var något att bygga på, utan att man måste taga en helt annan gräns för att bedöma det öfvervägande inflytande, som de små fyrktalen inom kommunen skulle få. Om man följer den anvisningen i stället för jämviktsgränsen och ser till, hvad fyrktalsgrupperna 1—50 väga inom landskommunerna, så finner man, att endast i ett län dessa två grupper 1 till 25 och 26 till 50 bli majoritet, i alla andra län komma de att ligga under. Men, mina herrar, det är icke allenast vid de siffror, som statistiken har att uppvisa, man får fästa sig, utan det finnes också åtskilligt annat, som här öfvar inflytande. Jag är öfvertygad om att alla kammarens ledamöter dela min mening därom, att de fyrktal, som grunda sig på inkomst och således innehafvas af eu befolkning af mera rörlig beskaffenhet och som oftare flyttar från den ena kommunen till den andra, kunna tillhöra element, som i fråga om kommunens hushållning icke äro lika betänksamma som de ägare af fyrktal, hvilka grunda sig på fast egendom, att således den befolkning, som är fastighets-

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m. ägare inom en kommun, har, om jag så får säga, en mera samhällsbevarande natur än i allmänhet den, som har sina fyrkar på grund af inkomst.

(Forts.)

Det är skada, att icke den nya kommunalstatistiken har kunnat lämna oss siffror på huru förhållandet komme att ställa sig mellan dessa två kategorier. Man har där endast de för fastighet och de för inkomst påförda fyrktalen inom hvarje kommun och hvarje län att gå till, men man vet icke, huru rösträtten efter det förslag, som nu föreligger, skulle komma att fördela sig mellan dessa två olika kategorier. Enligt statistiken utgör det fyrktal, som har påförts fastighet, sammanräknadt för alla landskommuner nära 49 procent, under det att fyrktalet för inkomst är något öfver 51 procent. Jag tror mig våga säga, att verkningarna af den nya rösträtten i kommunerna komma att i väsentligt högre grad gälla det fyrktal, som är grundadt på inkomst, än det som är grundadt på fastighet, emedan såväl den första nedläggningen i röstetalet som särskildt den högsta begränsningen långt mera komma att gälla dessa inkomstfyrkar än fastighetsfyrkarna. Således tror jag mig kunna säga — och jag vågar hålla före att detta skall visa sig vara riktigt, när man kan komma till en närmare undersökning — att fastighetsfyrktalen äro högst afsevärdt öfvervägande i medeltal inom samtliga Sveriges landskommuner. Jag har särskildt sökt taga reda på huru detta förhållande nu ställer sig beträffande de lägsta fyrktalsgrupperna, och med ledning af den af aktuarien Flodström i och för det tilltänkta införaudet af en inkomstskatt verkställda statistiska utredningen kan man sluta sig till att inom fyrktalsgruppen 1—25 fastighetsfyrktalen utgöra ungefär 86 procent af samtliga fyrkar, att i nästa grupp 26—50 fastighetsfyrktalen äro ungefär 37 procent af hela fyrktalet inom gruppen och att slutligen fyrktalen för fastighet inom alla högre fyrktalsgrupper sammanlagdt utgöra omkring 34 procent, allt inom landtkommunerna. När man nu vet, att den lägsta fyrktalsgruppen har ett så ojämförligt mycket större antal röstägande än de öfriga grupperna och att denna fyrktalsgrupp så öfvervägande består af fastighetsägare, så anser jag, att däri ligger en afsevärd trygghet mot att den kommunala rösträtten skulle komma att medföra några äfventyrliga verkningar. Har jag rätt i denna min uppfattning, så har man där en omständighet att fästa sig vid, när man skall bedöma, hvart man kommer genom ett bifall till dessa förslag.

Men, mina herrar, det är också en annan omständighet, som man måste taga i betraktande vid detta bedömande. Det är att — om jag ser bort från en och annan industriell kommun med en sammanträngd befolkning, tillhörande visst yrke — en alldeles gifven sak, att ett hundratal röstägande icke har så lätt att infinna sig på ett sammanträde som exempelvis 4 à 5 och att således luckorna blifva större vid tillslutningen i afseende å de lägre fyrktalsgrupperna än bland de högre grupperna, hvilket naturligtvis måste spela in i fråga om det inflytande, som man tror att de lägre fyrktalsgrupperna skola komma att få inom kommunerna:

Man frågar sig då: kan det väl ligga någon fara ur kommunal synpunkt däri, att makten i så pass betydande utsträckning öfverflyttas från dem, som nu hafva den, till de lägre fyrktalsgrupperna? Därpå

svarar jag, att den kvalificerade majoritet, som i åtskilliga fall erfordras för beviljande af anslag eller upptagande af lån, bör vara en tillräcklig garanti mot förlöpningar i afseende å kommunernas finanser och ekonomi.

Om jag sedan tänker på hvilka verkningar vi kunna hafva att, politiskt taget, vänta af den kommunala rösträttsordningen, nämligen vid val af ledamöter i landsting och stadsfullmäktige, så kan jag icke annat än finna, att väl böra då de lägst beskattade i åtskilliga fall blifva i tillfälle att insätta ledamöter i landsting och stadsfullmäktige, och väl böra på grund däraf dessa korporationer också kunna här och där sätta in ledamöter i Första Kammaren, hvilka äro efter deras sinne eller hylla deras politiska uppfattning, men om man föreställer sig, att verkningarna i det fallet skulle sträcka sig så långt, att därigenom Första Kammaren skulle komma att i alltför hög grad ändra karaktär, så tror jag att man räknar miste. De beräkningar, som jag i detta afseende sökt göra, hafva visat, att de lägre fyrkantsgrupperna icke kunna komma att spela någon afsevärd roll vid dessa val, utan endast i åtskilliga län kunna få så pass många röster, att en och annan ledamot i landsting eller stadsfullmäktige skulle kunna af dem tillsättas.

Jag skall nu öfvergå till den reservation, genom hvilken jag skiljer mig från utskottets majoritet. Man har då förmenat, att därest arfvode skulle införas för ledamöter i Första Kammaren, skulle detta arfvode komma att hafva alldeles gifna och afsevärda verkningar på kammarens sammansättning. Jag får för min del säga, att det argumentet förstär jag icke. Ty om radikala element kunna insätta ledamöter i stadsfullmäktige och inom landstingen i så stor omfattning, att dessa element där blifva starka nog för att vid valen till Första Kammaren kunna insätta en eller flera ledamöter, då, mina herra, lider det icke något tvifvel, att det finnes valbara män af hvilken röd och radikal färg som helst, hvilka också kunna och vilja mottaga detta uppdrag, men skillnaden blir den, att om arfvode införas, kunna väljarne taga sina män inom de trakter, där de bo, och således bättre känna dem de gifva sin röst, under det att, om arfvode icke införas, det blir Stockholm, som skall förse landet med representanter af denna färg. Och tro herrarne verkligen, att det skall vara något fördelaktigt för kammarens karaktär och anseende, att man med öppna ögon vill låta riktningen gå åt det hållet? Ty hvad som här är bestämmande, det är, som sagdt, sammansättningen af valkorporationerna. Om denna sammansättning blir sådan, att det kan plockas in element af annan beskaffenhet än de som nu finnas, så kan man vara säker om att de komma att finnas där i alla fall, men de blifva kanske af den beskaffenhet, att herrarne komma att ångra sig öfver att icke genom arfvodets införande hafva gjort det lättare att få in element, väl med samma meningsuppfattning, men kanske med mera stabil och resonlig läggning än de, som skulle vinna inträde, därest väljarne tvingades att i själva centrum af politikens härdar söka sina män. Jag kan således icke finna, att införandet af arfvode bör komma att öfva inflytande på Första Kammarens sammansättning i olycklig mening, utan snarare i god mening.

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.

(Forts.)

Utskottets ärade ordförande hade svårt att förstå anledningen, hvarför hans excellens statsministern här uppträdde och bjöd under hvad Kungl. Maj:t själf förut har föreslagit, när nämligen statsministern uttalade, att kammaren handlade klokast, om den biföll den af mig med flera afgifna reservationen. Ja, det må nu vara, att herr ordföranden icke fattade den anledningen, men jag tror att andra kunna fatta den, alla nämligen som ansett — och de äro många — att den kura-gömmapolitik, som vid behandlingen af dessa frågor inom särskilda utskottet i ett visst fall har bedrifvits, icke varit lycklig, utan att det hade varit bättre, om dessa förhandlingars resultat kunnat angifvas mera öppet och således allmänheten kunnat följa med hvad som försiggått. Jag undrar, om icke nu ändtligen tillfället kunde vara inne att bedrifva en mera öppen politik och säga, hvad man i själfva verket vill, äfvensom, tror jag också, hvad man från andra sidan är beredd att göra. Öfverensstämmer icke detta, mina herrar, mera med Första Kammarens värdighet att nu säga ett bestämdt ord, hvarigenom man säkrare kan ernå frågans lösning, än genom att enbart ställa sig på utskottets förslag?

Ingen torde vara i okunnighet därom, att stämningen i landet dag för dag har med styrka utvecklat sig därhän, att det nu fordras, att man skall komma till ett positivt resultat vid rösträttsfrågans behandling. Herrarne må fästa hvilket afseende som helst vid dessa rop, som nå våra öron, men jag undrar ändå, om icke Första Kammaren i själfva verket har ett behof af att stå i rapport med svenska folket, ty när det gäller, är det kanske ändå därpå det beror, hvilken ställning Första Kammaren nu har och i framtiden kommer att få. Man må följa sina egna meningar så långt som helst — det är berättigadt — men man må också, när situationen är allvarlig, se till icke allenast att klockan går rätt, utan också hvad klockan är slagen, och under den stämningen fatta sitt beslut.

Jag anhåller om bifall till den af mig med flera afgifna reservationen.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande kl. 7 på aftonen.

Grefve Wachtmeister, Hans: Herr talman, mina herrar! Ett faktum, som vid första påseendet kan förefalla egendomligt nog, är att denna fråga om utsträckning af rösträtten till Andra Kammaren, hvilken under så många år intagit en förhärskande ställning i vårt politiska lif, nu när allt tyder därpå, att den nalkas sin lösning, erhållit en så förändrad karaktär, att frågans kärnpunkt icke längre är den, huru med rösträtten till Andra Kammaren skall anordnas, utan hvilken Första Kammarens ställning i vår statsförfattning för framtiden skall blifva. Om jag också beklagar, att förhållandena gestaltat sig så, att denna fråga blifvit så akut som den är, så kan jag likväl icke förneka, att i sammanhang med frågan om införande af allmän rösträtt till Andra Kammaren frågan om Första Kammarens framtida ställning äfven måste komma på dagordningen.

Enligt grundlagen äga båda kamrarna lika behörighet och myndighet. Denna kamrarnas sidoordnade ställning är för närvarande icke endast formell, utan också på det stora hela taget reell, hvilket hvad Första Kammaren beträffar innebär, att den fattar sina beslut efter hvad den i hvarje fall finner vara rätt och riktigt, utan att i regel falla undan för Andra Kammarens kända mening. Jag är den förste att erkänna, att detta förhållande icke kan fortfa- ra, om allmän rösträtt införes till Andra Kammaren, medan Första Kammaren lämnas orubbad. Den allmänna rösträtten kommer att tillföra Andra Kam- maren en så väsentligt ökad pondus, att den politiska tyngdpunkten utan tvifvel kommer att ligga där, och om Första Kammaren fortfa- rande som hittills följer sina egna vägar, hvilka kunna antagas komma att i mycket gå i annan riktning än Andra Kammarens, så kommer utan tvifvel vårt politiska lif att bestå af en serie mer eller mindre svårartade och svårlösta konflikter. Detta går icke i längden; det måste sörjas för att de båda kamrarnes kurser icke gå alltför mycket i sär.

*Om utsträck-
ning af den
politiska röst-
rätten m. m.*
(Forts.)

Detta erkänner jag, som sagdt, men på samma gång hyser jag en orubblig öfvertygelse, att ett verkligt tvåkamarsystem är ett oeffter- gifligt villkor för att vårt konstitutionella, parlamentariska statskick skall fungera till landets bästa. Och med ett verkligt tvåkamarsys- tem menar jag icke endast ett sådant, där besluten fattas af två sär- skilda afdelningar af representationen, utan ett system, där en sådan karaktärsskillnad består mellan kamrarna, att den ena kan sägas ut- göra ett uttryck för en mera bestående politisk åskådning.

Med dessa mina åsikter är det gifvet, att jag måste hysa stora betänkligheter mot den s. k. dubbelpopulationismen och följaktligen äfven mot Kungl. Maj:ts proposition. Denna angifver sig uttryckli- gen åsyfta att genom tillämpning af det proportionella systemet äfven vid val till Första Kammaren söka utjämna den intresseotsättning, som genom införande af allmän rösträtt till Andra Kammaren otvif- velaktigt måste uppkomma mellan kamrarna. Man kan befara, att detta endast är första steget på en väg, som successivt kommer att leda till utplånande af karaktärsskillnaden mellan kamrarna. Medgif- vande af arfvoden till ledamöterna i Första Kammaren och nedsättning af census för denna kammare hägra redan som en mogen frukt af dubbelpopulationismen, innan den ännu trädt i tillämpning. Och än vidare: om jag ock kan väl förstå en proportionalism, som bereder hvar parti dess rätt, beräknad i förhållande till antalet valmän inom partiet, förstår jag vida mindre en sådan proportionalism, där icke antalet valmän, utan antalet fyrkar eller bevillningskronor, på visst sätt beräknadt, fäller utslaget. Logiken pekar tydligt, i hvilken rik- tning den vidare utvecklingen kommer att gå, och denna svaga damm kommer snart att blifva genombruten.

Det kan då frågas, huru jag vill hafva denna viktiga fråga ord- nad. Jag måste då bekänna, att jag helst skulle vilja lämna Första Kammaren orubbad, i hvilket fall proportionella val hvarken skulle förekomma till Andra eller till Första Kammaren. Andra Kammaren komme då att få en än mera folklig karaktär, än den skulle erhålla enligt Kungl. Maj:ts förslag. Men huru går det då? kan man fråga.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

Komma icke då de hotande konflikter, om hvilka jag nyss talat, att inträda? Konflikter, ja väl, men jag kan icke inse, att dessa behöfva blifva ödesdigra för samhället. Afven om Första Kammaren i grundlagen lämnas orubbad, kommer den, ställd gentemot en ur allmän rösträtt framgången Andra Kammare, att finna sig uti att principalstämman inom representationen öfvergår till Andra Kammaren. Första Kammaren kommer att finna sig uti att träda något mera i bakgrunden. Jag kan för min del icke finna, att denna ställning på något sätt skulle vara för Första Kammaren nedsättande. Första Kammaren får ändå en synnerligen viktig uppgift; den kan verka mycket positivt godt och den kan verka modererande och kontrollerande på farten hos den måhända alltför hastigt framilande statsvagnen. Den kommer icke att sakna medel att fylla denna sin uppgift. Jag ber särskildt att få fästa uppmärksamheten på hvilken viktig roll de gemensamma utskotten spela i vår representation. Första Kammaren kommer hädanefter som hittills att äga tillträde till dessa utskott och kommer där, i den personliga beröringen med Andra Kammarens män, att kunna gifva skäl för sina meningar. Att denna punkt är viktig, bör icke förbises.

Då mina åsikter i den föreliggande stora frågan äro dessa, kan man fråga, hvarför jag icke inom särskilda utskottet yrkat på en lösning af frågan på majoritetsvalens grund, utan i stället anslutit mig till Kungl. Maj:ts förslag i hufvudsak. Detta har jag gjort, därför att jag ansett det vara ett oundgängligt villkor, för att Första Kammaren skall kunna fylla sin uppgift, sådan jag angifvit densamma, att det rådande enkammarssystemet på den direkta beskattningens område bortfaller, hvad beträffar den progressiva beskattningen och viss lindring i beskattningen. I annat fall kan genom användning af skatte-skrufven Första Kammarens uppgift neutraliseras. Ett bortfallande af de gemensamma voteringarna i nu antydda fall har synts mig vara ett villkor för införande af allmän rösträtt med majoritetsval till Andra Kammaren. Då jag emellertid icke såg någon utsikt till en lösning af frågan på denna grund och då det i rösträttsfrågans nuvarande läge hade varit meningslöst att uppställa ett program, som skulle komma att sakna praktisk betydelse, har jag anslutit mig till regeringens förslag. Jag har icke gjort det gärna, men jag har dock icke kunnat förneka, att de betydande ändringar i Första Kammarens ställning, som enligt detta förslag skulle komma att inträda, i sin mån motvägas däraf, att ändringen i Andra Kammarens sammansättning med tillämpning af proportionella val icke skulle komma att gå så långt som vid tillämpning af majoritetsval.

Men utöfver utskottets förslag går jag icke, och jag kan således icke biträda det framställda yrkandet om införande af arfvoden till Första Kammaren, lika litet som det yrkande, som hägrar bakom detta, nämligen om nedsättning af census till Första Kammaren. Man önskar — och det med fullaste rätt — en snar lösning af rösträttsfrågan; man önskar denna lösning på proportionalistisk grund, och man söker intala sig att dessa eftergifter, de s. k. Tällbergsska tilläggen, icke skola komma att förstöra Första Kammarens ställning. Jag vågar påstå, att detta är idel illusioner. I grund förändrad kommer Första

Kammarens ställning att blifva, och den sålunda förändrade kammaren kommer i sinom tid att uppgifva de positioner, som ännu återstå. Första Kammaren kommer att nedsjunka till ett tämligen betydelselöst eko af Andra Kammaren, en fördubbling af densamma. Nyttan af en sådan Första Kammare kan med skäl ifrågasättas. Såsom en erfaren politiker nyligen yttrat, läser ett en-kammarsystem, nominellt eller reellt, komma som ett bref med posten.

Nu kan det sägas, att det för Första Kammaren är fruktlöst att söka bevara sin ställning i författningen, ty Första Kammaren har i denna sin sträfvan icke stöd af den allmänna meningen i landet. Skulle så vara, tror jag att den allmänna meningen icke tillräckligt trängt in i hvad frågan gäller; den tänker måhända mest på de nuvarande förhållandena. Det nyligen ingångna 20:de århundradet kommer att blifva de sociala frågornas århundrade. Ju längre århundradet skrider framåt, dess mer komma alla andra frågor att ställas i skuggan för dessa frågor. Många ar kan det icke dröja, innan arbetarne eller med andra ord socialdemokraterna komma att blifva det härskande partiet i Andra Kammaren. Intet kan då vara rimligare eller naturligare, än att detta parti sätter sasom sitt främsta mål lösandet af de sociala problemen, och förvisso böra äfven alla andra klasser i samhället i sin mån söka medverka härtill. Faran är likväl, att för den härskande arbetarmajoriteten alla andra intressen komma att träda i skuggan för detta öfverväldigande intresse och att de för vinnande af målet komma att använda väl våldsamma medel. Det behöfs en faktor i statslifvet, som kan tillgodose äfven de kulturella intressena och värna om landets försvarskraft mot yttre fiender samt, på samma gång som den lämnar sin kraftiga medverkan till de sociala problemen lösning, tillika sörjer för att denna lösning icke må föra till sociala omstörtningar. En sådan uppgift kan blifva Första Kammarens, om den får fortleva såsom själfständig faktor i statslifvet. Det kan hända, att den allmänna meningen i landet då kommer att lämna Första Kammaren det stöd, som kammaren nu anses sakna.

Till slut några ord af så att säga mera personlig innebörd. Under några veckor har af pressen i hela landet fastslagits, att de, som icke accepterade de s. k. Tällbergska tilläggen, höra till högerintransigensen. Jag har icke förut vetat, att jag hörde till högerintransigensen, men det är ju svårt att känna sig själf — och nu vet jag det således. Tiden går fort i våra dagar. Den, som för 10 år sedan hade tillkännagifvit sin anslutning till ett förslag af den innebörd, som utskottets förslag äger, skulle förvisso hafva ansetts tillhöra, icke högerintransigensen, utan en långt avancerad vänster — måhända den yttersta vänstern. Nu skall det sägas, att det är icke nog att tillkännagifva sin anslutning till ett sådant förslag; man måste också vara med om hvad som fordras för att få det genomfördt. Hvad är det då som fordras? År 1884 väcktes en motion om medgifvande af resekostnadsersättning åt Första Kammarens ledamöter vid deras resor till och från Riksdagen. Vid behandlingen af denna motion i Första Kammaren uppträdde det nya riksdagsskicketets skapare, friherre Louis De Geer och betecknade detta förslag som förkastligt — så föllo hans ord — emedan det skulle medföra en minskning af karaktärsskillnaden

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

mellan kamrarna. Nu fordras utöfver den genomgripande omgestaltning af Första Kammaren, som följer af det proportionella valsättets införande, accepterande icke blott af resekostnadsersättning utan äfven af arfvode till Första Kammarens ledamöter och nedsättning i census. Detta innebär, att 1866 års riksdagsskick omstörtas och att Louis De Geers verk slås i spillror. Hvem är det då som fordrar detta? Ursprungligen har förslaget framförts af en grupp i Andra Kammaren, som visserligen icke är stor, men som är mäktig på den grund att, såsom det säges, den kungl. propositionen icke skulle kunna genomföras utan dess bistånd. Nu framhålles det, att hänsyn till fosterlandets väl och känslan af det tunga ansvar, som drabbar den, hvilken medverkar till förslaget fall, fordrar ett bifall till detta Tällbergiska förslag. Hänsyn till fosterlandets väl hindrar mig att lämna min röst till det Tällbergiska förslaget; och hvad beträffar ansvaret, må det ligga där det bör ligga. Med rättvisa kan icke sägas, att det ligger hos Första Kammaren, om kammaren icke accepterar de Tällbergiska villkoren.

Herr grefve och talman, jag yrkar bifall till utskottets nu föreslagna förslag oförändradt.

Herr Lundsten: Herr grefve och talman, mina herrar! Man väntade, att Kungl. Maj:ts förslag i rösträttsfrågan skulle vid denna riksdag inkomma i öfverensstämmelse med det af Första Kammaren under förra riksdagen antagna förslaget, ehuru något mera demokratiserad. Denna demokratisering gick dock längre än man i allmänhet väntat, särskildt hvad beträffar det kommunala strecket, som nedsattes ända till högst 40 röster. Nu har utskottet emellertid i hufvudsak antagit Kungl. Maj:ts förslag, i vissa punkter till och med ombildadt i ännu mer demokratisk riktning. Som ingen väl ens lärar tänka på att få kammaren att gå med på förändringar i mer konservativ riktning, står kammaren nu således på denna punkt. Jag ämnar icke upptaga tiden med att ingå i några detaljer. Den proportionella valmetoden är så mycket omdebatterad, att därom är ej mycket nytt att säga.

I afseende å förslagens innehåll är så mycket för oss alla klart, att förslaget gifver allmän rösträtt, samt att det lägger den kommunala makten i medelklassens och de mindre jordbrukarnes händer; dock anser jag icke någon fara ligga däri, utan tvärtom tryggas därigenom samhällets lugna utveckling.

Naturligtvis skulle jag helst vilja stanna vid utskottets förslag, men af politiska skäl är jag beredd att gå ännu något längre i demokratisk riktning. Jag kan nämligen icke vara med om att bidra till att frågan faller; och min öfvertygelse är, att om icke Första Kammaren antager herr Olof Jonssons m. fl. reservation i år, är det högst sannolikt att frågan faller. Hvad vinna vi då genom att uppskjuta frågan? Jo, efter hvad man kan antaga, kommer frågan efter rent af upprivande, ohyggliga valstrider ändtligen tillbaka till Riksdagen, för att åter tagas under ompröfning. Tro herrarne då, att, äfven om majoritet skulle finnas för den proportionella valmetoden, det Tällbergiska förslaget icke kommer med? Jo, det kan man vara säker på, och antagligt är, att icke någonting af detsamma då kommer att afprutas.

Det voro därför lyckligt för fosterlandet, om denna långvariga strid *Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.* avslutades i försonlighetens tecken. Således anser jag det vara politiskt klokt af Första Kammaren att söka lösa frågan i år på den Tällbergiska linjen. särskildt som hans excellens herr statsministern tillkännagifvit, att regeringen också kan vara med om denna lösning af frågan, eller närmare bestämdt på grundval af herr Olof Jonssons m. fl. reservation.

På grund af hvad jag här framhållit ber jag, herr grefve och talman, att få yrka bifall till den af herr Olof Jonsson m. fl. afgifna, vid utskottets betänkande fogade reservation.

Grefve Wachtmeister, Axel: Herr grefve och talman, mina herrar! Då jag förlidet år, dels genom att underskrifva en motion, dels genom att i kammaren yttra mig, angifvit såsom min åsikt att rösträttsfrågans lösning borde grundas på majoritetsval, ehuru i oupplösligt samband med de i motionen angifna skattevillkoren, och jag detta oakadt nu kommer att gifva min röst för ett proportionalistiskt förslag, anser jag mig skyldig att uttala detta, äfvensom att med några ord närmare angifva min ställning till frågan i dess helhet.

Jag har ingalunda bytt om åsikt. Jag har alltid ansett och anser ännu, att en i konstitutionellt hänseende oförändrad Första Kammare, äfven jämställd eller kanske rättare sagdt motställd en genom allmänna val demokratiserad Andra Kammare, skulle komma att fylla sin uppgift att betrygga en lugn samhällsutveckling långt säkrare, än om den grundas på den proportionalism, som numera står så högt i kurs. Då jag emellertid anser det vara meningslöst att fortfarande hålla fast vid ett förslag till frågans lösning, som icke synes hafva vunnit någon allmänna tillslutning, och då jag, liksom såmånga andra, ifrigt längtar efter att få slut på denna uppslitande rösträttsstrid, som redan varat alltför länge, har jag offrat min personliga åsikt och sökt öfvervinna min motvilja mot proportionalismen samt slutit mig till det förslag, som jag tycker mig finna skulle komma att verka mest samlande, nämligen Kungl. Maj:ts förslag, sådant det framgått ur utskottets behandling.

Likväl förefaller det nu som om frågan om den allmänna rösträtten och om valmetoden har blifvit en bisak och som om striden förändrats till en strid om Första Kammarens karaktär. Man har yrkat att Första Kammaren skulle demokratiseras ytterligare, än som redan skett i Kungl. Maj:ts förslag, demokratiseras genom införande af arfvoden och nedsättning af census. Man har velat göra gällande, att proportionalismen fordrar detta — denna proportionalism, som numera tycks vara ett slags afgud, åt hvilken allting skall offras! Men vårt tvåkammerssystems principer fordra väl ännu bestämdare — såsom af flera talare i dag kraftigt framhållits — att Första Kammarens karaktär skall vara afsevärdt olika Andra Kammarens. För mig ter sig idealet af Första Kammaren sålunda: en kammare, som har mod och makt att stå emot och äfven står emot tillfälliga strömmingar, men som på samma gång har förstånd att gifva efter för en upprepade gånger genom en folkvald Andra Kammare uttalad folkmening — för så vidt det icke gäller landets välfärd. För mig står Första Kammarens konsti-

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

tutionella betydelse mycket högt, och jag kommer *icke att på något sätt* med min röst bidra till utskottets förslag, om det kombineras med vare sig ett eller båda af de Tällbergska villkoren, då, därigenom mänskligt att döma, med några få öfvergångsstadier Första Kammaren skall komma att göras till ett med den Andra.

Herr greve och talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag oförändradt.

Herr Liedberg: Då jag är en af de fyra reservanterna i denna kammare, må det tillåtas mig att säga några ord. Då denna stora fråga i fjol behandlades i denna kammare, var det konstitutionsutskottets utlåtande, som vann kammarens bifall. För min del kunde jag icke lämna utskottets utlåtande min röst, på den grund att det icke innebar, hvad medkammaren satt upp för att lösning skulle kunna åstadkommas med proportionella val till båda kamrarna. Då jag stod på den ståndpunkten, som jag alltid gjort, att det vore en lycka att få denna fråga löst så fort som möjligt, ställde jag mig bland dem, som sökte att med tillhjälp af dåvarande regeringens förslag lösa frågan. Men det gick i kras, som vi alla veta. Nu har regeringen framlagt ett förslag, hvilket, såsom vi nog minnas, i vintras, då det kom till allmänhetens kännedom och hvar och en fick sätta sig in däri, väckte ganska stort uppseende, då nämligen till och med de liberala tyckte, att regeringen gått för långt. Ja, man såg äfven i pressen en framstående politiker yttra, att här har man tagit ett stort steg, ja ett skutt så långt, att det vore fara värdt, att man bröte af sig högra benet. För min del vill jag omvända dessa ord och säga, att om man icke tager det stora steget, bryter man säkert af högra benet. Nu hafva vi sett, att regeringen varit målmedveten om att, om man skall lyckas på den vägen få frågan löst, måste man taga detta stora steg, som så många tala om. De hafva sett klart på saken och haft medvetande om att här ingenting längre vore att fundera på. Nog kan man säga med fog, som många här i denna kammare påstå — och det ha de rätt i — att Första Kammaren sedan icke kan gå längre i eftergifter. Det tyckes icke blifva slut från medkammarens sida på kraf. Det må så vara. Det är rätt, men skall man vinna något, måste man göra det på förstälens väg; och vi hafva sett mer än en gång att den, som gör de största eftergifterna, icke alltid i framtiden drager det kortaste strået.

Hvad den delen af Tällbergska villkoren vidkommer, som sammanfaller med herr Wieselgrens motion, har jag för min del icke tvekat att bifalla den. Jag anser nämligen, att det är en fullkomlig konsekvens af det demokratiska förslag, som regeringen lagt fram, att arfvode införes till Första Kammaren. Jag anser, att det icke är staten värdigt att lägga fram ett sådant förslag och bjuda sina medborgare något, som icke i verkligheten kan åstadkommas. Hvad skulle följen blifva, om icke detta arfvode infördes? Jo, naturligtvis, att antingen finge vissa partier söka sina förtroendemän inom andra partier, eller också finge de drifvas till att själfva aflöna sina män. Ingendera af dessa saker tilltalar mig, och det är heller icke rättvist. Jag förstår mycket väl, att denna kammare säger: det är hårdt, att man skall

göra så stora eftergifter, som nu ifrågasättas, men jag vädjar dock till denna kammare: låt oss i dag göra så stora eftergifter att frågan verkligen föres i säker hamn. Vi skola komma ihåg: landet behöver ro. Vi tala ständigt om samling, icke kan man tro, att den kan komma, förrän rösträttsfrågan är löst. Sedan vill jag fråga: Ha vi rättighet att låta gamla Sverige upprifvas af dessa inre strider? Jag tror det icke. Då jag, herr talman, icke vill åtaga mig det ansvar, som kan följa, om icke frågan löses vid denna riksdag, ber jag att få yrka bifall till den af herr Olof Jonsson m. fl. afgifna reservationen.

(Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m. (Forts.)

Herr Sjöholm: Hans excellens statsministern har med varm vädjan till kammaren förordat Olof Jonssons reservation. Det torde vara utan exempel i vårt politiska lif, att en regering, som lagt fram en kungl. proposition och fått densamma antagen och godkänd af ett utskott, redan innan debatten i kammaren tagit sin början öfverger sin ställning och intager en annan position. Det är att beklaga, att det är en s. k. högerregering, som har den tvetydiga äran att hafva slagit in på den vägen. Det är ju alldeles gifvet, att, om Första Kammaren skulle antaga den ifrågavarande reservationen, frågan icke stannar på den punkten, utan af följden blir, att vi få göra ytterligare eftergifter och således komma in på den s. k. Tällbergska motionen. Detta inser nog regeringen, och herr Nyström har med älskvärd öppenhet visat, att det kommer att gå så. Om nu striden alltså här kommer att stå om den Tällbergska motionen, så anhåller jag, att till de herrar, som sympatisera med den motionen, få framställa tre frågor, hvilkas besvarande hvar och en torde göra för sig själf. Jag behöver icke höra svaren. Den första frågan lyder så: Hvilken uppgift har Första Kammaren enligt nu gällande riksdagsordning? Svaret finnes i statsrådsprotokollet för den 5 januari 1863, där den nya representationens upphofsman angifver Första Kammarens karaktär och konstitutionella ställning. Det skulle vara en förolämpning att antaga, att någon i denna kammare icke har läst denna motivering, och därför behöver jag icke citera den. Jag ber endast, att herrarne måtte erinra sig den och bebjärta den. Andra frågan lyder: Hvilka kvalifikationer böra de män äga, som skola fylla den uppgift, som är kammaren förelagd? Förutom de speciella fordringar, som hvarje enskild valman kan ställa på sina kandidater, äro väl alla eniga i den åsikten, att Första Kammatens ledamöter böra vara ekonomiskt oberoende, äga en högre bildning och en mera omfattande erfarenhet samt med karaktärsfasthet förena en varm och själfupppoffrande fosterlandsskärlek. Nu kommer osökt tredje frågan: Kan man med någon grad af sannolikhet hoppas, att, om det Tällbergska förslaget antages, Första Kammaren i framtiden kommer att bestå af sådana män, som äga de angifna egenskaperna och i öfrigt fylla den uppgift, som är kammaren förelagd? Jag vågar på den frågan svara: nej! Det skall icke bestridas, att åtskilliga komma att väljas, som äro så beskaffade, liksom också att alla torde blifva fosterländskt sinnade, men säkerligen skall flertalet brista i ett eller annat hänseende. Har jag denna uppfattning, då kunna herrarne förstå, på hvilken sida jag kommer att ställa mig. Om den kungl. propositionen blir antagen, kommer den att förändra Första

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Kammarens karaktär till ett sämre än nu är förhållandet, men om Tällbergiska motionen antages, då kommer Första Kammaren icke vidare att hafva någon raison d'être, utan representationen blir i själfva verket en enda kammare, fördelad på två rum.

Men, säger man, detta må vara huru som helst, vi få icke betrakta frågan från den synpunkten, vi måste ovillkorligen nu lösa rösträttsfrågan och taga det anbud, som räcker oss af en medlem från Andra Kammaren. Man påstår, att detta icke är farligt. Jo, mina herrar, det är farligt, fosterlandet är i fara, och det är en förtviflad ställning att taga ett steg, som alla besinningsfulla och rättänkande i själfva verket ogilla. Vårt land är ett i ekonomiskt afseende ungt och i politiskt afseende gammalt land. Jag fruktar att, om vi beträda den väg, som herr Daniel Persson i Tällberg anvisat, vi snart skola befinnas vara ett i politiskt afseende utlevadt folk.

Då jag anser, att jag skulle svika min plikt såsom representant för det län, jag har äran tillhöra, om jag skulle acceptera den Tällbergiska motionen, får jag, herr talman, härmed tillkännagifva, att jag kommer att rösta mot densamma.

Herr Rettig: Jag har vågat begära ordet, emedan jag önskar få min åsikt till protokollet. Jag har sedan år 1902 vid de olika rösträttsförslag, som förevarit, icke yttrat mig. År 1902 var min uppfattning den, och jag talade äfven därför, att kammaren skulle antaga dåvarande konstitutionsutskottets förslag. Sedermera har jag, ehuru icke entusiast för det proportionella valsättet, lojalt följt de förslag, som framkommit, under förhoppning att frågan skulle bli löst. Jag hade äfven tänkt mig att i år följa det kungl. förslaget, ehuru jag måste medgifva, att, då jag för första gången läste detsamma, syntes det mig vara högst betänkligt, ej så mycket själfva förslaget angående rösträtt till Andra Kammaren, men så mycket mera i kommunalt hänseende, och såsom själf en gammal kommunalman, har jag icke kunnat underlåta att uppkonstruera alla de stora faror, som därmed skulle vara förenade. Emellertid hade jag, som sagdt, tänkt följa Kungl. Maj:t i frågan, men jag hade trott, att det skulle stanna därvid, jag hade aldrig trott, att en regering redan första dagen skulle frångå sitt eget förslag och gå in på ett helt annat. Och säkert är att hade regeringen tänkt sig, att det skulle blifva fråga om arfvode till Första Kammaren och censusedsättning, hade den icke behöft göra så stora förändringar med den kommunala rösträtten. Det är två olika saker, som det här gäller. Jag vågar äfven säga, att, om vi vetat förra året, att regeringen skulle komma med ett sådant förslag, skulle den svårligen kunnat påräkna något stöd. Men, som sagdt, jag har varit fast besluten att följa regeringens förslag — längre kan jag icke gå.

Herr Berger sade, med anledning af några yttranden, att följden af att acceptera det Tällbergiska förslaget skulle blifva enkammar-system, att om han vore öfvertygad därom, skulle han icke kunna vara med om förslaget. Då jag emellertid har en motsatt uppfattning, och tror att Tällbergiska förslaget har enkammar-system till följd, måste jag sätta mig emot reservationen.

Herr Olof Jonsson sade, att, om herrarne icke taga detta förslag nu, så få herrarne ångra det. Jag säger: taga herrarne detta förslag, få herrarne ångra det. Jag vet icke, hvarför Olof Jonssons åsikt skall vara bättre än min. Jag tror, som sagdt, att enkammarssystem är en fara för fosterlandet, och jag tror, att vi få ångra oss, om vi taga detta förslag. Så många hafva redan yttrat sig just med afseende härå, att jag icke behöfver repetera allt hvad de sagt, men min uppfattning är att, bifalla vi det Tällbergiska eller Olof Jonssonska förslaget, ty det är detsamma, om vi taga Olof Jonssons förslag nu, så få vi vid sammanjämkningen censusnedsättning, och detta innebär detsamma som antagande af enkammarssystem, det må nu komma förr eller senare.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Man har äfven sagt, att vi nu skola taga detta förslag för att få lugn och ro. Det undras mig, om det blir lugn och ro därigenom. Blir detta Riksdagens beslut, är det min öfvertygelse, att det icke blir någon entusiasm i landet öfver det antagna förslaget, icke i något läger. Högern tycker det är för mycket, vänstern tycker, att den icke fått nog, och de, som vilja hafva majoritetsval, äro missbelätta. Vid 1908 års val skola vi få se, huru striden kommer att blossa upp igen, och skulle händelsen vara den, att majoritetsvännerna då segra, hafva vi gifvit dem på hand aflöning för Första Kammaren och censusnedsättning. Jag ber herrarne fästa sig vid detta förhållande.

Här har också talats mycket om tillmötesgående. Jag förstår icke hvad som menas med ordet tillmötesgående, om det är bara den ena parten, som skall tillmötesgå och icke den andra. Det kan jag icke kalla tillmötesgående. Om man skall tala om tillmötesgående, skola väl båda mötas. Nu har Första Kammaren gått så tillmötes genom att acceptera det kungl. förslaget, att det synes mig vara det största tillmötesgående man kan fordra.

Min åsikt är sålunda den, att ett antagande af aflöning till Första Kammarens ledamöter och censusnedsättning leder till enkammarssystem, hvilket jag anser vara till största olycka för landet, och ber jag således, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets förslag och afslag å öfriga yrkanden.

Herr Berg, Gustaf Axel: Om större delen af 1800-talet kan sägas hafva varit en arbetsgifvarnes tidsålder, då dessa på många områden varit de bestämmande, synes däremot åtminstone första delen af 1900-talet vara och komma att blifva arbetarnes tidsperiod, under hvilken de allt mera träda fram i förgrunden. Vi kunna emellertid hoppas, att den tid icke skall vara aflägsen, då en sammanslutning kommer att ske, så att både arbetare och arbetsgifvare komma till insikt att hvad som är den enes fördel och intresse är äfven den andres och att vi arbeta icke blott för oss själfva utan äfven för andra, för ett gemensamt mål.

Men, mina herrar, om detta nu återger ställningen och framtidsförhoppningen på det sociala och det ekonomiska området, så äger det nog sin tillämpning äfven på det rent politiska. Det är arbetarne, som nu tränga fram till makten; och alla, åtminstone de allra flesta här bland oss, medgifva deras rätt att på ett inflytelseriikt och djupt ingripande sätt deltaga i lagstifningsarbetet. Frågan, den stora me-

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

ningsskiljaktigheten inom Riksdagen, gäller nu: *antingen* arbetarne och de nu tillträdande politiska klasserna på grund af sitt flertal skola vara berättigade att med faktiskt om icke legalt uteslutande af alla andra medborgare få *all* makt i folkrepresentationen — detta är *majoritetsvalens* naturliga och matematiskt gifna följd vid allmän rösträtt — *eller* om någon del af denna makt och detta inflytande bör bibehållas åt öfriga klasser och samhällsmedlemmar, det är *proportionsvalens* stora och rättvisa tanke.

Nu föreligger här ett kungl. förslag om proportionsval icke blott till Riksdagens båda kamrar utan äfven till landsting och stadsfullmäktige, och i sammanhang härmed göres en reduktion af de större skattedragarnes större röstetal, och man har, för att anföra endast ett par exempel, gått så långt ned att i en landtkommun, där det finnes ett stort bolag med kanske många miljoner kronors kapital och tusentals arbetare, fyra eller fem af dessa arbetare vid afgörande af kommunens gemensamma angelägenheter kunna öfverrösta hela bolaget, och att ä landtet likaväl som i städerna de, som betala de små och obetydliga skattebidragen, kunna bestämma skattebördan för dem, som detta hänseende få draga det tyngsta lasset.

Detta kungl. förslag, framlagdt af en konservativ regering, är ju något, som vi knappast förut kunnat tänka oss, och likväl stå vi här i denna kammare, vi som ju ansetts för och kännetecknats såsom reaktionärer, tillbakasträfvare, likväl stå vi här nu beredda, visserligen med någon tvekan, men, såsom jag tror, utan stor meningsskiljaktighet, att antaga detta förslag och detta för att, på samma gång vi vinna ett rättvist valsätt, förverkliga en sant demokratisk tanke i detta ords vackraste betydelse, för att söka skapa frid och endräkt, för att samla nationens nu söndrade krafter till ett gemensamt arbete för fosterlandet.

Med detta kungl. förslag, som godkänts af utskottet med några få förändringar och de flesta af dessa förbättringar, hade man väl trott, att man kommit till den yttersta gränsen af de eftergifter, som fordrades af Första Kammaren, speciellt i fråga om kammarens egen sammansättning. Man hade trott att, om framtiden skulle visa behof af kammarens ytterligare demokratisering, framtiden också själf skulle få draga försorg härom. Men så kommo dessa båda stormmoln på Riksdagens horisont, som hotade att med en hvirfvelvind sopa bort den enighet och det samförstånd man hoppades vinna och för hvilka man ville göra så stora offer. Stora grupper i Andra Kammaren fordrade och fordra nedsättning i Första Kammarens census, och man vill införa arfvode till Första Kammarens ledamöter, allt för att nivellera den karaktäristiska skillnaden i de båda kamrarnes sammansättning, som skaparen af det nuvarande riksdagsskicket ansett så viktigt att genomföra.

Fordran på nedsättning i census synes mig, att kammaren bestämdt nu måste motsätta sig. Det är denna census, som utgör karaktärsskillnaden mellan de båda kamrarne; borttages denna skillnad, eller blir censusnedsättningen väsentlig, skall tvåkammersystemet, som utgör en af de grundpelare, på hvilka vart statsskick hvilar, förvandlas från en verklighet till en skenbild. Det var om denna grund-

pelare, tvåkammerssystemet, som skaparen af vår nuvarande riksdags-*Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.* ordning yttrade följande korta, men tänkvärda ord:

»En lagstiftande församling liksom hvarje annan verklig makt bör vid sin sida hafva en jämlike för att icke förr eller senare urarta till ett envælde, som sätter egen maktfullkomlighet framför sanning och rättvisa», hvarför representationen borde fördelas i två kamrar på ett sätt, som på samma gång förekommer förhastade beslut och betryggar bestående rätt. Mina herrar, denna grundpelare få vi icke undergräfvat, icke rubba på sådant sätt, att den vacklar.

Den andra fordran för utjämmandet af skillnaden mellan kamrarne är införande af arfvode åt Första Kammarens ledamöter. Man har af lätt insedda skäl alltid ansett den nu befintliga skillnaden i detta hänseende såsom mycket väsentlig, och jag har varit mycket motvillig att med min röst medverka till dess borttagande. Då jag nu emellertid i denna del ansluter mig till de fyra reservanterna från denna kammare, sker det hufvudsakligen af två anledningar, som jag ber att få förklara. Med de förändrade bestämmelser i valsättet till Första Kammaren, som nu äro afsedda att införas, kommer ju den socialistiska och radikala gruppen af valmanskåren att få sig tillerkändt det antal representanter, som gruppens antal och sammanslutning betinga. För denna grupp, mina herrar, skall det nog icke blifva någon svårighet att finna för sig lämpliga kandidater, som äro kvalificerade genom 4,000 kronors årsinkomst. Inom industriens område är detta ett belopp, som icke sällan uppnås. Men landtmännen hafva icke så lätt att för de platser de få sig tillerkända finna sina kandidater, om de icke utslutande vilja hålla sig till de stora godsägarna, kapitalisterna, ämbetsmännen och de stora industrimännen. Landtmännen hafva tvärtom ganska svårt att inom egen krets bland de mindre jordägarna finna representanter, som kunna och vilja utan arfvode intaga plats i Första Kammaren. Ett fastighetsvärde af 80,000 kronor representerar nog icke så ofta i våra dagar en så oberoende ekonomisk ställning, helst om inteckningar äro med i spelet. Man skulle till och med kunna tänka, att de smärre jordägarna drefves in i de radikales leder för att finna en kandidat, som de ansågo passa för småfolket. Det är härför, som jag ansett, att reservationen bör bifallas. Jag tror icke i likhet med en ärad talare på kristianstadsbänken, friherre De Geer, att de mindre landtmännen komma att bilda majoritet inom Första Kammaren, men skulle så blifva förhållandet, är jag öfvertygad, att denna majoritet icke kommer att blifva sämre kvalificerad utan fastmera bättre än andra majoriteter, som man kan tänka sig i förening med de föreslagna förändringarna.

Det andra skälet, hvarför jag finner nödigt att kammaren underkastar sig arfvodesvillkoret, är att kammaren icke nu bör uppskjuta att göra hvad den möjligen kan för att få denna fråga löst. Visserligen är ju, såsom vi alla erkänna, hufvudsaken en god lösning, men jag anser, att den nu ifrågasatta lösningen bör blifva så god som någon lösning numera kan blifva. Viktigt är äfven att icke genom dröjsmål äfventyra, utsätta fosterlandet för en sämre lösning af rösträttsfrågan i dess helhet betraktad. Helst i tider, då allt går så fort som nu, är det farligt att komma för sent. Exempel från andra om-

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m. råden visa, hvad man då kan förlora. Nu hafva vi kanske lösningen i vår hand, men vi hafva den måhända icke en annan gång, och därför, herr talman, anhåller jag att få yrka bifall till reservationen.

(Forts.)

Herr Ericsson: Herr greve och talman, mina herrar! En ärad representant af ridderskapet och adeln yttrade de minnesvärda dagarna i december år 1865 ungefär följande ord: Det gifves ögonblick i nationernas lif, då likgiltighet skulle vara ett brott, då tystnad skulle kunna tydas som en svaghet och då det är hvarje folkrepresentants skyldighet att med öppet visir framträda och uttala sin mening.

Ett sådant ögonblick är enligt mitt förmenande nu inne för den svenska nationen. Därför vågar jag, herr greve och talman, mina herrar, några minuter taga eder uppmärksamhet i anspråk. Jag skall icke gå igenom denna rösträttsfrågas utveckling i dess olika skeden: detta har redan skett. Jag skall inskränka mig till att redan nu säga att, ehuru jag icke kan hysa någon större beundran för det kungl. förslaget med dess långt gående bestämmelser, jag dock vill yrka bifall till detsamma, äfven sedan det ytterligare radikaliserats i utskottet. Hvad jag emellertid nu särskildt ber att få yttra några ord om, är de fyra reservanternas förslag att införa arfvoden i denna kammare. Jag anser att därmed är yxan satt till en af de kraftigaste och djupast gående rötterna i vår konstitution. När ett sådant fall föreligger, anser jag det vara hvars och ens, främst då representanternas plikt att göra sig den frågan: Hvilka *vilja* då i själfva verket genomförandet af denna reform, hvilka önska införandet af arfvoden till Riksdagens Första Kammare? Jag undrar om i denna kammare, om jag stode öga mot öga med en hvar af eder, mina herrar, det skulle finnas många som anse denna sak i och för sig själf önskvärd! Jag tror det icke. Jag tror, att om jag vänder mig till den ärade medkammaren, till dess konservativa grupp, och frågar dess medlemmar en och en i sänder, huruvida han anser att det är önskligt att Första Kammarens medlemmar få uppbara arfvode, så kan det väl hända att svaren utfalla något olika. Men ginge jag de ärliga närmare in på lifvet, tror jag att jag skulle få det svar af alla, som jag också verkligen fått där: vi förstå Första Kammarens motstånd mot detta förslag; vi respektera det, och vi önska egentligen icke förslagets genomförande — men så komma alla möjliga »men».

Vänder jag mig till den liberala fraktionen i samma kammare, så går det nog i allmänhet, såsom det också händt mig, att jag mötes af leenden och axelryckningar. Liberalerna och framför allt socialisterna vilja organisera, mobilisera och öfva sina skaror för att gå till ett annat härnadståg, ett härnadståg i stort emot Första Kammaren. De nöja sig icke med den reform man nu vill gifva dem. Vänder jag mig åter ute i landet till dem jag där skattar högt såsom redliga, förståndiga män och frågar dem, så händer det icke — eller hittills har det åtminstone icke händt mig — att jag får det svaret, att det vore önskligt att Första Kammarens ledamöter erhålla arfvoden. Tvärtom ljuder det rundt om i landet bland dem, hvilka jag nu syftar på, att det vore en olycka för vår konstitution, om så skulle ske. Vänder jag mig till landstungen, kan det ju hända att svaren utfalla olika, men jag

aktar denna institution så högt, att jag skulle anse det för en förolämpning mot landstingens ledamöter att påstå, att de *kräffa* det, ty det skulle innebära en krass egoism.

Nå, hvilka är det då som fordra det? Jo, det är en liten klick män i Andra Kammaren, som stå där och balansera emellan två partier. Och så är det pressen, säger man! Pressen, ja, men rötterna kunna väl därvidlag icke vara så synnerligen djupa, ty knappt några månader hafva förflutit, sedan det första yrkandet på denna sak där framkom.

Hvilka faktorer räknar man då med för att få igenom detta förslag? Jo, hufvudsakligast med *en* faktor, och det är den trötthet, som härskar öfver landet inför och under dessa uppsplitande debatter. Man vill således, att vi i detta ögonblick i trötthetens tecken skola fatta ett beslut, som vi anse skadligt. För min del kan jag icke vara med därom.

Hvarför begär man då detta? Jo, man begär det därför att denna kammare skall blifva demokratiserad. Ja, det är sant, och en ärad talare har redan förut framhållit det, att 1866 års grundlagsstiftare tänkt sig en aristokratisk Första Kammare. Jag vädjar emellertid till eder, mina herrar, kunna vi verkligen säga, att det öfver denna kammare hvilat en så synnerligen aristokratisk prägel. Tiden och dess strömningar hafva verkat och ingalunda lämnat denna kammare i detta afseende oberörd. Nej, vi stå nog ganska nära Andra Kammaren. Det är ännu endast en skillnad, så vidt jag vet, och det är den, att vi vilja och kunna uppoffra att skiljas från våra hem och för rättningar för att resa hit upp och bevista riksdagarne, och detta för hedern att få räknas till Första Kammarens ledamöter och i vår ringa mån kunna gagna vårt fosterland. Det är ju icke mycket, och de ärade reservanterna hafva med matematisk noggrannhet preciserat offret till värde af 1200 kronor, men det är ju dock alltid något, och dess mer betyder det, ju svagare motståndskraften är att bära ett sådant offer.

Vilja vi då själfva i denna kammare icke hafva någon förbättring, icke hafva någon reform? Åjo väl, jag är viss därom. Vi vilja hafva nya krafter med vida vyer, som kunna uppfatta de stora fosterländska frågor, hvilka det utgjort en hederssak för denna kammare att söka lösa på för fäderneslandet bästa sätt. Tro herrarne då, att de, som nu trängas utanför portarna till denna kammare, skulle medföra ett sådant element hit in? Jag tror det icke. Jag tror, att de som nu komma och med 1200 kronorsbiljetten söka inträde här, hafva — för att låna en bild — mången gång i sin andra hand den nej-sedel, som i gemensamma voteringar skall motsätta sig lösningen af de frågor, hvilka vi städse ställt såsom de första och viktigaste. Och se vi de anryckande närmare under ögonen, skola vi bland dem kanske finna mången, som icke fylkade sig med denna kammare det ödesdigra året 1905, då Första Kammaren — det vågar jag säga — stod *ensam* att hålla de blå och gula färgerna högt.

Se vi rundt omkring oss i landet, mina herrar, för att få veta hvad denna fråga om arfvode eller icke arfvode betyder, så hvad finna vi? Jag ber härvidlag att få föra eder in på ett område, där många af eder i likhet med mig äro hemmastadda. Jag tänker på våra hushållningssällskap, huru de verkat för jordbrukets höjande till den grad,

Om utsträckning af den politiska rätten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.

(Forts.)

att detsamma i närvarande stund i de flesta afseenden står fullt jämförligt med utlandets. Tro herrarne verkligen, att detta hade åstadkommits, om förvaltningsutskottets medlemmar hade uppburit de 10 kronor, som nu bjudas oss här i kammaren? Nej, mina herrar, skall det väckas intresse, skall energien sporras, får det icke vara med arfvode, utan det måste vara de inneboende känslorna och önskingarna att gagna fäderneslandet och därmed göra detsamma och sig själf heder!

Så säger man till sist, att man måste — detta hypnotiserande ord öfver svaga andar! »Man måste», därför att något värre eljest skulle komma. Hvad veta vi kortsynta varelser om hvad som skall komma? Öfver morgondagen råder en annan makt, den makt som styrer folkens öden. Men hvad vi kunna veta är, att vi icke med en handling, som vi anse oriktig och orätt, få köpa en tänkt fördel under kommande dagar. »Man måste», säger man, ty det är konsekvensen af Kungl. Maj:ts förslag. Jag frågar eder, mina herrar, om vi, när vi fattat beslut i andra frågor, därvidlag med ens tagit med alla dess konsekvenser, hur skulle det då ha sett ut? »Man måste», sägs det, ty regeringen har ändrat sin ståndpunkt: regeringen är kött och blod af Första Kammaren, och därför måste vi följa den! Svenska folket har i alla tider älskat att hafva en kraftig regering, och när detta förslag kom, tror jag att det vann mångens sinne just därför att det visade kraft och målmedvetenhet. Men inför en regering, som utan strid lämnar sin position, tror jag att mången i Sverige måste känna — hvad skall jag välja för ord — jag vill säga *beklämdhet*.

Man vill vinna frid, har det framhållits. Tro herrarne att det lyckas? Kanske en kort frist, det är möjligt, kanske en dröm, ett ögonblicks hvila. Men frid — ånej, stora, mäktiga skaror hafva redan förklarar, att Första Kammaren skall bort, och Första Kammaren kommer att få en hård, en allvarlig strid för sin tillvaro. Är det då skäl att försvaga kammarens ställning genom att öppna den för element, som vi själfva icke anse komma att styrka den? Jag tror det icke. Jag förstär dem, som under den striden komma att både kämpa och falla och kanske vika. Men i sista fallet skola de ha inför sig en *enig* folkmening; jag frågar er, mina herrar: Är folkmeningen i detta ögonblick enig? Stå icke två partier i vår Andra Kammare? Stå icke flera partier inom svenska folket så emot hvarandra, att om man vädjade till en folkomröstning, det nu föreliggande förslaget sannerligen icke skulle utgå med seger, därom är jag viss! Jag kan förstå, säger jag, att man går till det yttersta inför en enig folkopinion, till det yttersta, *som man anser vara rätt*. Jag kan förstå ridderskapet och adeln år 1865, då det på fäderneslandets altare nedlade sina ärfda rättigheter, men jag kan icke förstå en institution som vill begå — jag vågar kalla det själfmord. Och detta vore enligt mitt förmenande antagandet af förslaget om arfvoden till denna kammare.

På grund af hvad jag anfört yrkar jag, herr grefve och talman, bifall till utskottets förslag.

Som tiden var tämligen långt framskriden och ytterligare tretton af kammarens ledamöter begärt ordet i förevarande fråga, hemställde

herr talmannen, att den fortsatta behandlingen af föreliggande utlåtande måtte uppskjutas till aftonsammanträdet.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Kammaren åtskildes kl. 4,03 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna.*
